

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE SOSYAL
BİLGİLER EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ülkü Tuğçe ÇAL

Danışman
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Antalya, 2018

T.C.

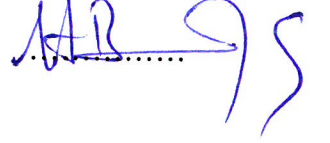
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

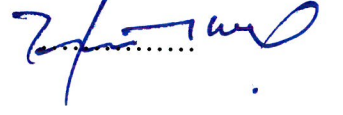
Ülkü Tuğçe ÇAL'ın bu çalışması 25/12/2018 tarihinde jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir

İMZA

Başkan : **Doç. Dr. Hasan BAĞCI**
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye : **Doç. Dr. Ahmet KÖÇ**
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

Üye (Danışman) : **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Akademik hayatımın en başından itibaren eşsiz bilgi ve tecrübelerinden her zaman istifade ettiğim, olumlu tutumlarıyla her koşulda beni teşvik eden, benden hiçbir zaman maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, çalışmalarımda bana yol gösteren, emeği geçen, hayatıma dokunduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim, çok değerli tez danışmanım, Sayın Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Bilgiyi zihnime ilmek ilmek işleyen, hayattaki duruşuyla akademik kariyerimin daha en başında bana ışık olan, kendisini tanımaktan ve kısa bir süre de olsa çalışmaktan onur duyduğum kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Serpil SÜRMEİ'ye teşekkürlerimi sunmayı ayrıca bir borç bilirim.

Bir eğitimci olarak bu yolda bana her zaman destek olan, bilgileri ile beni her zaman aydınlatan tarih öğretmeni babam İsmail ÇAL'a teşekkür ederim. Hayatta bugünlere gelmeme vesile olan çok değerli anneme ve babama sevgi ve saygılarımla.

Antalya, 2019

Ülkü Tuğçe ÇAL

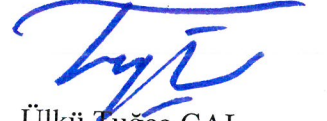
“Umutsuz durumlar yoktur, umutsuz insanlar vardır. Ben hiçbir zaman umudumu yitirmedim.”

Mustafa Kemal Atatürk

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakalardan gűsterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımda alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitű tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tűm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

25 /12/2018

lkű Tuđçe ÇAL

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

ÇAL, ÜLKÜ TUĞÇE

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Aralık 2018, 95 Sayfa

ÖZET

Araştırmanın amacı, BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde ölçüt örneklem esas alınmıştır. Araştırmanın katılımcıları, Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı BİLSEM’de görev yapan farklı branşlardaki 19 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Elde edilen veriler tematik analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yerini; toplumsal hayata uyum, vatandaşlık bilinci oluşturma, kültürel değerler ve tarih-coğrafya öğretimi ve iletişim becerilerini geliştirdiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgilerin yerine; vatandaşlık bilinci oluşturma, sosyalleşme ve sözel zekâyı geliştirme, liderlik ve yaratıcılık özelliklerini geliştirme ve araştırmacı-sorgulayıcı olma ile çoklu perspektif geliştirme kazandırma olarak gördükleri belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin gerekliliğini, ilgi ve yeteneklerini geliştirme, sosyalleşme ve sözel zekâyı geliştirme, toplumsal yaşama uyum, sosyal bilim disiplinlerinin öğrenilmesine katkı ve üst düzey bilişsel özellikleri geliştirme açısından değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasındaki yeterliliğini; yeterli, yetersiz, dersin öğretmenine bağlı ve konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmama açısından değerlendirdikleri görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımlarına etkisini; güncel bağlantılar kurma, toplumsal sorun ve olaylara duyarlılığı artırma, problem çözme becerilerini geliştirme ve farklı perspektif kazandırma ve tarih-kültür öğrenimi olarak gördükleri belirlenmiştir. Katılımcı öğretmenlerin üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersinin

gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etkisini, etki etme ve etmeme bağlamında yorumladıkları görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin değer eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitiminin yeterliliğini; yeterli, yetersiz ve öğretmene bağlı olarak değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün Yetenekli Öğrenciler, Sosyal Bilgiler, Öğrenme-Öğretme Süreci, BİLSEM (Bilim ve Sanat Merkezi)

ABSTRACT

Purpose of this research is to disclose the opinions of teachers who work in BILSEM about the importance and position of social studies education in gifted students' instruction. In this study phenomenology design from qualitative research methods is used. In the determination of the study's participants criterion sampling was grounded on. The research's participants consist of 19 teachers from varied branches who work in the subsidiary of Antalya Provincial Directorate of National Education, BILSEM. The research's data are gathered through semi-structured interviews and obtained data are analyzed with the thematic analysis technique. In the research it was revealed that participating teachers think about social studies' place in society as an adaptation to social life, creating citizenship awareness, cultural values, teaching history and geography and developing communication skills. They see the position of social studies in the instruction of gifted and talented students as creating citizenship awareness, socializing and developing verbal intelligence, improving skills of leadership and creativity and being an explorer- questioner, redounding and developing multiple perspective. It was found that participating teachers evaluated the social studies' necessity in gifted student's instruction with regard to developing their interests and abilities, socializing and developing verbal intelligence, adaptation to social life, contribution to the learning of social science disciplines and developing high level cognitive qualities. Participating teachers evaluated social studies in the instruction of gifted students about gaining social knowledge and skills in terms of qualified, unqualified, dependence to the lesson's teacher and lack of knowledge about the subject. They considered the social studies' influence on gifted students' approach to social problems and events with regard to making daily connections, boosting sensitivity to social problems and events, developing skills of problem-solving and redounding different perspective and learning history and culture. They interpreted the effectiveness of social studies that is given to gifted students to the future development of social sciences in the context of effectiveness, ineffectiveness. They evaluated the efficiency of instruction of social studies that is given to gifted students in the sense of efficient, inefficient.

Keywords: Gifted students, social studies, learning-teaching process, BILSEM (Science and Arts Center)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
DOĞRULUK BEYANI.....	iii
ÖZET.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ.....	i

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Sayıtları	4
1.6. Araştırmadaki Tanımlar	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE/ALAN YAZIN İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
1. ÜSTÜN ZEKÂ KAVRAMI	5
2. ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ.....	8
2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Zihinsel Özellikleri.....	8
2.2. Üstün Yeteneklilerin Öğrenme Özellikleri.....	9
2.3. Üstün Yeteneklilerin Duyarlık Özellikleri	10
2.4. Üstün Yeteneklilerin Sosyal Özellikleri.....	11
2.5. Üstün Yeteneklilerin Kişilik Özellikleri.....	12
3. ÜSTÜN YETENEKLİLERİN ÖĞRENME MODELLERİ	12
3.1. Bloom'un Eğitim Amaçlı Taksonomisi	13
3.2. Guilford'un Zihinsel Yapı Modeli	14
3.3. Otonom Öğrenme Modeli	15
3.4. Renzulli'nin Üçlü Halka Modeli	16

3.5.	Matrix Modeli.....	17
3.6.	Entegre Müfredat Modeli (The Integrated Curriculum Model ICM).....	17
4.	ÜSTÜN ZEKÂLI/YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM MODELLERİ... 18	
4.1.	Hızlandırma	18
4.2.	Zenginleştirme	19
4.3.	Farklılaştırma	20
4.3.1.	Tam Gün Homojen Gruplamalar (Sadece Üstünler).....	21
4.3.2.	Tam gün Heterojen Gruplamalar	21
4.3.3.	Yarım Gün veya Geçici Gruplamalar	21
5.	ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARDA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ... 22	
5.1.	Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanılan Başlıca Öğretim Modelleri, Yöntemleri ve Teknikleri	24
5.1.2.	Taba Modeli	25
5.1.3.	Maker Modeli	25
5.1.4.	Paralel Öğretim Programı Modeli.....	26
6.	TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİLER EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ..... 27	
6.2.	Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e	27
6.3.	Cumhuriyet Dönemi	30
7.	TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN ÜSTÜN YETENEKLİLERE EĞİTİM VEREN KURUMLAR..... 33	
7.1.	Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL).....	33
7.2.	Liderler Okulu (TÜZYEKSAV)	34
7.3.	Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı	34
7.4.	Bilim ve Sanat Merkezleri Uygulaması (BİLSEM)	35
8.	YAPILAN ARAŞTIRMALAR	38
8.2.	Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	38
8.3.	Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	39
8.4.	Ortak Yapılan Araştırmalar	40

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	41
9.1. Araştırmanın Deseni.....	41
9.2. Katılımcılar.....	41
9.2.1. Katılımcıların Belirlenmesi.....	41

9.2.2. Katılımcıların Özellikleri.....	42
9.4. Verilerin Analizi.....	45
9.5. Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması	45

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	47
10. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	47
10.2. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Toplum Hayatındaki Yerine Yönelik Görüşleri	47
10.2.1. Toplumsal Hayata Uyum Açısından	47
10.2.2. Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından	48
10.2.3. Kültürel Değerler ve Tarih-Coğrafya Öğretimi Açısından	49
10.2.4. İletişim Becerileri Açısından.....	50
11. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	50
11.1. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli /Zekâlı Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yerine Yönelik Görüşleri.....	50
11.1.1. Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından	51
11.1.2. Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından	51
11.1.3. Liderlik ve Yaratıcılık Özelliklerini Geliştirme Açısından	53
11.1.4. Araştırmacı, Sorgulayıcı Olma, Çok Yönlü Bakış Açısı Geliştirme Açısından	54
11.2. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Gerekliğine Yönelik Görüşleri	54
11.2.1. İlgi ve Yeteneklerini Geliştirme Açısından.....	55
11.2.2. Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından	55
11.2.3. Toplumsal Yaşama Uyum Açısından.....	56
11.2.4. Sosyal Bilim Disiplinlerini Öğrenme Açısından.....	56
11.2.5. Üst Düzey Bilişsel Özelliklerini Geliştirme Açısından.....	57
11.3. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilgi ve Beceri Kazandırma Noktasında Yeterliliğine İlişkin Görüşleri.....	58
11.3.1. Yeterli Görme Açısından.....	58
11.3.2. Öğretmene Bağlı Olması Açısından.....	59
11.3.3. Yeterli Görmeme Açısından.....	60
11.3.4. Konu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmama Açısından.....	61

11.4.	Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Toplumsal Sorun ve Olaylara Yaklaşımına Nasıl Etki Ettiğine İlişkin Görüşleri..	62
11.4.1.	Güncel Bağlantılar Kurabilme Açısından	62
11.4.2.	Toplumsal Sorun ve Olaylara Duyarlılığın Artması Açısından	63
11.4.3.	Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi ve Farklı Bakış Açıları Kazanma Açısından	64
11.4.4.	Tarih ve Kültür Öğrenimi Açısından.....	65
11.5.	Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersinin Gelecekte Sosyal Bilimlerin Gelişmesine Etkisine İlişkin Görüşleri.....	66
11.5.1.	Etki Etmemesi Açısından	66
11.5.2.	Etki Etmesi Açısından	67
11.6.	Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Açısından Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersi Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri.....	69
11.6.1.	Yeterli Görme Açısından.....	69
11.6.2.	Yeterli Görmeme Açısından.....	70
11.6.3.	Öğretmene Bağlı Olması Açısından.....	72

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE TARTIŞMA	73
12. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Toplum Hayatındaki Yerine Yönelik Görüşleri	73
a) Toplumsal Hayata Uyum Açısından	73
b) Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından	73
c) Kültürel Değerler ve Tarih-Coğrafya Öğretimi Açısından	73
d) İletişim Becerileri Açısından.....	73
13. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yerine Yönelik Görüşleri.....	74
a) Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından	74
b) Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından	74
c) Liderlik ve Yaratıcılık Özelliklerini Geliştirme Açısından	74
d) Araştırmacı, Sorgulayıcı Olma, Çok Yönlü Bakış Açısı Geliştirme Açısından	74
14. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Gerekliğine Yönelik Görüşleri	75
a) İlgi ve Yeteneklerini Geliştirme Açısından.....	75

b) Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından	75
c) Toplumsal Yaşama Uyum Açısından.....	75
d) Sosyal Bilim Disiplinlerini Öğrenme Açısından.....	75
e) Üst Düzey Bilişsel Özellikleri Geliştirme Açısından.....	76
15. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilgi ve Beceri Kazandırma Noktasında Yeterliliğine İlişkin Görüşleri	76
a) Yeterli görme açısından	76
b) Öğretmene bağlı olması açısından	76
c) Yeterli görmeme açısından	77
d) Konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmama açısından	77
16. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Toplumsal Sorun ve Olaylara Yaklaşımına Nasıl Etki Ettiğine İlişkin Görüşleri	78
a) Güncel Bağlantılar Kurabilme Açısından	78
b) Toplumsal Sorun ve Olaylara Duyarlılığın Artması Açısından.....	78
c) Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi ve Farklı Bakış Açuları Kazanma Açısından.....	78
d) Tarih ve Kültür Öğrenimi Açısından	78
17. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersinin Gelecekte Sosyal Bilimlerin Gelişmesine Etkisine İlişkin Görüşleri	79
a) Etki etmemesi açısından.....	79
b) Etki etmesi açısından.....	79
18. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Açısından Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersi Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri	79
a) Yeterli Görme Açısından	80
b) Yeterli Görmeme Açısından	80
c) Öğretmene Bağlı Olması Açısından	80
ÖNERİLER	80
19. Uygulamaya Yönelik Öneriler	80
20. Araştırmaya Yönelik Öneriler	81
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	87
ÖZ GEÇMİŞ.....	89
İNTİHAL RAPORU	90

KISALTMALAR

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

IQ: Intelligence Quotient (Zekâ Katsayısı)

YL: Yüksek Lisans

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

NCSS: National Council for the Social Studies (Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi)

WISC-R: Wechsler Intelligence Scale For Children - Revised (Wechsler çocuklar için zeka ölçeği – gözden geçirilmiş)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyetine, Eğitim Durumuna, Mesleki kıdemine, Branşlarına İlişkin Özellikleri.....	43
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sosyal Bilgiler dersinin esas olarak bireyleri toplumsal yaşama hazırlamada ve uyum sağlama konusunda temel eğitim içerisinde önemli bir yeri vardır. Sosyal bilgiler haklarını ve sorumluluklarını bilen etkili bir vatandaş olabilmek için gerekli olan bilgi beceri, davranış ve insani değerleri kazandıran bir derstir. Sosyal bilgiler içerisinde insanın günlük yaşamı ile doğrudan ilgili en başta sosyal bilimler alanı olmak üzere birçok bilimi barındırır. Tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ekonomi, hukuk, vatandaşlık disiplinleri bunların içerisinde en başta gelenleridir. Sosyal bilimler disiplinlerine ait konuları bütünleştirerek disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmasının gerekliliği Sosyal Bilgiler Öğretim Programında vurgulanmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretim programının yapısı incelendiğinde; yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, girişimcilik, empati kurma, iletişim, problem çözme, araştırma gibi pek çok becerinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bilimsellik, çalışkanlık, adalet, duyarlılık, sorumluluk, bağımsızlık gibi değerleri içeren Sosyal Bilgilerin değerler eğitimi konusunda da önemli bir yeri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Üstün zekâlı/yetenekli çocukların özellikleri ve eğitim ihtiyaçları incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminin hedefleriyle paralellik görülmüştür. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda eğitimdeki modern gelişmeler dikkate alınarak, öğrencilere bilgiyi ezberletmek yerine, öğrendikleri bilgiyi kullanma ve üretmeyi temel alan bir yaklaşımın olduğu görülmektedir. Programda kullanılması önerilen öğretim yöntem ve teknikleri öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri olan tanımlama, sınıflama, analiz, sentez, değerlendirme becerilerini geliştirmeye yöneliktir (Demirkaya, 2011). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi üstün yetenekliler/zekâlılar eğitimi hususunda onların eğitim ihtiyaçlarına yönelik olarak günlük yaşamla doğrudan ilgi kurabildikleri özellikle onların üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek adına çeşitli imkânlar sunmaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler üstün yetenekli/zekâlı

öğrencilerin ilgi alanına giren birçok disiplini barındırmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öğrenme kapasitelerine uygun seçenekler sunabilir ve geliştirilebilir.

Toplumların yaklaşık % 2'sini oluşturan özel yetenekli bireylerin eğitilmesi, üretken hâle getirilmesi ve potansiyellerini toplumsal gelişme için kullanmaları toplumun refahı, geleceği ve dünya ülkeleri içindeki yerlerini belirleme açısından önemlidir. Özel yetenekli bireyler, liderlik özellikleri, motivasyonları, kararlılıkları, hızlı düşünme ve yaratıcı problem çözme yetenekleri ile toplumlara yön veren, gelişme ve değişmeyi hızlandıran bireylerdir (ÖYBSUP, 2013). Üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler, gelecekte hem dünya hem ülke mirasına katkı sağlayacağı düşünülen geleceğin liderleri, bilim insanı, sanatkârı, entelektüeli olması ön görülerek toplumları ileri seviyeye taşıyacağı düşünülen bireylerdir. Bu sebeple onların gündelik yaşamlarıyla doğrudan ilişkiler kurabilen disiplinler arası bağlantılar kurarak üst düzey bilişsel becerilerine hitap eden ve onları geliştiren sosyal bilgiler dersi büyük önem arz etmektedir.

Üstün zekâlılar/yetenekliler kendi ihtiyaçlarına uygun bir eğitim almadıkları takdirde kapasiteleri zamanla körelmekte ve psikolojileri zarar görmektedir. Bunların bir kısmı içine kapanırken bir kısmı ise aşırı davranışlarla toplum düzenini bozan ve uyum sağlayamayan bireyler haline gelmektedirler (aktaran, Atalay 2014, s. 9). İyi bir sosyal Bilgiler eğitimi bu durumu ortadan kaldıracaktır ve bu değerli beyinlerin toplumun hizmetine kazandırabilecektir. Sosyalleşmeleri, içerisinde yaşadıkları toplumun sorunlarına duyarlı olmaları dahası sosyal bilimler alanındaki yetenek ve ilgileri tespit edilip geliştirilebilir.

Üstün zekâlı/yeteneklilere doğrudan eğitim veren öğretmenler ve uzmanlar önemli bir yere sahiptir. Bilim ve Sanat Merkezleri Türkiye'de bilinen en yaygın üstün zekâlılara eğitim veren kurumdur. Bu kurumdaki eğitim okulöncesi, ilkökul, ortaokul ve ortaöğretimi kapsamaktadır. Öğrencilerin örgün eğitim saatleri dışında onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak eğitim vermeyi hedeflemektedir. Bir yönergeye bağlı olarak eğitim-öğretimi sürdürmekte olan bu merkezlerdeki öğretmenler BİLSEM yönergesinde yer alan belli kriterlere göre Personel Genel Müdürlüğü ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce belirlenmekte ve atamaları, ilgili yönetmelik doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı

tarafından yapılmaktadır. Bu çalışmada Üstün zekâlılara ve yeteneklilere bu merkezlerde bizzat eğitim veren belli kriterlere göre seçilmiş tüm alan öğretmenlerinin üstün zekâlılar eğitiminde önem teşkil eden sosyal bilgiler eğitimine yönelik görüşleri incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Bilim ve Sanat Merkez'lerinde görev yapan öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemine ilişkin görüşlerini incelemektir.

1.2.1. Alt Problemler

1. Üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin eğitim ve toplum hayatındaki yerine ilişkin görüşleri nasıldır
2. BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgilerin yerine ilişkin görüşleri nasıldır

1.3. Araştırmanın Önemi

Üstün zekâlıların eğitiminde onlara eğitim veren öğretmenler ve uzmanlar önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de Bilim ve Sanat Merkezleri bilinen en yaygın üstün zekâlılara eğitim veren kurumdur. Bu kurumdaki eğitim okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimi kapsamaktadır. Öğrencilerin örgün eğitim saatleri dışında onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak eğitim vermeyi hedeflemektedir. Üstün zekâlılara ve yeteneklilere bu merkezlerde bizzat eğitim veren belli kriterlere göre seçilmiş tüm alan öğretmenlerinin üstün zekâlılar eğitiminde önem teşkil eden sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve öneminin belirlenmesi için sosyal bilgiler eğitimine yönelik görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde Üstün zekâlılar/yetenekliler ve sosyal bilgiler eğitimine ilişkin literatürde çok az çalışmanın olduğu görülmüştür. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada literatüre katkı sağlaması ve alandaki özgünlüğü açısından önemli görülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tez çalışması;

1. Antalya il merkezinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezi'nde görev yapan 19 öğretmenden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Öğretmenlerin konuya yönelik görüşlerini ortaya koymak için hazırlanan görüşme formunda yer alan ifadeleriyle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

1. Katılımcıların görüşme sorularını ciddiye ve samimiyetle hiçbir etki altında kalmadan cevapladığı,
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve kapsam geçerliği konu alanı uzmanlarınca kontrol edilen görüşme formunun amaca uygun olarak ölçmek isteneni ölçtüğü varsayılmıştır.

1.6. Araştırmadaki Tanımlar

Sosyal bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması hedefiyle; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği bir derstir (MEB 2005).

Üstün zekâlı/yetenekli: Bir ya da birden fazla alanda yetenek ya da zeka özelliği açısından akran gruplarından çok daha üst düzey performans sergileyen ve diğer alanlarda da ortalama seviye özelliklere sahip bireylerdir (Ataman,2018).

Bilim ve Sanat Merkezi: 130 IQ ve üzerindeki üstün yetenekli bireylere destek eğitimi vermek, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise dönemindeki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkındalığını artırmak ve kapasitelerini en üst noktada kullanabilmelerini sağlamak amacıyla kurulan okullardır (Ataman, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE/ALAN YAZIN İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. ÜSTÜN ZEKÂ KAVRAMI

Üstün zekâ kavramını açıklamadan önce belirtmek gerekir ki, üstün yetenekli öğrencilerin tanımlarının kapsamı ve genişliğinde çok fazla çeşitlilik vardır ve tatmin edici bir tanım üzerinde çok az fikir birliği vardır. Bu bağlamda Gagne (1995) üstün zekâlılık kavramını tanımlamanın zor olduğunu, çünkü çok kısıtlı bir şekilde ölçülürken çok geniş olarak tanımlandığından bahsetmiştir.

Zekâ testleriyle ölçülen o anki kapasite ve anlık yetenek üstün zekâlı/yetenekli çocukların tespit edilmesinde yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Örneğin Lewis Terman'ın (1926) tanımına göre üstün yetenekliler Stanford-Binet Zekâ Ölçeği ya da karşılaştırılabilir bir ölçek tarafından ölçülen genel entelektüel yeteneğin en üst %1 seviyesidir (1926, s.43). Başka bir deyişle Standford-Binet zekâ testine göre 140 IQ ve üzeri puan alanlar üstün yetenekli sayılmaktadır. Ancak sadece zekâ testlerini temel alan bu tanımlar çok fazla sınırlandırıcı olması nedeniyle eleştiriler almaktadır. Üstün yeteneklilerin tanımlanmasında başka boyutların da dikkate alınmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

Yirmi birinci yüzyılda üstün zekâlı tanımları daha liberalleşmeye başlamıştır. “Üstün zekâ” terimi tanımların pek çoğundan kaldırılıp yerine “üstün yetenek” terimi kullanılmaya başlanmıştır.

Marland'ın 1972'de yayınladığı rapordaki tanımına göre profesyonel olarak yeterli kişiler tarafından tanımlanan üstün yetenekli çocuklar yüksek akademik performansa ve öne çıkan üstün yeteneklere sahiptir. Onlar, kendilerine ve topluma katkılarını gerçekleştirmek için normal okul programı tarafından sağlananların ötesinde farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetleri gerektiren çocuklardır. Marland'ın (1972) raporuna göre yüksek performansa sahip çocuklar aşağıdaki alanların herhangi birinde veya birden fazlasında başarı ve/veya potansiyel yetenekleri olanları içerir:

1. Genel düşünsel (entelektüel) yetenek
2. Özel akademik yetenek

3. Yaratıcı veya üretken düşünme
4. Liderlik yeteneği
5. Görsel ve sahne sanatları yeteneği
6. Psikomotor yetenek

İlk defa bu rapor ile üstün yeteneklilerin tanımında zekâ ölçeği dışında farklı alanları da içine alarak bir tanım yapılmıştır. Bu yönüyle üstün yeteneklilerin eğitiminde büyük etki uyandırmıştır. Marland'ın (1972) yaptığı üstün yetenekli tanımı baz alınarak ABD Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Ofisi'nin 1993'te yaptığı tanıma göre; üstün yetenekliler: "Düşünsel, yaratıcı veya sanatsal alanlarda yüksek performans yeteneğine sahip olan, sıra dışı bir liderlik kapasitesine sahip olan ya da belirli alanlarda yüksek akademik başarı gösteren ve bu yetenekleri tam olarak geliştirmek için okul tarafından normalde verilmeyen hizmet veya faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklar ve gençlerdir (s. 26)."

Sternberg ve Zhang (1995) pentagonal (beşgen) modeli geliştirmişlerdir. Bu model bilimsel araştırmalarla ortaya konmuş olmamakla beraber gözlem ve deneyimlerine göre oluşturulmuştur. Bu kurama göre zekâ düzeyinin yargılanmasında bazı kriterlerin temel ölçüt alınması gerektiğini söylemişlerdir. Bu ölçütler; mükemmellik, nadirlik, verimlilik, gösterilebilirlik ve kanıt kriterleri olarak adlandırılmaktadır.

1. *Mükemmellik (olağanüstülük) kriteri:* Olağanüstülük kriteri bireyin özgün olma değeri olarak belirtilebilir. Bu ölçütün ortaya çıkabilmesi için diğer bireylerle karşılaştırılması gereklidir. Karşılaştırıldığı grubun içerisindeki durumun gözlemlenmesi gerekmektedir. Bu kriter farklı gruplar içinde farklılık gösterebilir. Örneğin bir grupta olağanüstü görülen durum diğer grupta daha normal görülebilir.
2. *Nadirlik kriteri:* Bireyin sahip olduğu yeteneğin bulunduğu grupta nadir olması üstün yetenekliliğin önemli bir kriteridir.
3. *Verimlilik:* Üstün yetenekli bireyin, yeteneği olduğu alanın verimli ve üretken olmaya açık olması o bireyin tanınması ve fark edilebilmesi için zorunludur. Bazı araştırmacılar zekâ testi sonucu üstün yetenekli olarak tanı konulan bireyler için her zaman doğru sonuç vermeyebileceği, zekâ testlerinden normal düzeyde puan alan bazı bireylerin bu testlerin ölçtüğü

alanlar dışındaki alanlarda üstün yetenek gösterebileceğini öne sürmüşlerdir (Karabey ve Yürümezoğlu, 2015).

4. *Gösterilebilirlik*: Bir bireyin üstün yetenekli olarak tanınması için diğer kriterleri sağlaması yeterli değildir. Bireyin kendisinin üstün yetenekli olduğunu iddia etmesi üstün yetenekli olduğunu göstermeyecektir. Bu tanının topluma ait uzman kuruluşlar tarafından kanıtlanması, gösterilebilmesi ve ölçülmesi gerekmektedir.

Colombus Grubu olarak bilinen bir grup araştırmacı, üstün zekâlı tanımını: “üst düzey bilişsel yeteneklerin ve yoğun duyguların birleşimiyle alışageleninin dışında deneyimler oluşturduğu eş zamanlı olmayan gelişim” şeklinde duygusal ve bilişsel yönlerine ağırlık veren çağdaş bir tanım yapmışlardır. Eş zamanlı olmayan gelişimin zekâ düzeyi arttıkça daha da arttığını belirtmişlerdir (Sak, 2014).

Renzulli'nin (2011) tanımına göre Üstün zekâlılık üç basit insan özellikleri kümesi arasındaki ilişkiden oluşur. Bu kümeler; ortalamadan daha iyi (iyi düzeyde ya da ortalama üstü) genel yetenekler, yüksek seviyelerde görev bağlılığı ve yüksek seviyelerde yaratıcılıktan oluşmaktadır. Yetenekli ve kabiliyetli çocuklar; bu özellik bileşim takımına sahip olan ya da bunları geliştirmeye yetenekli ve bunları herhangi potansiyel olarak değerli olan bir insan performansı alanına uygulayabilen çocuklardır. Bu üç küme arasında etkileşim gösteren ya da bunları geliştirmeye yetenekli çocuklar normalde sağlanan düzenli eğitim programları dışında çok çeşitli eğitimsel fırsatlar ve hizmetlere ihtiyaç duymaktadırlar.

Renzulli'nin yaptığı tanım günümüzde yaygın olarak kabul edilmektedir. Renzulli'ye göre üstün zekânın üç temel öge arasındaki etkileşimden ortaya çıktığı görülmektedir. Bu üç temel öge;

1. Anlık düşünsel gelişimde akranlarına göre ortalamanın üstünde olmak
2. Üstün bir yaratıcılık seviyesi göstermek
3. Yüksek seviyede güdülenme, görev bağlılığı ve üst düzey sorumluluk.

Türkiye'de 1991'de gerçekleştirilen Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporunda, üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri bakımından akranlarına göre yüksek

seviyede performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişiler olarak tanımlanmıştır (MEB, 1991).

Genel olarak tüm benzer tanımlar üstün yetenekli çocukların diğer akranlarına oranla daha ileri düzeyde düşünen çocuklar oldukları konusunda hemfikirdir. Dünya nüfusuna bakılacak olursa üstün yetenekli çocukların oranı %2,5 – 3 ‘tür. Bu rakam ülkelere göre farklılık göstermemektedir (Davaslıgil, 2004). Örneğin Afrika'daki üstün zekâlı çocukların oranı ile Amerika'daki çocukların oranı aynıdır. Yüksek oranda devlet yöneticilerinin, bilim insanlarının, geleceğin entelektüel aydınlarının %10'luk üstün zekâlı diliminden çıktığı görülmektedir. Türkiye’de de %10'luk üstün zekâlı oranı mevcuttur. Bu üstün yeteneklilerin içerisinde %1'lik kısmı oluşturan dahi bilim insanlarını ve aydınları ortaya çıkaran ve onlara özel eğitim veren kuruluşların az olması ve onlara yönelik eğitim programlarının eksikliği önemli bir sorundur (Özcan ve Mertol, 2015).

2. ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Yıllardır süregelen araştırmalarda araştırmacılar üstün yetenekli çocukların özelliklerini belirlerken pek çok boyutu dikkate almıştır. Küçük yaştan ileri yaşlara doğru farklı boyutlar içeren özellikler sıralamak için bazı temel ilkelerin göze alınması gereklidir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Ataman, 2018):

1. Bütün üstün yetenekli çocukların tamamı üstün yeteneklilik özelliklerinin hepsini göstermez veya aynı seviyede göstermeyebilir.
2. Bazı çocuklarda küçük yaşlarda bu özellikler görülmeyebilir. Fakat bu durum ileriki yaşlarda veya gelişim safhalarında görülmeyeceği anlamını taşımaz. Bazı çocuklar ise çok küçük yaşlardan üstün yeteneklilik özelliklerini gösterebilir.
3. Çoğu üstün yetenekli çocuk belirtilen özelliklerin belli bir kısmına sahip olmaktadır.

2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Zihinsel Özellikleri

- Geniş ve ayrıntılı bir belleğe sahiptir.
- Akranlarına göre daha hızlı ilerleme gösterir daha erken öğrenirler

- Kelime hazneleri geniştir. Kompleks cümleler kurup kendilerini çok iyi ifade edebilirler.
- Bilgiyi hızla öğrenirler.
- Soyut fikirleri ve karmaşık kavramları anlarlar
- İnsanlara karşı sağduyuludurlar.
- Farklı ve sıra dışı problemleri bulur ve farklı birden fazla çözüm geliştirirler
- Bilinçli çalışırlar ve oldukça iyi konsantre olurlar.
- Çok meraklıdırlar ve iyi birer gözlemcidirler.
- Dili etkili bir biçimde kullanabilirler (Johnsen, 2011).
- Çabuk sıkılma belirtileri gösterirler ve dikkatleri hemen dağılıbilir.
- Birçok farklı alana ilgi gösterebilirler ancak her alanda yetenekleri olmayabilir.
- Çevreye karşı algı düzeyleri yüksektir.
- Estetik duyarlılıkları yüksektir.
- Hayal güçleri yüksek bireylerdir.
- Yaşlarına göre daha derin duygusal tepkiler verebilirler.
- İdealist davranışlar gösterirler.

Üstün yetenekli öğrencilerin güçlü bir adalet anlayışı vardır. İleri yaş gruplarında daha iyi bir dünya için endişelerini gösteren etkinlikler ve sosyal adaleti sağlama nedenleri dikkat çekicidir (Dağlıoğlu, 2018).

2.2. Üstün Yeteneklilerin Öğrenme Özellikleri

Üstün yetenekli öğrenciler genel olarak yüksek güdülenmiş öğrenmeye heveslidirler. İlişkileri ve bağlantıları hızlı bir şekilde kurarlar ve iyi gözlemlerler. Farklı bakış açılarından fikirler üretirler. Birçok alanda iyi derecede derin bilgiye sahiptirler. Zorunluluk olarak değil istekleri doğrultusunda öğrenirler. Esnek düşünme sistemine sahip olurlar. Mantıksal bağlantılar kurma ve analiz edebilme yetenekleri kuvvetlidir. Hafızaları çok kuvvetli olmakla beraber hızlı bir şekilde kavrama yetenekleri vardır. Üstün yeteneklilerin öğrenme özelliklerine ilişkin bazı özellikler:

- Sorgulayıcı olma, nedensellik ile ilgilenme, meraklı olma ve araştırmaya ilgi duyma.
- Entelektüel merak, yüksek güdülenme, hızlı öğrenme
- Yüksek kelime haznesi, okumayı sevme, farklı alanlarda derinlemesine bilgi sahibi olma
- Gelişmiş eleştirel düşünme yeteneği, yaratıcı olma, bir şeyler yapmak için yeni ve farklı metotlardan hoşlanma.
- Yüksek hafıza gücü, empati kurma, sezgi ve duyarlılık özellikleri yüksek
- Yüksek enerjiye sahip olma, öğrenmeye istekli çaba gösterme.
- İncisam ve hedefe yönelik davranış gösterme.
- Soyut düşünce kavrama yeteneği, sentezleme, problem çözmeye ilgi, zekâ etkinliklerinden hoşlanma (Özcan ve Mertol 2015).
- Çok sayıda hobi edinme ve sanat dallarına ilgi gösterme.
- Bağımsız ve bireysel çalışmaktan daha çok hoşlanma.

2.3. Üstün Yeteneklilerin Duyarlılık Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar ile kolayca uyarılırlar ve ilgi alanları ile ilgili bir faaliyet veya öğeye daha yoğun tepki verebilirler (Sampson, 2013). Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar duygusal bir yapıya sahip ve çevreye karşı duyarlılık gösterirler. Oldukça merhametli ve koruyucu bir tutuma sahiptirler. Empati yetenekleri üst seviyededir. Çevre sorunlarına karşı sert tepkiler gösterebilirler. Akranlarına kıyasla hayattaki bazı problemlerin net ve kesin olarak farkındalık düzeyleri yüksektir. Bu sebeple ayrıca ölüm, hastalık, şiddet, savaş gibi olaylar karşısında korku geliştirmektedirler. Bunların yanı sıra kendi kişisel yaşamlarına yönelik ek kaygıları ve korkuları olabilir. Üstün yeteneklilerin bu üst seviyedeki duyarlılıkları olumlu ve aynı zamanda olumsuz etkileri de barındırmaktadır. Bunun kritik noktası ise çocuğun algıları ve dönütleridir (Ataman, 2011).

Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar tıpkı lunapark treni gibidir, çünkü duyguları aşırı yüksek, düşük ve aşırı derecede derin olabilmektedir. Derin bir hüznün acıya ve yoğun umutsuzluğa dönüşebilir. Başkaları için, evsizlerin sefaleti için, doğal felaketlerin kurbanları için ya da neredeyse nesli tükenmiş hayvan türleri için güçlü

merhamet duygusu hissedebilir ve güçlü empati kurabilir. Onlar için ilişkiler önemli ve derinden hissedilir (Sampson, 2013).

Silverman (1993)'e göre yaşıtlarına oranla yüksek ahlaki duyarlılıkları göstermektedirler ve buna bağlı olarak gelişmiş adalet duygusuna sahiptirler. Akranlarından çok daha karmaşık ahlaki yargılar geliştirebilirler. Adaletsizlik, yalan gibi konularda, akranlarının çok üzerinde duyarlılık göstermektedirler. Yalan söylememeyi, dürüst davranmayı, haksızlıklar karşısında akılcı biçimde davranışlarda bulunma gibi davranışlar sergilerler ve yetişkinleri de bu noktada sıkça eleştirebilmektedirler (aktaran Şenol, 2011, ss.18).

Bu çocuklara, kendi duygularını üstlenebilmeleri ve başa çıkabilmeleri konusunda aşırı duygusal strese neden olan durumlarda başa çıkma becerilerini geliştirmek için güçlü destek vermek çok önemlidir (Sampson, 2013).

2.4. Üstün Yeteneklilerin Sosyal Özellikleri

Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin arkadaşlık kalıpları, oyun seçimleri, kişilikleri, sosyal bilgi ve davranışlarda yaşıtlarından daha olgun olduklarına dair tutarlı araştırmalar mevcuttur. Bu olgunluk seviyesi entelektüel alanlardaki olgunluğa eşitlik göstermese, üstün yetenekli/zekâlı çocukların sadece üstün yetenek sergilediği bunun dışında kendi yaşıtlarına benzer olduğu doğrultusundaki yaygın inanışla çelişerek daha kişisel olgunluk sergilemektedirler (Robinson, 2008).

Üstün yetenekli/zekâlı bireylerin arkadaş edinimi konusunda kendilerinden yaşça büyük ancak zihinsel olarak kendilerine yakın kişilerle arkadaş olmak istedikleri ve az sayıda arkadaş edindikleri yönünde kanıtlar bulunmaktadır (aktaran Robinson, 2008).

Üstün yetenekli öğrenciler gelişmiş mizah anlayışına sahiptirler. Bu özellikleri arkadaş grupları arasında popülerlik sağlamaktadır. Üst düzey, dil kullanma becerileri ve konuşmalarındaki akıcılıkları akranlarıyla iletişim kurarken onların düzeylerinden daha üst seviye ifadeler kullanabilmeleri yaşıtları tarafından açıkça anlaşılamamalarına sebep olabilmektedir. Sosyal çevreye uyum sağlamakta güçlük yaşayan üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler olabileceği gibi liderlik özellikleri sayesinde arkadaş grupları arasında popülerite sağlayan üstün yetenekli bireyler de olabilmektedir. Bazı üstün yetenekliler bağımsız olma davranışlarıyla grup

çalışmalarına katılmaktan uzak durabilmektedirler, fakat bazı üstün yetenekliler ise arkadaş grupları ile kolaylıkla işbirliği ve grup çalışmaları içerisinde girebilmektedir (Özcan ve Mertol, 2015).

2.5. Üstün Yeteneklilerin Kişilik Özellikleri

Üstün yetenekli/zekâlılar hedefine ulaşmaktan ve başarıdan hoşlanırlar. Genellikle bağımsız olma özellikleri gösterirler, yüksek hedeflere ve ideallere sahiptirler, içten denetimlidirler, determinist değillerdir, ve aşırı duygusal bir yapıya sahiptirler. Empati yetenekleri oldukça gelişmiştir. Yüksek güdülenme özelliğine sahiptirler ve ahlaki yargıları gelişmiştir adalet duyguları güçlüdür. Çevreye karşı duyarlı ve benmerkezli değillerdir.

Bütün üstün yeteneklilerin bu özelliklerin hepsine sahip olacağı yönünde bir yargıya varmak yanlıştır. Bunun yanı sıra üstün yetenekli/zekâlı bireylerin kişilik bozukluklarının hiç olmadığını düşünmek yanlıştır. Üstün yetenekli/zekâlı bireyler arasında da duygusal bozukluklar, davranış bozuklukları ve bazı kişilik bozukluklarına sahip olanlar olabilmektedir. Fakat üstün zekâlı/ yetenekli çocuklar arasında bu kusurlara sahip olanların sayısı normallere oranla daha azdır (Özcan ve Mertol, 2015; Şenol, 2011).

3. ÜSTÜN YETENEKLİLERİN ÖĞRENME MODELLERİ

Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin az zamanda yüksek verim gösterebilecekleri öğrenme modelleriyle öğrenmeleri daha hızlı öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu stratejiler sayesinde üstün yetenekli öğrenciler akranlarına oranla daha uzun süreli bellek kapasitelerine sahip oldukları için öğrendiklerini diğer öğrenmelerine daha kolay aktarabildikleri gözlemlenmiştir.

Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitim programları ve modelleri farklı olmalıdır. Onların eğitimine gereken önem arz edilmediğinde sahip oldukların potansiyelin altında bir başarı düzeyi göstermeleri veya başarısız oldukları söylenebilir.

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde kullanılan bazı temel öğrenme modellerini aşağıda belirtmek konu ile ilgili daha geniş bakış açısı edinmek için

faydalı olacaktır.

3.1. Bloom'un Eğitim Amaçlı Taksonomisi

Bu model üstün yeteneklilerde üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek için kullanılmaktadır. Bloom'un taksonomisinin; ilgi, kavrama ve uygulama analiz sentez ve değerlendirme olmak üzere 6 boyutu vardır (Beşkardeş Günay, 2007). Revize edilmiş Bloom'un taksonomisine göre hatırlama, anlama, uygulama, analiz etme, değerlendirme, yaratma basamakları yer almaktadır. Üstün yetenekli çocukların eğitiminde üst yüksek düzey becerileri kapsayan uygulama analiz sentez ve yenilenmiş Bloom'un taksonomisine göre analiz etme, değerlendirme, yaratıcılık basamaklarının yer almasına önem verilir.

Üstün yeteneklilerin eğitiminde üst düzey düşünme becerileri olan analiz etme, değerlendirme ve yaratıcılık daha ağırlıklı ele alınması gereklidir. Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin anlama, hatırlama ve uygulama basamaklarına dair becerilerinin daha önce zaten kazanmış oldukları ya da akranlarından daha hızlı zamanda kazanacakları varsayılmaktadır.

Değerlendirme basamağı eleştirme ve denetleme bilişsel süreçlerini içermektedir. Denetleme ortaya çıkmış bir ürünün ya da sürecin iç tutarlılığına bakılmasıdır. Eleştirme süreci ise ürünün ya da sürecin dış ölçütlere ya da standartlara göre yargılanması söz konusudur. Hem denetleme hem eleştirme için gerekli ölçütler öğrenci, öğretmen ya da uzmanlarca belirlenmiş olabilmektedir. Kişiye, mevcut duruma, bir disipline özgü ya da evrensel olabilir. Geleceğin alan uzmanları olacak kişiler yetiştirmek için öğrencilerin o çalışma disiplininin prensiplerini ve bu prensipler üzerinde değerlendirmeler yapabilmeleri önem arz etmektedir.

Bloom'un revize edilmiş taksonomisinin en üst bilişsel basamağı yaratma basamağıdır. Bu basamak kendi içerisinde planlama, oluşturma ve üretme alt basamaklarını içermektedir. Oluşturma basamağında konuyla alakalı belli ölçütler sağlamak adına hipotezler oluşturulmaktadır. Planlama ise çözüm için plan geliştirme becerisini içerir. Üretme ise en son ve kapsamlı alt basamaktır. Öğrenciden belirlenen amaca yönelik bir ürünü ortaya koyması beklenmektedir.

Bloom'un revize edilmiş taksonomisinin çözümlenme, değerlendirme ve yaratma basamakları daha zorlayıcı ve karmaşık olması yönünden üstün zekâlı eğitiminin

temel unsuru olarak görülmektedir. Sadece örgün eğitim kapsamından ziyade yaşam boyu ve profesyonel hayatlarında da karşılaştıkları kompleks ve disiplinler arası problemleri çözmek adına gerekli olan becerilerdir. Bu bağlamda üstün zekâlı ve yetenekli öğrenciler için daha yoğun ve pratik içeren eğitim gerekmektedir. Çözümleme basamağında eleştirel düşünme becerisi, değerlendirme basamağında karar verme yaratma basamağında ise yaratıcı düşünme ve problem çözme becerisi üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde büyük önem arz etmektedir (Özyaprak, 2017).

Bloom'un revize edilmiş taksonomisi üstün yetenekli öğrencilerin bulunduğu grup ve aldıkları program farklı olabilir değişiklik gösterebilir. Fakat program üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerini ve sahip oldukları kapasitelerini en iyi seviyeye kadar geliştirilmesine ve yavaş gelişen alanları normal seviyeye getirmeye olanak veren, öğrenciyi merkez alan özelliğe sahiptir (Özcan ve Mertol, 2015).

3.2. Guilford'un Zihinsel Yapı Modeli

Guilford'a göre zekânın üç temel kategorisi vardır. Bunlar: zihinsel işlemler, içerik ve ürün kategorileridir. Zihinsel işlemler önceki bilgiyi hatırlama ve yenisini keşfetme. İçerik boyutu tarafından dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar figürler, semantik, semboller, davranışsal içeriktir. Ürünler kategorisi; birimler, sınıflamalar, ilişkiler, sistemler, dönüşümler ve çıkarımlar olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. The Structure of Intellegence (SOI) olarak adlandırılan bu model "guilford'un küp modeli" olarak da bilinmektedir. Guilford'un modeli üç boyutta 120 zihinsel yeteneği sınıflandırmaktadır (Parr, 1984).

Zihinsel İşlemler: Düşünme sürecidir. Bireyin dünyayı anlamlandırması, yakınsak ve iraksak düşünce, düşüncelerin doğruluğu yanlışlığı ahlaki yönü hakkında hükme ulaşma, hafıza ise edinilen önceki bilgiyi hatırlama.

İçerik: Figürler, bireyin duyu organları ile algıladıklarıdır. Sembolik içerik sayılar, işaretleri kapsar. Semantik içerik çoğunlukla kelimelerle ilişkilidir. Kelimelerle ifade etme. Davranışsal içerik ise sosyal zekâyı kapsar.

Ürün: Düşüncelerin ortaya çıkardığı boyuttur. Birimler, sınıflar (canlıların sınıflandırılması vb gibi), ilişkiler öğelerin birbiriyle ilişkileri, sistemler, dönüşümler (farklı maddelerin dönüşmesi gibi)

Bu model üstün yetenekli öğrenciler için zenginleştirilmiş öğrenme sağladığı kadar öğrenme engellerini de belirleyebilir. Bu öğrenme kuramı kişinin görsel olarak düşünme ve gösterme becerisine odaklanır.

Guilford ürün kısmında yakınsak-ıraksak düşünme ile yaratıcı düşünme süreçlerini yapılandırmıştır. Bilgiler ıraksak ya da yakınsak olarak elde edilir. Yakınsak düşünen bireyler alışagelmış, sıradan yolları izlemeyi tercih ederler. ıraksak düşünen bireyler ise geniş bir açıdan bakarlar ve alışagelmış sıradan metotları kullanmazlar. Farklılık ve başka seçenekleri değerlendirirler.

ıraksak ve yakınsak olmak üzere elde edilen bu bilgileri içeren iki düşünme biçimi vardır. Yakınsak düşünce becerisine sahip bireylerde geleneksel alışılmış, tekdüze yolları izleyen bir özellikleri vardır. Hazır buluşları değerlendirerek sonuçlara ulaşabilirler. ıraksak ve geniş düşünceye sahip olanlar belirli önermeleri ve alışılmış yöntemleri tercih etmezler (Karabey ve Yürümezoğlu, 2015).

3.3. Otonom Öğrenme Modeli

The Autonomous Learner Model olarak bilinen bu model, Betts (1969) tarafından geliştirilmiştir. Otonom başka bir söyleyişle özerk öğrenme modeli beş basamaktan oluşmaktadır. Hedefi öğrencilerin özerk bağımsız, kendi kendine öğrenen bireyler olabilmelerini sağlamaktır.

Uyum aşaması: Bu aşama öğrencilerin kendi yeteneklerinin farkına varma aşamasıdır. Üstün zekâ/yetenek anlaşılır.

Bireysel gelişim aşaması: Bu aşamada öğrencilerin otonom, bağımsız öğrenmelerini sağlayacak beceriler geliştirilir.

Zenginleştirme aşaması: Bu aşamada öğrencilerin genel eğitim programı haricinde araştırmalar, incelemeler yapması sağlanır.

Seminer aşaması: Bu aşamada öğrenciler kendi bireysel araştırmalarını buldukların grubun önünde sergilerler.

Derinlemesine çalışma: Bu aşamada öğrenciler kendi istekleri baz alınarak, istedikleri alanda derinlemesine araştırmalar yapabilirler (Akkaş ve Tortop, 2015).

Bu model farklı yaş seviyelerine ve içeriklere uyarlanabilir olmasına rağmen hızlandırılmış öğrenme tekniklerini sahip olmaması bu modelin sınırlayıcı yönü olarak belirtilebilir.

3.4. Renzulli'nin Üçlü Halka Modeli

Schoolwide Enrichment Model (SEM) olarak adlandırılan bu model Renzulli (1977) tarafından geliştirilmiştir. Renzulli'nin Üçlü halka modelinde bireylerin akademik başarısı temel alınmamaktadır. Modele göre bir birey akademik olarak başarı gösteremese dahi belli bir alanda yaratıcılığa, yeteneğe ve o alana yönelik motivasyona sahip ise üstün yetenekli olarak adlandırılabilir.

Bireyin üst seviye becerilere sahip olması gereklidir. Sözel ve sayısal yetenekler bu alandadır. Öğrencinin bu alandaki performansının kıstaslarından biri çabuk ve kolay öğrenebilmesidir. Bu öğrenciler arasında ayırt edici olabilmek açısından önemli bir unsurdur. Motivasyon hissiyatı bireyin yetenek gösterdiği alanda bir yenilik ortaya çıkarma, mevcut bilgilerde değişiklik oluşturma açısından önemlidir. Eğer bir alanda birey motivasyon duygusuna sahip değilse o alandaki bir problem durumuna yönelik ilgi göstermesi çözmesi beklenemez. Dolayısıyla ilgili alana yönelik motive ve sorumluluk hissiyatı önem göstermektedir.

Üçlü halka modeli üstün yetenekliliğin önemli bir boyutu olarak yaratıcılığı belirtmektedir. Yaratıcılık hem zekânın hem yeteneğin bir ögesidir. Risk alabilme, orijinal olma, sonuçları öngörme, problem çözme gibi birçok ögeyi barındırmaktadır (Karabey ve Yürümezoğlu, 2015).

Bu modelde başarı testleri, öğretmenlerin görüşleri, yaratıcılık potansiyeli kanıtlanmış, görev bağlılığına sahip üstün yetenekli öğrencilerden bir yetenek havuzu oluşturulmaktadır. Yüksek başarı ve IQ puanı da otomatik olarak dâhil edilmektedir bu havuza. Öğrenciler yetenek havuzuna seçildikten sonra öncelikle bu öğrencilerin ilgi ve öğrenme stillerine yönelik değerlendirilmeleri yapılmaktadır. İkinci olarak mevcut müfredatın içeriğinde ve hedeflerinde ustalaşmış öğrenciler için müfredat yoğunlaştırılıp daraltılır. İlgisi motivasyonu ve yeteneği üst düzeyde olan öğrenciler için zenginleştirme yapılır. Bu model üç tip zenginleştirme deneyimi sunmaktadır.

Tip I Zenginleştirme, misafir konuşmacılar, geziler, gösteriler gibi genel keşif deneyimlerinden oluşmaktadır. Mevcut müfredatta bulunmayan yeni ve merak uyandıran konular, fikirler ve bilgi alanları keşfetmek için tasarlanmış görsel-ışitsel materyallerin kullanımını içerir. Tip II Zenginleştirme; iletişim, düşünme, hissetme, araştırma ve buna bağlı gelişmeyi teşvik etmek için özel olarak tasarlanmış öğretim

yöntemlerini ve materyalleri içerir. Tip III Zenginleştirme, bu modelin en ileri seviyesidir. Öğrencinin birinci elden bir soruşturmacının rolünü üstlendiği bireysel veya küçük gruplarla araştırma etkinlikleri ve sanatsal faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin gelişim düzey ve yaşı göz önünde bulundurularak mümkün olduğunca profesyonel bir seviye geliştirilir (VanTassel- Baska, 2000).

3.5. Matrix Modeli

Bu model, üstün yetenekli öğrenciler için uygun bir müfredat içeriği, sürecini ve çevresel ürün boyutlarını kategorize edebilmek için geliştirilmiştir. Sınıf tabanlı öğrenmeyi geliştirmek için bir dizi tanımlayıcı kriter içermektedir. Model üzerinde yapılan en son araştırmalar problem çözme becerisinin geliştirilmesi yönündedir. Problem çözme matrisi, her zekâ türü için kullanılabilen beş farklı problem türü içermektedir:

Tip I ve Tip II yakınsak düşünme gerektirmektedir. Tip III ise yapılandırılmış problemler içerir. Birden fazla çözüm metodu ve kabul edilebilir cevapları bulunur. Tip IV'da problemler tanımlanmıştır. Fakat çözüme ulaşmak için öğrenci kendisi bir yöntem seçmesi ve cevapları değerlendirme kriterleri keşfetmesi gerekmektedir (VanTassel- Baska 2000).

3.6. Entegre Müfredat Modeli (The Integrated Curriculum Model ICM)

Entegre Müfredat modeli, VanTassel-Baska tarafından üstün yetenekli öğrenciler için tasarlanmıştır. Bu model Üstün yetenekli öğrencilerin sahip olduğu hızlı gelişim gösterme, karmaşıklık, derinlik ve yoğunluk gibi özelliklere hitap etmek amacıyla geliştirilmiştir (Türkman, 2017). Entegre müfredat modeli üç boyuttan oluşmaktadır:

- 1) İleri düzey içerik
- 2) Yüksek seviye ürün ve süreç çalışmaları
- 3) Disiplin içerisinde ve disiplinler arası kavramları geliştirme ve anlayabilme.

Üst düzey bilişsel becerileri destekleyen yöntem bu modelin genel çerçevesini oluşturmaktadır. Öğrencilerin kendi çevrelerinde aktif oldukları gerçek zamanlı

etkinlikler öğrenilenlerin yalnız sınıf içi değil bu becerileri gündelik hayatlarında da kullanabilmelerini sağlar.

Bu modelin temel bileşenlerinden biri olarak öğretmen eğitimi yer almaktadır. Bu model Amerika'da sınıf içi etkinlik çalışmalarında 45 eyalette kullanılmaktadır. Uluslararası düzeyde 15 farklı ülkede kullanıldığı rapor edilmiştir (VanTassel-Baska 2000).

Üstün yetenekli ve zekâlılar için öğretim modelleri kapsam olarak üstün yetenekli öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflese de, eğitim öğretim ortamlarında çok az oranda kullanılmaktadır. Her şeyden önce “Üstün yeteneklilerin eğitim ortamlarında onların hakları olan eğitim imkânlarının nasıl sağlanması gerekir?” sorusu öne çıkmaktadır. Bunun için öğretim model geliştirme çalışmalarının temel aldığı öğretimsel yöntemlerin incelenmesi gereklidir (aktaran Duman, 2013, ss.49). Üstün yetenekli öğrencilere uygulanan öğretim modellerinin daha yaygın ve etkili kullanılabilmesi için öğretmen eğitimi önem arz etmektedir.

4. ÜSTÜN ZEKÂLI/YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM MODELLERİ

Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar doğuştan her şeyi bilen ve öğrenme ihtiyacı olmayan çocuklar algısı yanlıştır. Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar akranlarına göre daha hızlı ve kolay öğrenen çocuklardır. Bu sebepten dolayısıyla algıları açık ve hazırbulunuşluk düzeyleri yüksek çocuklar olsalar dahi onların ilgisini canlı tutmaya yönelik, onları sıkmadan öğrenmeye açık hale getirmek için belli yöntemler uygulanması gereklidir. Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin programları esneklik göstermelidir ve üst düzey bilişsel özelliklere hitap edecek şekilde ve öğrencinin aktif olarak katılım sağlayabildiği öğrenme ortamları oluşturulmalıdır (aktaran Tan, 2018, ss.24). Bu bölümde bunları sağlamak adına tasarlanmış üstün yetenekli/zekâlı öğrenciler için geliştirilen eğitim modellerinden hızlandırma, zenginleştirme ve farklılaştırma incelenecektir.

4.1. Hızlandırma

Hızlandırma terimi, sınıflarda diğer öğrenciler için beklenenden, kendi sınıflarına

göre çok daha hızlı ileri düzeyde öğrenme gösteren üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler için öğrenme seviyesini artıran çeşitli uygulamalardır. Zenginleştirilmiş öğretim programı, sosyal ve duygusal desteklerin yanında, hızlandırılmış uygulama yöntemlerine erişim, üstün yetenekli öğrencileri kapsayan eğitim programlarının temel bir özelliğidir (Van Tassel-Baska ve Brown, 2007). Hızlandırma başka bir deyişle normalden daha erken yaşta bir eğitim programına dâhil olma olarak adlandırılabilir (Özcan ve Mertol, 2015).

Öğrenme hızını artırmak adına onlara yönelik fırsatlar olmadan, kronolojik yaşa göre sınıflarda bulunan pek çok üstün zekâlı öğrencinin sık sık sıkılmakta ve hüsrana uğramaktadır. (Hollingworth, 1942) birkaç yıl önce derslere hevesle katılan, öğrenen üstün yetenekli öğrenci zamanla dersleri sıkıcı, basit kendi seviyesinin altında görebilir (Kanevsky and Clelland 2013). Sınıfa uyum sağlamakta zorlanır ve bu öğrenciyi tembelliğe yönlendirebilir. Bu yüzden akranlarından daha ileri seviyede olan üstün zekâlı bir çocuk için uygun bir yöntem olarak görülse de bu yöntemin bazı olumsuz yanları olabilmektedir. Hızlandırmadaki olumsuz yanlardan biri üstün yetenekli öğrencilerin duygusal ve sosyal yönden sorunlar yaşayabileceği durumdur. Küçük yaşlarda hızlandırma yöntemi faydalı bir yöntem olarak görülmektedir. Fakat ileriki dönemlerde, sınıftaki ergenlik döneminde bulunan öğrencilere onlardan birkaç yaş küçük olan ergenlik dönemine daha girmemiş üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin bu gruba uyum göstermede problemler yaşayabilmektedir.

Üstün yetenekli/zekâlı öğrenci eğer bariz şekilde akranlarından büyük farkla ileri düzeyde ise, uzman görüşleri alınarak sınıf atlatma veya ders atlama hızlandırma yöntemi uygulanabilir. Türkiye’de bu konuyla alakalı yönetmelik mevcuttur. Ancak uygulama boyutu zayıftır. Hızlandırma yönteminin erken yaşta okula başlama, sınıf atlatma, belli bir alanda üst sınıfa katılma gibi üç farklı metodu bulunmaktadır (Özcan ve Mertol 2015).

4.2. Zenginleştirme

Zenginleştirme yöntem olarak üstün yetenekli/zekâlı öğrencilere daha geniş ve derinlemesine bir müfredat sunmak bununla da yetenekli/zekâlı öğrencinin yeteneğinin olduğu alanları daha çok geliştirmek ve öğrenciyi motive etmektir.

Hafta sonu kursları veya okul sonrası kurslar, materyal odaları, mevcut müfredata yapılan ekler, ilgi alanına göre kulüpler zenginleştirme programını kullanma yollarına örnektir (aktaran Duman, 2013, ss.55).

Zenginleştirme akranlarıyla normal sınıflarda bulunan üstün yetenekli öğrencilere eğitim programlarının onların ihtiyaçlarına göre zenginleştirilmek suretiyle uygulanan uygulamaları kapsayan bir yöntemdir. Öğretmenlerin bu alanda yeterince yetişmemiş olması ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması bu yöntemin uygulama olanağını kısıtlayan etkenlerdir (Ataman, 2011).

Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin konular üzerinde ayrıntılı derinlemesine öğrenme ihtiyaçları vardır. Onların konular, durumlar, olaylar arasında bağlantı kurmakta ve ilişkileri anlayıp kavramakta üst düzey yetenekleri vardır. Sınıf içerisinde uygulanan öğretim programları diğer öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilirken, üstün zekâlı/yetenekli çocukların ihtiyaçlarını da kapsayacak karşılayabilecek şekilde yapılandırılabilir (Walker, Hafenstein ve Enslow, 1999).

Zenginleştirme uygulamaları üstün zekâlı/yeteneklilerin problem çözme, analitik düşünme gibi üst düzey becerilerin geliştirilmesine yönelik olmalıdır (aktaran Şenol, 2011, ss.41) yatay zenginleştirme ve dikey zenginleştirme olarak iki türde zenginleştirme vardır. Yatay zenginleştirme etkinlik türlerini artırma yöntemidir. Dikey zenginleştirme ise konunun derinlemesine araştırılmasına yönelik çalışmalar yapılması yöntemidir.

Hızlandırma yöntemleri eğitimciler arasında üstün zekâlı/yeteneklilerin eğitiminde tartışma konusu olmuştur. Bunun sebebi hızlandırma uygulanan alanda üstün yetenekli/zekâlı öğrenciler yaşlarından yaş olarak daha küçük olacakları için yeni arkadaş edinme, sosyalleşmede zorluk yaşama ve olası zorbalık tehlikesidir. Hızlandırmanın doğru yaş ve zamanda, yoğunlukta, kişisel özellikler göz önüne alınarak, akranlarıyla iletişimini bozmadan, uygun hızlandırma modelleriyle uygulanması gereklidir (Southern ve Jonas aktaran; Tan, 2018).

4.3. Farklılaştırma

Farklılaştırma uygulamasında üstün yetenekli/zekâlı çocuklar özellik ve seviye yakınlıklarına göre gruplandırılmaktadır. Grupların özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre özel eğitim programları geliştirilip uygulanmaktadır (Ataman, 2011). Tam Gün

Homojen Sınıflar (sadece üstünler), Tam Gün Heterojen Sınıflar (normal ve üstünler karışık), Yarım Gün veya Geçici Gruplar olmak üzere üç gruba ayrılabilir.

4.3.1. Tam Gün Homojen Gruplamalar (Sadece Üstünler)

Üstün yetenekli/zekâlı öğrenci diğer üstün yetenekli öğrencilerle normal müfredattan farklı olarak zenginleştirilmiş veya hızlandırılmış öğretim programı ile eğitim almaktadır. Akranlarıyla bir arada bulunma olanağı kısıtlı ya da hiç bulunmamaktadır. Bu durum diğer öğrencilerde üstün yetenekli öğrencilere ayrıcalık yapıldığı algısı oluşturabilmekte ve üstün yeteneklilere karşı olumsuz tutum ve tavır sergilemelerine neden olabilmektedir. Bu grubun içinde özel sınıflar ve özel okullar sayılabilir.

Özel okullar üstün yeteneklilerin belirli okullarda eğitilmesine verilen isimdir. Bunun Türkiye'deki ilk örneği Enderun Mektebidir. Fen liseleri de özel okullara örnek sayılabilir. Özel sınıflar ise normal okullarda üstün yeteneklilerden oluşan bir sınıf oluşturmaz. Bu sınıfların mevcudu yüksek değildir. Bu sınıflarda bulunan üstün yetenekli öğrenciler birbirinden farklı yetenek tipleri gösterebilirler. Alanında eğitim görmüş iyi öğretmenler tarafından eğitim alırlar (Özcan ve Mertol).

4.3.2. Tam gün Heterojen Gruplamalar

Bu modelde, üstün yetenekli/zekâlı öğrenciler akranlarıyla beraber onların ilgi merak ve yeteneklerine, ihtiyaçlarına göre hazırlanmış, özel olarak planlanmış bireysel ve grup araştırmaları, keşfe yönelik aktiviteler bulunmaktadır. Öğretim programına ek olarak daha zor konular değişik materyaller, farklı öğrenme alanları yer almaktadır. Monotonluktan kaçınan ilgi ve merak uyandırıcı onların öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar mevcuttur (Ersoy ve Avcı, 2001).

4.3.3. Yarım Gün veya Geçici Gruplamalar

Üstün yetenekli öğrencilere bu gruplamada haftada bir defa olmak üzere öğleden sonra iki-üç saatlik sürede alanında eğitim alan bir öğretmen eşliğinde veya koordinatör eğitimci desteğiyle zenginleştirme etkinlikleri uygulanır. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) okulları bu uygulamanın bir örneğidir.

5. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARDA SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgilerin uluslararası alanda birçok farklı tanımı mevcuttur. Birçok disiplini içerisinde barındırdığı ve disiplinler arası bir yapısı olduğu için tek bir tanım geliştirmek zordur. En bilinen tanımlardan biri Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre “Sosyal Bilgiler insan ve toplum bilimlerini vatandaşlık becerilerini geliştirmek amacıyla bütünleştirmektedir. Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisinde antropoloji, arkeoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerin yanı sıra insan bilimleri, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerikler üzerinden entegre olarak ve sistematik şekilde incelenmesini sağlamaktadır. Sosyal bilgilerin temel amacı gençlerin, karşılıklı birbirine bağımlı bir dünyada kültürel olarak farklı, demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı için bilinçli ve gerekçeli kararlar verme becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktır (NCSS, 1994, s.3).” Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın yaptığı tanıma göre: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışında hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005, s.51).”

Sosyal Bilgiler toplumsal yaşama uyum sağlamak ve etkili bir vatandaş olabilmek için gerekli olan bilgi beceri, davranış ve insani değerleri kazandıran bir derstir.

Ders olarak sosyal bilgiler okulu sosyal yaşam içerisindeki bir topluluk ve öğrenciyi ise bu topluluğun bir parçası olarak görerek hayatta karşılaştığı problemleri görmek ve bunlara çözüm geliştirmek amacını taşımaktadır. İçerik olarak sosyal ve kültürel yaşantıları öğrenmeleri bunları edinmeleri, bu konularda bilgi birikimi ve deneyim sahibi olmaları için en uygun derstir. Öğrenciler hem içinde buldukları toplumun geçmişini ve bugünü öğrenirken hem de diğer toplumlar hakkında bilgi sahibi olurlar. Bu kapsamlı içerik onlara insanlık tarihinin oluşturduğu zengin sosyal ve kültürel deneyimini öğrenme ve tanıma fırsatı vermektedir (Mertol, Doğdu ve Yılar, 2013).

Sosyal Bilgiler eğitim müfredatı; öğrencilerin yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, araştırma genel becerilerini bunun yanında; zaman ve kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, kanıt kullanma gibi tarihsel becerileri, mekânı algılama, gözlem yapma coğrafi becerilerini geliştirmesini ve bu konudaki önemli yaklaşımları kavratmayı hedeflemiştir (MEB Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2005).

Mevcut sosyal bilgiler öğretim programında eğitim alacak öğrencilerin yaşları ve bu yaşların gerektirdiği gelişimsel özellikler dikkate alınmıştır. Ancak üstün yetenekli/zekâlı bireylerin gelişimine bakıldığında yaş ile sahip olunan gelişim düzeyi ve yetenekler arasında farklılıklar mevcuttur. Özellikle bu durum 140 IQ ve yukarısında daha belirgindir. Üstün zekâlı tanımlarına bakıldığında farkındalık, duyarlılık ve algılarının bilişsel ve duyuşsal deneyimlerine aktarılmasında üstün bir yetenek söz konusudur (aktaran Atalay, 2014, ss. 55).

Normal gelişim gösteren çocuklardan farklı özelliklere sahip olan üstün yetenekli çocukların eğitiminde sosyal bilgiler eğitimi neden önemlidir sorununun yanıtı üstün zekâlı ve yetenekli çocukların özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre verilen eğitimin amaçları ile sosyal bilgiler eğitiminin hedefleri arasındaki ilişki önemlidir. Steward (1985) bu iki alanın sorgulama, eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, problem çözme becerisi ve liderlik liderlik becerisini kazandırma hedefleri birbiriyle örtüşme gösterdiğini vurgulamıştır. Breiter ise “sosyal bilgilerin eğitiminin sınırsız çeşitlilik sunması sebebiyle üstün zekâlı ve yetenekli bireylerin eğitimi için mükemmel bir araç olduğunu” (s.177) belirtmiştir (aktaran Atalay, 2014, ss.55).

Sosyal Bilgiler eğitimi içerisinde tarih, coğrafya, ekonomi, antropoloji, hukuk, arkeoloji, sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin ilgi alanına giren disiplinleri barındırmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin bilginin bütüncül yapısını kavrayabilmeleri için disiplinler arası bağlantılar önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler günlük yaşantıyla doğrudan bağlantı kurulabilen disiplinler arası bağlantılar kurmaya uygun bir yapıya sahiptir. Sosyal bilgiler üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini ortaya koyabilecekleri, tartışma becerilerini geliştirecek imkânlar sunabilen, sorgulayıcı, öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini gibi üst düzey bilişsel özelliklerini

geliştirmelerini sağlamaktadır (Atalay, 2014).

Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretim programları üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin ilgisini çekecek ileri seviyede ve onların öğrenme kapasitelerine uygun seçenekler bulundurabilir ve geliştirilebilir. Üstün olarak tanımlanan öğrenciler, gelecekte hem dünya hem ülke mirasına katkı sağlayacağı düşünülen geleceğin liderleri, bilim insanı, sanatkârı, entelektüeli olması ön görülen bireylerdir. Bu pragmatik görüşe göre üstün zekâlıların eğitimi toplum geleceğine bir yatırımdır. Sosyal bilgiler öğretim programı ise üstünlerin üst düzey bilişsel becerilerinin geliştirmesine yardımcı olmakla beraber öğrencilerin toplumu anlamasını sağlayan ve etkili vatandaş olarak yetişmesini sağlayan bir derstir. Bu bağlamda üstün zekâlılara/yeteneklilere verilen eğitimin iyi yapılandırılmış olması önem teşkil etmektedir.

5.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanılan Başlıca Öğretim Modelleri, Yöntemleri ve Teknikleri

Öğrenme ve öğretme sürecinde hedeflere ulaşmak için öğretmenlerin bir takım yollardan yararlanması gerekmektedir. Sınıf içerisinde etkili öğrenme ve öğretme ortamı oluşturabilmek adına öğretmenlerin kullandığı bu yollar yöntem, teknik veya strateji olarak adlandırılmaktadır (Tokcan ve Demirkaya, 2012).

Bir dersi öğrenmek veya öğretmek için tek bir yöntem teknik veya model yoktur. Öğrenmek ve öğretmek için birçok yol vardır. Farklı öğretim modeli, yöntemi ve tekniklerinin uygulanmasında dersin içeriği, amacı o dersi öğrenecek olan öğrencilerin özellikleri gibi birçok etken vardır.

Sosyal bilgiler öğretiminde çeşitli öğretim modellerinden, yöntem ve tekniklerden faydalanılmaktadır. İyi veya kötü olarak nitelendirilebilecek öğretim modeli, yöntemi veya tekniği yoktur. Önemli olan durum, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğreticinin öğretim süreci açısından en uygun yöntem ve tekniği seçip uygulamasıdır. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler eğitimi için öğretim modelleri uygulanırken, içerik, süreç ve ürün boyutlarının farklılaştırılmasına ve etkinliklerin planlanmasına yönelik çalışmalara önem gösterilmesi gerekir (Mertol,

2014). Üstün yeteneklilerin sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan başlıca öğretim modelleri; Taba modeli, Maker Modeli, Paralel Müfredat Modelidir.

5.1.2. Taba Modeli

Taba modeli Hilda Taba'nın çalışmalarına dayanmaktadır. Bu model tümdengelimsel hem de tümevarımsal akıl yürütme süreçlerini içermektedir. Üstün yetenekliler/zekâlılar için geliştirilen bu model birkaç basamaktan oluşmaktadır.

İlk basamakta öğrencilerin bilişsel süreçlerinin geliştirilmesi hedeflenerek üç aşamalı bir kavram geliştirme yöntemi uygulanmaktadır. Bunun ilk aşaması kavramlarla veya konsept ile ilgili örnekler listelenir daha sonra aynı veya benzer özelliklere sahip örnekler belirlenir sonraki aşamada aynı özelliklere sahip olanlar öğrenciler tarafından gruplandırılır. Son aşamada ise öğrenciler gruplandırmalarına isim verir.

Taba öğretim modelinde veri yorumlama tekniği kullanılır. Öğrenciler bu tekniği verileri yorumlamak bunlardan genellemeler oluşturmak ve sınıflamak amacıyla kullanmaktadır. Öğrenciler konu ile ilgili veriler listeler ve bu verilerden yola çıkarak olayların, durumların sonuçların sebeplerini mantıksal kanıtlarla tartışır.

Üstün yeteneklilerin eğitiminde tümevarımsal metot önemlidir. Bu öğretim modelinde Taba buna yönelik olarak öğrencileri verilerden genellemelere götürecek bir strateji önermiştir. Tartışmada öğretmenler açık uçlu nesnel sorular sorarak öğrencileri genellemeler yapmaya yönlendirmelidir (Özcan ve Mertol, 2015). Öğrenciler nesnel ve mümkün olduğunca evrensel sonuçlara ulaşmalıdır.

5.1.3. Maker Modeli

June Maker'ın kendi ismiyle bilinen Maker Modeli (1982), öğrenme ortamlarında içerik, süreç ve ürün modifikasyonlarının bir araya gelmesiyle niteliksel olarak farklı öğrenme deneyimleri sağlayarak üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin özel ihtiyaçlarına yönelik geliştirilmiştir.

Maker modelinin önemli bir bileşeni problem çözme tekniğidir. Maker üstün yeteneklilerin zor ve karmaşık görünen problemleri kolaylıkla çözebildiklerini belirtmiş bu sebeple bu modelde problem çözme becerisi üzerine odaklanmıştır.

Maker'a göre üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler problem çözücü ve karmaşıklık problemleri çözmekten zevk alan bireylerdir. Yapılan bazı çalışmalar göstermektedir ki Sosyal Bilgiler dersinde problem çözme becerisi öğrenci başarısı bağlamında oldukça etkilidir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersinde problem çözme tekniğini ilgiyle karşılamış ve %90 üzerinde bir kısım öğrenci bu yönteme devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir (Özcan ve Mertol, 2015).

5.1.4. Paralel Öğretim Programı Modeli

Paralel öğretim programı modeli Tomlinson, Renzulli, Kaplan, Purcell, Leppien ve Burns (2002) tarafından geliştirilmiştir. Bu model öğrencilerin özelliklerine uygun olarak zorlayıcı bir öğretim programı oluşturmayı hedeflemektedir. Paralel öğretim programı modeli dört paralel boyuttan oluşmaktadır. Bunlar bağlantılar öğretim programı, Uygulamalar öğretim programı, temel öğretim programı ve farkındalık öğretim programıdır. Her boyut öğretim programının hedefleri ile aynı düzlemde kesişen kazanımlar içermektedir (Sak, 2010).

Bu modelde öğrencilerin araştırma ve üst düzey düşünme becerilerinin geliştirildiği, öğrencilerin kendi potansiyellerini artıracak öğrenme etkinlikleri kullanılması önemlidir.

Temel öğretim programı; Bir disiplin içinde uzman olmaya doğru öğrencilerin öğrenmeleri ve anlayışları hakkında bir çerçeve çizmektir (Tomlinson ve diğ., 2009). Eğitim sistemleri içerisinde öğrenciler için geliştirilen kazanımlar boyutu temel öğretim programı içerisine girmektedir. Türkiye'de de Milli Eğitim bakanlığı, disiplinlere ait öğretim programları içerisinde yer alan kazanımlar bu boyut içerisinde yer almaktadır (Sak, 2010).

Bağlantılar öğretim programı; çekirdek öğretim programının bilgi, kavram ve arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için bağlantılar kurmaktır. Öğrencilerin bilgiler arası ilişkileri çözmesine yardımcı olmak hedefiyle oluşturulmuştur. En önemli amacı öğrencilerin disipline has kavram, ilke ve becerileri alt disiplinlerde, farklı disiplinlerde, farklı yer ve zamanlarda nasıl kullandıklarını ve ne ifade ettiğini anlamalarına yardımcı olmaktadır. Bağlantılar müfredatı kapsamında disiplinle alakalı ilkelerin ve kavramların öğrencilerin gündelik hayatla veya kendi yaşamlarıyla ilişkilendirilmesi gerçekleştirilmektedir (aktaran Atalay, 2014, ss.45).

Uygulamalar öğretim müfredatı; öğrencileri bir disiplin içerisinde çıraklıktan ustalığa ulaştırmayı amaçlarken. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin disipline ait bilgi ve becerilerini geliştirebilmek için disiplinlerde çalışan uzman kişilerin çalışma metotları kendilerine yönlendirici rehber olmaktadır.

Farkındalık öğretim programı; Her disiplinin farklı bir kendine has çalışma metodolojisi vardır. Öğrencilerin hedefi bir disiplini araştırmada, öğrenmede disipline özgü beceriler ile kendi yeteneklerini, becerilerini karşılaştırarak ve ilişkilendirerek kendilerini tanıma noktasında rehber olmaktır. Bu kısımda doğrudan üst bilişsel beceriler kullanılmaktadır (Atalay 2014).

Paralel öğretim programının uzmanlar tarafından belirlenen temel anlayışlarından birisi öğrencilerin kendilerini bilgi üretenler olarak görmeleri ve bu sayede öğrenmeye daha çok çalışmaları ve daha fazla doyuma ulaşmaları bu bağlamda kendilerine gerçekçi hedefler belirlemeleridir. Hatırlamak ya da dinlemekten daha çok yaparak yaşayarak öğrenirler (Camcı Erdoğan, 2017).

Üstün zekâlıların eğitimde farklı yöntemler uygulayan İsrail’de özel sınıflarda uygulanan program, zorunlu ülke müfredatından uyarlanmaktadır ancak işlenen konular içerik bakımından daha geniştir ve konular derinlemesine işlenmektedir. Bütün farklı branş öğretmenleri sürekli birbiriyle ilişki içerisinde. Öğretim programları, üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerine, ilgilerine ve ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmaktadır. Etkinlikler ise örgün eğitim programıyla bağlantılar kurarak paralel şekilde yapıldığı gibi programdan tamamen bağımsız olarak da yürütülebilir (Özcan ve Mertol, 2015). Türkiye’deki Sosyal bilgiler öğretim programı multidisipliner bir yapıya sahiptir ve disiplinler arası bağlantılar kurma bağlamında zengin bir yapıyı bulundurmaktadır. Üstün yeteneklilerin eğitiminde bu modelin uygulanabilirliği yönünden oldukça uygundur.

6. TÜRKİYE’DE ÜSTÜN YETENEKLİLER EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

6.2. Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyet’e

Yüzyıllar boyu Türk tarihi ve coğrafyasında tıpkı tüm dünyada olduğu gibi üstün yetenekli/zekâlılara ayrı önem atfedilmiştir. Devletler bir yandan iktidarlarını sürdürmeye yardımcı olacak idari kadrolar yetiştirirken öte yandan bilim sanat ve

spor alanlarında da üstün yetenekli insanlardan faydalanmışlardır.

Üstün yeteneklilerin eğitimi noktasında bakıldığında Türk tarihindeki ilk kurumsal okul “Enderun Mektebi” sayılmaktadır. Üstün yeteneklilerin en iyi değerlendirildiği dönem Osmanlı Devleti’ndeki Enderun Mektebidir. Altı yüz yıllık Osmanlı imparatorluğunun tüm bürokrasi, mülki, bilim ve sanat kadrolarını oluşturan kesim bu mektepte yetişmiştir (Işık ve Güneş, 2017). Diğer ülkelerde benzeri olmayan bu mektebe, Platon’un Devlet adlı eserinin esin kaynağı olduğu belirtilmektedir. Fatih Sultan Mehmet’in de üstün zekâli/yetenekli olduğu ve dönemin önde gelen birçok dünya dillerini bildiği bilinmektedir. Platon’un da bu eserini okumuş olabildiği söylenebilir (Ataman, 2018).

Enderun mektebi II. Murat Döneminde Kurulmuştur. Fatih Sultan Mehmet döneminde geliştirilmiştir. Başlarda devşirilen gayri Müslim çocukları alınırken daha sonraki dönemlerde XVII. Yüzyıldan sonra farklı etnik gruplardan Müslüman çocukları da bu okula alınmaya başlanmıştır (aktaran Işık ve Güneş, 2017, ss.4).

Enderun Mektebi hakkında sınırlı sayıda çalışmalar mevcuttur. Osmanlı Devleti’nde Enderun’a alınan öğrenciler ne kadar çok dikkatle seçildiği bilinse de günümüz şartlarındakine benzer zekâ testleri, bilimsel sınav ve benzerlerinin uygulanıp uygulanmadığı noktasında henüz yeterli bilgi yoktur.

Enderun Mektebine öğrenci seçimine devşirme yoluyla yapılmaktaydı. Devşirme “toplama” anlamına gelmektedir. Devşirme sistemi ile çocukların seçilmesinin her kırk evden bir evde yapılması karara bağlanmıştır. Ayrıca iki kardeşten sadece birinin alınması, evin tek erkek çocuğunun alınmaması, alınanların evlenmemiş olması gerekmektedir (Köç, 2013). Aileleriyle bağı kalmayan, devşirme yöntemiyle seçilen çocukların Enderun’a girmeden önce belli bir eğitim temelinin olması gerekmektedir. Gayrimüslim ailelerden devşirilen bu çocuklar ilk önce Türk ailelerin yanında Türkçeyi, İslam Esaslarını ve adabını öğrenmekteydi. Daha sonra bedensel ve ruhi yeteneklerini geliştirecek dersleri ve uygulamaları Edirne, Galatasaray, İbrâhim Paşa (bir ara İskender Çelebi) saraylarında öğrenirlerdi. Bunlara “acemi oğlanlar” adı verilmektedir (İpşirli, 1995, s.186). Bu saraylar Enderun’un hazırlık okulları niteliğindedir. Acemi oğlanları, burada aldıkları talim ve terbiye sonrasında üstün yetenekli olanlar daha üst seviyede eğitim almak üzere Enderun’a alınır ve devletin üst kademelerine kadar çıkabilirdi. Üstün yetenek

gösteremeyenler ise Yeniçeri Ocağı'na alınıp Osmanlı içerisinde çeşitli askeri birliklere dağıtılmaktaydı (İpşirli, 1995, s.186).

Osmanlı Saray'ı için seçilen üstün yetenekli çocuklar Enderun'a alındıktan sonra, ciddi ve ileri seviyede eğitime tabi tutulmak suretiyle üst makamlara aday yapılmışlardır. Devşirme sistemiyle ülkenin çeşitli bölgelerinden toplanan çocukların hangi milliyetten olursa olsun etnik kökenine bakılmadan tek amaç doğrultusunda Enderun Mektebi'nde yetiştirildiği görülmektedir. Burada verilen eğitim sonucunda mezun olan üstün öğrencilerden bir kısmı devlet içerisinde sadrazam, kumandan veya yönetici olarak hizmet verirken bir kısmı ise aydın, mimar, ressam, şair gibi sanat dallarında içerisinde yaşadıkları topluma faydalı olmaya çalışmışlardır (Köç, 2013).

John Dewey'in "Çocuğa Göre Eğitim İlkesi" olarak formülize ettiği modern eğitim yönteminden yüzlerce yıl önce Osmanlı benzer eğitim ilkesiyle Enderun Mektebi'nde eğitim vermiştir. Bu eğitimde öncelik verilen unsurlar ilgi, yetenek, bireysel farklılıklardır. (aktaran Işık ve Güneş, 2017, ss.4). Enderun Mektebi'nin temel eğitim özellikleri ahlaki değerlerle yetişmiş, teorik eğitimin yanı sıra pratik olarak da öğrenme gerçekleştirilmiştir. Sarayda bir yandan Türk Devlet geleneğinin askeri, yönetsel, siyasi ve diplomatik faaliyetlerini öğrenirken diğer yandan Enderun Mektebi'nin burada bulunması yaşayarak görerek öğrenme modeli ile hazırlanmalarına fırsat tanımıştır.

Enderun Mektebi'nde yetişen öğrencilerin yeteneklerinin belirlenmesine önem gösterilmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri öğrencinin yeteneğine göre tasnif edilmiştir (Köç, 2013). Enderun'da eğitim temel olarak; İslami ilimler (Kur'an, Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelam...), Pozitif bilimlerin okutulması; Türkçe, Matematik, Edebiyat, Tarih gibi ki bunların arasında medreselerde okutulmayan dersler de bulunmaktaydı. İslami ilimler ve pozitif bilimlerin yanı sıra saray geleneğinin aktarılması, mesleki uzmanlık eğitimleri, güzel sanatlar ve sporla ilgili derslerin verilmesi şeklinde sınıflandırılabilir. Bu derslerin eğitimi ise alanında uzman hocalar ve mesleğinin ehli kişiler tarafından verilirdi. Bu eğitim sayesinde öğrenciler birçok farklı alanda temel bilgi becerileri öğrenirken aynı zamanda kendi ilgi ve yetenek alanlarını keşfedip o alanda uzmanlaşma imkânına sahip olmaktaydılar. (Akyüz, 2011)

Enderun Mektebi öğrencileri okul içerisinde, Küçük oda, Büyük oda, Doğancılar odası, Seferli odası, Kiler odası, Hazine odası ve Has Oda'da eğitimlerini tamamlarlardı. Öğrenciler bu odaların alt basamağında öğretime başlayıp, üste doğru yükseldiler. Enderun Mektebi'nden mezun olan öğrencilerden sadece 60'tan fazla sadrazam vardır. Enderun Mektebi'nde ayrıca birçok mimar, şair ve müzisyen yetişmiştir.

Enderun Mektebi, Osmanlı Devleti'ndeki diğer kurumlar gibi zamanla bozulmaya başlamıştır. 1700'lü yıllardan itibaren varlıklı ailelerin çocukları alınmaya başlanmış ve devşirme kuralı bozulmuştur. Düzen ve disiplinden yoksun bir okul olmaya başlamıştır. Eski işlevselliğini yitirmiştir. II. Meşrutiyetin ilanından sonra 1 Temmuz 1909 yılında kapatılmıştır (Işık ve Güneş, 2017, ss.9).

6.3. Cumhuriyet Dönemi

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyaç duyduğu üstün zekâ gücünü yetiştirme planlamaları noktasında üstün yeteneklilerin eğitimi hususunda da ilklere imza atmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunun ilk yıllarında yetişmiş, nitelikli eleman sıkıntısı vardı. Bu durumun çözümü için yetenekli olan fakat maddi imkânları olmayan öğrenciler, üniversite öğrenimi için Avrupa'daki okullara gönderilmiştir. Bu konudaki teklif Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği üzerine hükümet programına koyulmuştur. Maarif Vekaleti'nin 1924 yılında açılmasıyla birlikte bu uygulama başlamıştır. Sınavları başarı ile geçen yedi yüz öğrenci, Avrupa'ya gönderilmiştir.

1929'da 1416 sayılı kanun ile uygulama düzenli hale getirilmiştir. Sınavı kazanan öğrenciler Fransa, Almanya, İngiltere, Belçika, İsviçre gibi Avrupa ülkelerinde çeşitli alanlarda eğitim almışlardır. II. Dünya Savaşı'nda ara verilen uygulamaya savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada da eklenmiştir. Güzel Sanatlar hususunda yapılacak gelişmelerin öncüleri ise bu uygulama sayesinde atılmıştır. Avrupa'da fen ve sosyal bilimler alanlarında eğitim alan öğrenciler döndüklerinde Türkiye'deki üniversite reformunun kaynağı olmuşlardır.

Üstün yetenekli çocukların özel eğitim almalarının gerekliliği ilk olarak güzel sanatlar dalından müzik alanında fark edilmiştir. 1948 yılında "İdil Biret ve Suna Kan'ın yabancı memleketlere müzik eğitimine gönderilmesine dair kanun"

çıkarılmıştır. 12 yaşında Suna Kan, 7 yaşında İdil Biret bu kanundan faydalanarak Fransa'da eğitim almışlardır. Ardından 1956 yılında 6660 sayılı yasa ile "Güzel sanatlarda fevkalade istidat gösteren çocukların devlet tarafından yetiştirilmesi Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. (Ataman, 2018) Güzel sanatlar alanında üstün yetenek gösteren çocukların küçük yaşta tanınması ve ihtiyacı olan özel eğitimi almaları için yurt dışına gönderilmiştir. Güzel sanatlar alanında üstün yetenek gösteren öğrenciler 12-14 yaş aralığının altındaki yaşlarda eğitimlerine yurt dışında başlamaktaydılar. 1977 yılında bu kanunun uygulanması durdurulmuştur.

İlk olarak 1960'lı yıllarda Ankara, İstanbul ve Eskişehir'de türdeş sınıf ve özel sınıf uygulamaları başlamıştır. Zenginleştirilmiş özel sınıf uygulaması Ankara'da Ergenekon İlkokulu'nda Stanford-Binet testine göre 125 IQ ve üzeri olan 24 öğrenci ile başlamıştır. Ankara'da on, İstanbul'da iki, Eskişehir'de üç özel sınıf uygulaması yapılmıştır. (Bulut ve Taylı, 2006, ss.34-35). A-B-C türdeş sınıflar oluşturulmuştur. A şubesi en hızlı öğrenen öğrenciler, B şubesi normal düzey gösteren öğrenciler ve C şubesi yavaş öğrenen öğrencilerden oluşmaktadır. Beş yıllık uygulama sürecinden sonra uygulamanın ortaokulda devamı sağlanamaması ve durum öğretmenler ve aileler tarafından fark edildiği için sonlandırılmıştır.

1961 yılında 222 sayılı kanun ile üstün zekâlılara yönelik sınıf atlama yöntemiyle hızlandırma uygulamaları başlatılmıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde tüm dünyada gelişen fen ve matematik alanındaki gelişmeler neticesinde Türkiye'de matematik ve fen alanında üstün yetenekliler için Fen lisesinin açılmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. Kurulacak fen lisesini maddi olarak öğretmenlerinin de desteklenmesini kapsayan yönetmelik ile Ankara Fen Lisesi'nin kurulma çalışmaları yapılmıştır. Ankara Üniversitesi bu lisede eğitim vermek üzere seçilen öğretmenlerin eğitimini üstlenmiştir. Ford Vakfı maddi kaynak kısmını ve bir yıl boyunca Florida Üniversitesi'nde öğretmenlerin yetiştirilmesini üstlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ise Bronx Fen Lisesi programının uyarlanmasını üstlenmiştir. Kurulduğu ilk üç sene içerisinde Ankara Fen Lisesi'ne giriş için üç kademeli bir sınav uygulanmıştır. Akran öğrenci grubunun üst %1'lik dilime giren öğrencileri almıştır. Araştırmacı ve matematik ve fen alanlarında bilim insanı yetiştirme hedefiyle eğitim yapılmıştır (Ataman, 2018). Daha sonra ülkeye hızla Fen Liseleri yayılmıştır. Öğrenci alma sistemleri birçok kez

değişmiştir. Öğretmen seçimi ve eğitimi buna paralel olarak değişme göstermiştir ilk kurulduğundaki fen lisesi yapısı zamanla bozulmuştur.

Fen liselerinin yanında Güzel Sanatlar, Anadolu Liseleri, Spor Liseleri, Sosyal Bilimleri Liseleri açılmıştır. Bu liseler de seçerek öğrenci olarak dolaylı yoldan üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren okullar olarak gösterilebilir (Ataman, 2018). Ancak bu okullarının sayılarının artması, nitelikli öğrenci ve öğretmen seçiminde yetersizliklerin olması daha sonraki dönemlerde tüm normal eğitim veren liselerin Anadolu Liseleri statüsüne dönüştürülmesi neticesinde özel/üstün yetenekli seçilmiş öğrencilere eğitim verme noktasından uzaklaştığı söylenebilir.

Üstün yetenekli/zekâlıların eğitimi hususunda kanunlarda uygulanması belirtilmiştir. Fakat Türkiye’de kalabalık sınıf mevcutları, yetersiz öğretmen nitelikleri ve üstün yeteneklilere göre esnetilmiş uygun eğitim programlarının eksikliği vb. durumlar nedeniyle etkili şekilde uygulanma alanı olmamıştır.

1990’lı yıllardan itibaren üstün yetenekli öğrenciler konusunda Türkiye’de daha fazla çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı kapsamında üstün yetenekli/zekâlılara yönelik çeşitli kongreler ve çalıştaylar düzenlenmeye başlanmıştır (Cevher Kılıç, 2015). 1990 yılında Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar için Dünya Konseyi’ne Türkiye katılım sağlamıştır.

1995 yılında üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin eğitimlerinin desteklenmesine yönelik olarak Bilim ve Sanat Merkezleri açılmıştır.

1982’den itibaren Milli Eğitim bakanlığı Şuralarında üstün yetenekli/zekâlılar ile ilgili kararların olduğu görülmektedir. 13-17 Kasım 2006 tarihinde toplanan 16. Milli Eğitim Şura’nda üstün zekâlı/yetenekli çocuklarla ilgili bir takım önemli kararlar alınmıştır. Bunların bir gerçekleştirilmiştir fakat bir kısmı maalesef henüz gerçekleştirilememiştir. 16. Milli Eğitim Şurası’nda alınan ve gerçekleştirilen kararlardan birisi Bilim ve Sanat Merkezleri’nde çalışan öğretmenlerin seçiminde Anadolu ve Fen liselerindeki öğretmen seçimine benzer kriterlerin getirilmesi konusundaki madde dikkate alınmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri’ne öğretmen seçiminde Anadolu ve Fen Liselerindeki öğretmen seçme kriterlerinin de ötesine geçilen öğretmen seçimi uygulaması yapılmaktadır. Gerçekleştirilen bir diğer karar ise “25. TÜBİTAK, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin işbirliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb.

etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır” maddesi olmuştur. Bugün üstün yetenekli/zekâlı öğrenciler için Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer kurumlar tarafından desteklenen kamplar yapıldığı söylenebilir (Ataman, 2018).

7. TÜRKİYE’DE DOĞRUDAN ÜSTÜN YETENEKLİLERE EĞİTİM VEREN KURUMLAR

7.1. Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)

1990 yılında girişimci Sezai Türkeş maddi olanakları kısıtlı olan üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin eğitimi için yatılı ve parasız bir okul açmak için İnanç Vakfı’ni kurmuştur. Bu amaç ile 1993 yılında üç yüz öğrencinin yatılı eğitim göreceği Özel İnanç Lisesi’ni açmıştır. Bu okul, 1993 yılında, 33 öğrencisiyle Bayramoğlu’nda geçici bir binada eğitim-öğretime başlamıştır, 1994 senesinde kendi binasına taşınarak eğitim öğretime başlamıştır.

Başlangıçta ilkokulu bitiren öğrenciler bu okula alınmaktaydı ancak 1997 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkmasıyla beraber sadece ortaöğretim düzeyinde eğitim vermeye devam etmiştir.

Öğrenciler bu lisede ileri düzeyde İngilizce öğrenmekle beraber bunun yanı sıra Almanca ve etkinlik saatlerinde isteğe bağlı olarak Fransızca dersleri görmekteydiler. Ayrıca öğrencilere farklı alanlarda görevler almaktadır. Santralde görevlendirilmek, bahçivana yardım etmek, kütüphanede görev almak, okula gelen konukların karşılanması, teknik işleri yürütme gibi okulun düzen ve işleyişinde katkıları sağlanmaktadır. Öğrencilerin kurdukları komiteler mevcuttur bunlar okulun düzen, eğitim öğretim vb. ile alakalı problemleri tartışıp, çeşitli çözüm önerilerinin uygulanmasına yönelik önerileri idareye sunabilmektedir. Okulda eğitim-öğretim sürecinde farklı alanlardan kişilerle sohbet ve mesleki bilgilendirme etkinlikleri yapılmaktadır. Öğrenciler için sabit sınıf kavramı yoktur. Her ders için o dersin sınıfına gitmektedirler. Bu okulda öğrencilerin özdisiplinleri, güven, bağımsız karar alma, eşitlik kavramları önem arz etmektedir (Doğan, Tekcan ve Cürebal, 2004).

Öğrenciler bu okula girebilmek için üç aşamalı bir sınavdan geçmekte ve beş gün gözlem altında bir kamp döneminden geçmektedir. Bir yılı hazırlık toplam beş yıl

yatılı eğitim veren bir okuldur. Öğrencilerin gün içerisindeki tüm saatleri eğitimlerine ve yeteneklerine özel olarak planlanmaktadır. Zenginleştirme programları normal eğitim programı dışındaki saatlerde yer almaktadır (Ataman, 2018). Öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını vakıf karşılanmaktadır.

7.2. Liderler Okulu (TÜZYEKSAV)

2013-2014 Eğitim öğretim yılında Türkiye Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler Eğitim Kültür Sağlık Vakfı (TÜZYEKSAV) tarafından açılmıştır. Bu okul Ankara'da eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. WISC-R testi sonucuna göre üstün yetenekli/zekâlı çocukları seçmektedir. Eğitim okul öncesi, ilkokul, ortaokul dönemindeki öğrencileri kapsamaktadır. Okulun misyonu “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin eğitimlerine katkıda bulunmak, özel eğitim programları ile desteklemek, yaratıcılıklarını kullanarak bilgi, teknoloji, sanat ve sporda ulusal ve evrensel değerlere bağlı, insanlığın gelişimine katkı sağlayan, geleceğin liderlerini, bilim adamlarını, sanatçıları ve sporcularını yetiştirmektir.” (<http://turkiyeustunzekalilarokulu.com>)

Okul müfredatında projeye dayalı zenginleştirme uygulanmaktadır. Bu uygulamalar kapsamında eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri geliştirilmektedir.

7.3. Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı

Türkiye’de üstün zekâlı/yetenekli çocukların eğitimi için eğitimciler yetiştirmek hedefiyle İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi’nde Özel Eğitim Bölümü’ne bağlı Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Bu bölüm 4 yıllık lisans programını kapsamaktadır. 2003-2004 eğitim öğretim yılında yüksek lisans programı açılmıştır. Ardından 2006-2007 eğitim öğretim yılında ise doktora programı açılmıştır.

Bu lisans programında üstün zekâlıların eğitim ihtiyaçlarına yönelik programın farklılaştırılması, duygusal ve sosyal gelişimin nasıl destekleneceği, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesini öğrenmeye yönelik dersler yer almaktadır (Davaslıgil ve Zeana, 2004).

Bölümün uygulama okulu olarak İstanbul Üniversitesi ve MEB işbirliği ile *Beyazıt*

İlköğretim Okulu açılmıştır. Bu proje kapsamında İstanbul'da Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından yapılan zekâ testleri sonucunda, üstün zekâlı oldukları belirlenen öğrenciler ve proje ile ilgili Yürütme Kurulu'nun Bilim Komisyonu tarafından onay aldıktan sonra alınmaktaydı. Her sınıf düzeyinde iki şube ve her şubeye yirmi dört öğrenci alınmaktadır. Yalnızca okul açıldığı ilk yıl otuz öğrenci almıştır. Sınıf mevcudunun %50'si üstün zekâlı olarak tanılanmış öğrencilerden %50'si ise normal gelişim gösteren öğrencilerden oluşmuştur (Davaslıgil ve Zeana, 2004). Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi akranlarından ayrılmadan farklılaştırılmış program ile gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama okulunun eğitim-öğretim faaliyetleri 4+4+4 sisteminin başlatılmasıyla son bulmuştur.

7.4. Bilim ve Sanat Merkezleri Uygulaması (BİLSEM)

Bilim ve Sanat Merkezleri 130 IQ ve üzerindeki üstün yetenekli bireylere destek eğitimi vermek, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise dönemindeki üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkındalığını artırmak ve kapasitelerini en üst noktada kullanabilmelerini sağlamak amacıyla kurulmuşlardır (Ataman, 2018, s.12).

Bilim ve Sanat Merkezleri ilk önce pilot uygulama olarak Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt ve Denizli olmak üzere öğretmen ve öğrenci seçimi bina hazırlıkları ile başlamıştır. İlk olarak 1995 yılında Ankara'da Yasemin karaya Bilim Sanat merkezi açılmıştır. Yine aynı yıl içerisinde Bilim ve Sanat Merkezleri yönergesi yayınlanmıştır (Bulut ve Taylı, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından her yıl hazırlanan gözlem formları doğrultusunda ilköğretim çağındaki öğrenciler sınıf öğretmenleri tarafından, ortaokul düzeyi sınıflar şube öğretmenler kurulu tarafından, ortaöğretim grubu ise rehber öğretmenler kurulu tarafından ortalama üstü zihinsel özellikler gösteren ve özel yetenekli öğrenci oldukları yönünde bilim sanat merkezlerinde destek eğitimi almalarına yönelik aday gösterilmektedir. Mayıs ayında grup yetenek testine giren bu öğrenciler başarılı oldukları takdirde bireysel incelemeye alınmaktadır. Bu testler sonucunda üstün performans gösterdiği tespit edilen öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı onayı ile bilim sanat merkezlerine kayıt olabilmektedirler.

370 sayılı gereğince öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinde örgün eğitim

zamanının dışında katılmaktadır. Bu merkezlerde eğitim veren öğretmenler belli kriterlere göre seçilmektedir. Öğrenciler yıl içerisinde Ekim-Ocak, şubat-mayıs, haziran-eylül şeklinde üç dönem olarak gerçekleştirilen bir eğitim sürecinden geçmektedirler. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ölçülür. Yapılan ölçümler sonucunda öğrencilerin merkezler tarafından bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel performans düzeyleri belirlenmektedir. Daha sonra bilim ve sanat merkezleri tarafından aşağıdaki alanlarda eğitime tabi tutulurlar;

- a) Uyum Aşaması
- b) Destek Eğitimi Aşaması (iletişim becerileri, bilimsel çalışma ve araştırma yöntemleri, bilgisayar, yabancı dil öğrenimi, problem çözme becerileri, grupta çalışma yöntemleri, öğrenme yöntemleri, sosyal etkinlikler)
- c) Bireysel yetenekleri Fark Ettirme Aşaması
- d) Özel yetenekleri Geliştirme Aşaması
- e) Proje Üretimi Aşaması

Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan programın ilkelerine bakıldığında;

- Programlar öğrenci merkezli eğitim anlayışında, bireysel öğrenmeye uygun olarak, disiplinler arası ilişkiler dikkate alınarak hazırlanmaktadır.
- Lider öğretmenler öğrencilere yol gösterici rehber konumundadır.
- Eğitim programları öğrencilerin yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini destekleyici yapıda düzenlenir.
- Disiplinler arası veya bir disipline özgü derinlemesine ileri düzeyde bilgi ve becerileri kazandırmaya yöneliktir (370 sayılı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi).

Bilim Sanat Merkezlerinde üstün yetenekli öğrenciler yetenekli oldukları alanlarda araştırma yapma ve kendilerini daha ileri seviyeye taşıyabilme fırsatı yakalamakla beraber aynı zamanda kendilerine benzer akranlarıyla iletişim halinde olma imkânına sahiptirler. Fakat öğrencilerin örgün eğitimi ile tam olarak birleştirilemediğı için veliler tarafından bu merkezler bir tür kurs olarak algılanmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin üniversiteye yerleşme sınavları için hazırlanması gerekçesiyle Bilim Sanat Merkezlerini bıraktıkları gözlemlenmiştir (Ataman, 2018).

Bilim ve sanat merkezlerinde üstün zekâlı/yetenekli çocukların eğitim-öğretim

sürecini sağlayan müdür, müdür yardımcıları ve öğretmenler belirli kriterlere bağlı olarak seçilmektedir. Kendi alanları veya üstün yetenekliler eğitimi alanında yüksek lisans veya doktora yapmış olmak, üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin eğitimi hususunda hizmet içi eğitim seminer, kurs vb. katılmış olmaları gibi kriterler mevcuttur. Personel Genel Müdürlüğü ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce belirlenirler ve atamaları, ilgili yönetmelik doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim ortamları; çevre ile iş birliğine açık üstün yetenekli/ zekâlı öğrencileri psikolojik olarak motive etmeye yönelik olarak düzenlenir (MEB, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007).

Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim öğretim süreci;

- İki aylık süreyi geçmeyen kırk ders saati olarak planlanmakta ve uygulanmaktadır.
- Destek eğitim programı ise ilkokul 2 ve 3. Sınıfta Bilim ve Sanat Merkezi'ne kayıt olmaya hak kazanan öğrenciler ilk senesinde sınıf öğretmenleri tarafından eğitim-öğretim verilmek suretiyle, uyum programı süreci dâhil iki eğitim öğretim yılı olarak uygulanmaktadır.
- Ortaokul düzeyi 4. ve 5. Sınıf öğrencilerin eğitimi branş öğretmenleri tarafından verilmektedir. Uyum programı süreci dâhil en az bir yıl şeklinde uygulanmaktadır.
- Bireysel yetenekleri fark ettirme programı kapsamında üstün yetenekli öğrencilerin bütün alanları tanıyabileceği şekilde üç eğitim öğretim yılı olarak uygulanmaktadır.
- Özel yetenekleri geliştirme programı, genel zihinsel yetenek alanında tanılanmış öğrenciler için iki eğitim öğretim senesi olarak uygulanmaktadır.
- Güzel sanatlar alanında tanılanmış öğrenciler için dört eğitim öğretim yılı uygulanmaktadır.
- Proje üretimi ve yönetimi programı öğrenci liseden mezun olana kadar devam etmektedir.
- Ders, etkinlik, yetenek atölyeleri ve ders saatleri süre olarak 40 dakika olarak planlanmakta ve uygulanmaktadır (MEB, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007 madde 25).

8. YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde üstün yetenekliler/zekâlılarda sosyal bilgiler eğitimi konusunda yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

8.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında üstün yetenekliler/zekâlılarda sosyal bilgiler eğitimi konusunda Türkiye’de yapılan çalışmalar ve sonuçlarına yer verilmiştir.

Uzun (2006) “Üstün veya özel yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki” adlı yüksek lisans tez çalışmasında nicel araştırma yöntemiyle araştırmacı üstün zekâlı/yetenekli çocukların sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını belirlemek için “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” geliştirmiş ve bu ölçek İzmir Bilim Sanat ve Manisa Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden 130 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ile cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, ailenin sosyo ekonomik düzeyi, derslerine giren öğretmenlerin cinsiyeti arasında anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine tutumları ile yaşları, sınıf seviyeleri, notları ve Bilim ve Sanat Merkezleri’ne giriş alanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay (2014) “Farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekâlı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi” adlı doktora tez çalışmasında araştırmacı sosyal bilgiler öğretim programında “İyiki Var” adlı üniteyi farklılaştırılmış öğretim programıyla değiştirerek bir ünite programı oluşturmuştur. Çalışmanın yöntemi ön-test-son-test deney deseni olmak üzere 4. Sınıfa devam eden 11 deney 10 kontrol grubu 21 üstün zekâlı/yetenekli birey ile gerçekleştirilmiştir. Deneysel bir yöntemin uygulandığı bu çalışmada veriler toplanırken araştırmacının geliştirdiği “Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi”, “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği”, “Cornell Eleştirel Düşünme Testi” ve “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi” kullanılmıştır. Çalışmada üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere göre hazırlanan farklılaştırılmış sosyal bilgiler “İyiki Var” ünite programının bu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını, akademik başarılarını, eleştirel düşünme ve

yaratıcılıklarını anlamlı düzeyde arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mertol, Doğdu ve Yılar (2013) “Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Metaforik Algıları” adlı makale çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden metafor analizi kullanılarak Samsun’da Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 8-14 yaş aralığındaki öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla “Sosyal Bilgiler dersi... gibidir çünkü;...” yazan görüşme formundaki cümleyi doldurmaları istenmiştir. Çalışmada verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma bulgularında öğrenciler elli metafor oluşturmuşlardır. Bu metaforlar beş farklı kategoride incelenmiştir. “Yaşam, eğitim, akıl, hayat kaynağı, eğlence, bilgi, hayat bilgisi” öğrencilerin en çok oluşturduğu metaforlar olmuştur. Çalışmada üstün zekâlı/yetenekli çocukların sosyal bilgiler dersini hayatın içinden bir ders olduğu ve sosyal bilgiler dersini gerekli ve önemli olduğuna inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

8.3. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışındaki çalışmalar incelendiğinde sosyal bilgiler ve üstün zekalılara yönelik çalışmaların literatürde eksikliği dikkat çekmektedir. Henry (2015) “The Teachers’ Perspective Of Critical Thinking Skills Development In Middle School Gifted Students In The Social Studies Classroom Through The Use Of Primary Sources” adlı doktora tez çalışmasında anket, görüşme ve sınıf gözlemleri ile verileri toplamıştır. Çalışma Güney Carolina’da orta büyüklükteki bir okul bölgesinde üçü Ulusal Yönetim Kurulu onaylı, ikisi de Güney Carolina Eğitim Bakanlığı aracılığıyla üstün yetenekli eğitimi onay almış ve öğretim deneyimi 1-20 yıl arasında değişen 9 katılımcı ile yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre ortaokul sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek için birincil kaynaklara sahip olduklarını ve kullandıklarını göstermiştir. Fakat sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf ortamında üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçları konusunda mesleki bilgi ve gelişimleri yönünden eksik oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

8.4. Ortak Yapılan Araştırmalar

Mertol (2014) ‘‘Türkiye ve ABD’de üstün zekâlı çocuklara sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin görüş ve uygulamaları: Hope Projesi ve BİLSEM örneği’’ adlı doktora tez çalışmasında nicel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tekniği ile bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. ABD ve Türkiye’de üstün zekâlı/yetenekli olarak tanılanan öğrencilerin sosyal bilgiler öğretim programları yakından incelenmiştir. Üstün zekâlı/yetenekli çocukların eğitim aldığı bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşleri ve uygulamaları incelenerek benzer ve farklı durumlar ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre ABD’de ve Türkiye’de üstün zekâlı/yetenekli çocuklara verilen sosyal bilgiler eğitiminde öğretmenlerin kullandığı yöntem, teknik ve materyaller karşılaştırılmıştır. Araştırmada öğretmenler ifadelerinde ABD’de ve Türkiye’de zekâlı/yetenekli çocuklara verilen sosyal bilgiler eğitimi farklılaştırma programlarının uygulandığını belirtmişlerdir. Fakat bu uygulamalarda öğretmenler kendilerini tam anlamıyla yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Sınıf mevcutlarının fazlalığı ABD’de üstün zekâlı/yetenekli çocuklara eğitim veren sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifade ettiği önemli bir sorun olarak belirtilmiştir. Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin farklılaştırma programı kapsamında uygulayacakları etkinlikler için resmi bir paylaşım imkânı yokken, ABD’de üstün zekâlı/ yetenekli öğrencilere sosyal bilgiler eğitimi veren öğretmenlerin eyalet eğitim bakanlığının resmi sitesinde üstün zekâlı/ yetenekli öğrenciler için özel olarak hazırlanmış ders planlarının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, araştırmanın katılımcıları, araştırmanın veri toplama araçları ve araştırma verilerinin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

9.1. Araştırmanın Deseni

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin yeri ve önemine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. “Nitel araştırma, gözlenemeyen insan eylemlerinin iç nedenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırmacılar, insanların kendi dünyalarını ve kendi dünyalarında edindikleri deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenir. Nitel araştırmacıların ana amacı durum, olgu ve olayları katılımcının bakış açısından anlamaktır (Merriam, 2009, s.5-14).”

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden olgu-bilimden yararlanılmıştır. “Olgubilim, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.72).” Olgubilim çalışmalarında tecrübe önemlidir. Bireyin olayları nasıl anlamlandırdığını belirlemek amacıyla, onun tecrübelerine bakmak gerekir. Bu tecrübelerle bakılarak olgular hakkında derin bir anlayış oluşturulur. Olgubilim deseninde amaç, algı ve olgunun manasını açıklamaktır ve bu desende, “Bireyin olguya ilişkin deneyimleri nelerdir?”, ve “Bu olguya ilişkin deneyimleri etkileyen ortam ve koşullar nelerdir?” temel sorularına cevap aranır. (Creswell, 2007, s.61-62).

9.2. Katılımcılar

9.2.1. Katılımcıların Belirlenmesi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemiyle katılımcıların belirlenmesinde olasılıklı (amaçlı) olmayan örneklem kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme kapsamında farklı örnekleme yöntemleri yer almaktadır. Bu tez çalışmasında, ölçüt örnekleme ile

katılımcılar belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme dayalı olarak katılımcıların belirlenmesinin amacı, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bu ölçütler, araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.112). Eğitim programlarının uygulayıcısı ve eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütenler oldukları için onların deneyimleri ve görüşleri önem taşımaktadır. Bu tez çalışmasında, katılımcı öğretmenlerin belirlenmesinde temel ölçüt Bilim ve Sanat Merkezlerinde üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin araştırmaya katılmasıdır.

9.2.2. Katılımcıların Özellikleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri aşağıda yer alan Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyeti, Eğitimi, Kıdemi ve Branşlarına İlişkin Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Branş	Eğitim Durumu	Mesleki Kıdem	Üstün Yeteneklilere Eğitim Verme Süresi
SBÖ1	Erkek	Sosyal Bilgiler	YL	11-15	1-5
TAÖ1	Erkek	Tarih	YL	11-15	1-5
CRÖ1	Kadın	Coğrafya	YL	21+	1-5
EDÖ1	Erkek	Edebiyat	Lisans	21+	6-10
FZÖ1	Erkek	Fizik	YL	16-20	1-5
BYÖ1	Kadın	Biyoloji	YL	16-20	1-5
MÜÖ1	Kadın	Müzik	Lisans	11-15	1-5
MÜÖ2	Kadın	Müzik	YL	6-10	1-5
GSÖ1	Erkek	Görsel Sanatlar	Lisans	11-15	1-5
GSÖ2	Kadın	Görsel Sanatlar	YL	16-20	1-5
BTÖ1	Kadın	Bilişim Teknolojileri	YL	6-10	1-5
TRÖ1	Kadın	Türkçe	YL	11-15	1-5
MAÖ1	Kadın	Matematik	Lisans	16-20	1-5
MAÖ2	Erkek	Matematik	YL	11-15	1-5
İNÖ1	Erkek	İngilizce	Lisans	16-20	1-5
İNÖ2	Erkek	İngilizce	Lisans	11-15	1-5
RDÖ1	Kadın	Rehberlik	Lisans	16-20	1-5

SNÖ1	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	YL	11-15	1-5
SNÖ2	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	YL	6-10	1-5

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğretmenlerin mesleki tecrübeleri çeşitlilik göstermekle beraber üstün yeteneklilere eğitim verme süresi sadece edebiyat öğretmenin 6-10 yıl iken diğer tüm katılımcı öğretmenlerin üstün yeteneklilere eğitim verme süresi 1-5 yıl arasındadır. Öte yandan on iki öğretmen yüksek lisans mezunudur. Katılımcı öğretmenlerden yedisi lisans mezunudur. Ayrıca iki öğretmen doktora öğrencisi olarak akademik eğitimine devam etmektedir.

9.3.Verilerin Toplanması

9.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması

Nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseninde, başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.74). Bu araştırmadan elde edilen veriler, yarı-yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan görüşme soruları, ilgili literatür taranarak ve uzmanların görüşleri dikkate alınarak geliştirilmiştir. Görüşme soruları hazırlanırken; kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı sorular hazırlama, açık uçlu sorular sorma, yönlendirmekten kaçınma, çok yönlü soru sormaktan kaçınma, alternatif sorular ve sondalar hazırlama, farklı türden sorular yazma, soruları mantıksal biçimde düzenleme ve soruları geliştirme ilkeleri dikkate alınmıştır. (aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011, ss.128) Görüşmeler Bilim ve Sanat Merkezi’nde yapılmış ve ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

9.3.2. Görüşme Kılavuzu

Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirmek ve katılımcılardan onay almak için görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Görüşme öncesinde bu kılavuzda katılımcıya araştırmanın içeriğinden bahsedilmiştir ve katılımcıya, görüşmenin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacağını ve bu kayıtların araştırmacı dışında kimse tarafından dinlenmeyeceği belirtilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcıların görüşme kılavuzunu okumaları, kişisel bilgilerini doldurmaları ve araştırmaya kendi rızası olarak katılmalarını göstermek için imzalamaları istenmiştir.

9.3.3. Görüşme İlkeleri

Görüşmeler, katılımcının olumsuz yönde etkilenmemesi için katılımcı ile yalnız her branş öğretmenin okul içerisinde kendi atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların gerçek isimleri gizli tutularak her bir katılımcıya ayrı bir kod verilmiştir. Örneğin; sosyal bilgiler öğretmeni SBÖ1, müzik öğretmeni MÜÖ1, MÜÖ2 vb. kodlar oluşturulmuştur. Görüşme sırasında, aşağıdaki ilkelere dikkat edilmiştir:

- ✓ Görüşmede sorular sıralı şekilde katılımcıya yöneltilmiştir. Katılımcı bir soru içinde diğer soruların da cevabını vermişse diğer sorular tekrar yöneltilmemiştir. Araştırmacı tarafından sorulan görüşme sorusuna katılımcı yüzeysel bir yanıt vermişse soru tekrar sorulmuştur. Örneğin “Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersi gerekli midir? Lütfen açıklayınız” sorusuna “Gerekli buluyorum.” şeklinde yanıt vermiş bir katılımcıya tekrar “Neden gerekli buluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir.
- ✓ Katılımcının anlamakta zorlandığı sorular olması halinde yerine alternatif sorular hazırlanarak sorulmuştur.
- ✓ Katılımcının soruya verdiği yanıtın ayrıntılarını öğrenmek için “Bununla ilgili örnek verebilir misiniz? Sizce nasıl geliştirilebilir?” şeklinde sorular sorularak yeterli yanıt alınmaya çalışılmıştır. Örneğin “Üstün yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersi gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki eder mi bu konudaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuna katılımcı “Etkiler.” şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıya tekrar “Sizce bu etki nasıl olur?” sorusu sorulmuştur.

9.3.4. Görüşmelerin Yapılması

Görüşmelere başlamadan önce Bilim ve Sanat Merkezi okul müdürü, müdür yardımcısı ile görüşülmüş ve araştırma izin belgeleri gösterilmiştir. Daha sonra öğretmenlerden randevu alınarak görüşmeler yapılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler Bilim ve Sanat Merkezi binasında bulunan branş öğretmenlerine ait kendi çalışma atölyelerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin

toplam süresi 182 dakikadır. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen ve ses dosyaları halindeki veriler görüşmelerin gerçekleştiği gün içinde bilgisayar ortamına aktarılması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada gerçekleştirilen tüm görüşmeler araştırmacı tarafından katılımcı ile yalnız gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılar bu çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını belirten görüşme kılavuzunu okuyup imzalamışlardır.

9.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, verilerin analizinde tematik analiz tekniği kullanılmıştır. İlk aşamada her bir öğretmen için ayrı görüşme formu oluşturulmuş ve görüşmelerin dökümü yapılmıştır. Araştırmacı tarafından araştırmanın kodları belirlenmiştir. Sonraki aşamada boş betimsel indeks tablolarına bir uzman görüşü alınarak kodlar çıkarılmıştır. Çalışmanın iç geçerliliğini artırmak adına uzman görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacının kodlarıyla uzmanın kodları arasında karşılaştırma yapılmış ve araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Katılımcıların görüşleri aktarılırken konu ile ilgisi bulunmayan kısımlar üç nokta (...) ile belirtilerek aktarılmamıştır.

9.5. Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması

Olgubilim araştırma deseninde, oluşturulan temalar çerçevesinde bulgular açıklanmakta ve yorumlanmaktadır. Araştırmanın sonuçları betimsel bir anlatımla sunulmakta ve doğrudan alıntılara yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.75).

Bu araştırmada da, ortaya çıkan temalar çerçevesinde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Görüşme sorularına ilişkin bulgular ise, yedi grupta incelenmiştir. Bu gruplar aşağıda yer almaktadır:

1. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yerine yönelik görüşleri,
2. Öğretmenlerin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yerine yönelik görüşleri,

3. Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin gerekliliğine yönelik görüşleri,
4. Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasında yeterliliğine ilişkin görüşleri,
5. Öğretmenlerin üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersinin gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etkisine ilişkin görüşleri,
6. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımına nasıl etki ettiğine ilişkin görüşleri,
7. Öğretmenlerin değerler eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitiminin yeterliliğine ilişkin görüşleri,

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Bilim ve Sanat Merkezlerinde üstün yetenekli ve zekâlı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkan, sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

10. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

10.2. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Toplum Hayatındaki Yerine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yeri ve önemine ilişkin görüşleri; toplumsal hayata uyum, vatandaşlık bilinci, iletişim becerileri, kültürel değerler ve tarih-coğrafya öğretimi açısından olmak üzere 4 ayrı kategoride değerlendirilmiştir.

10.2.1. Toplumsal Hayata Uyum Açısından

Görüşmeye katılan öğretmenlerden altısı sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yerinin önemli olduğu noktasında görüş birliğine sahiptir. Bununla birlikte çeşitli branşlardaki bazı katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin öğrencinin toplumsal hayata uyumu açısından önemli olduğunu, diğerlerinin ise toplumu anlama noktasında sosyal bilgiler dersinin önemini vurgulayan görüşler beyan ettikleri belirlenmiştir. Katılımcıların öğrencilerin toplumsal hayata uyumu açısından sosyal bilgiler dersinin önemini vurgulayan görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Sosyal Bilgiler dersi özellikle insanları hayata hazırlar. Yaşadıkları yeri ve çevreyi keşfetmelerini sağlar. Bunun dışında dünyayı hatta bu kurum açısından söyleyeyim dünyanın dışını bile keşfetmelerini sağlıyor. Bu şekilde cevaplayabilirim.” (SBÖ1)

“Sosyal bilgiler dersi içinde yaşadıkları toplumu anlayabilmelerini ve ayak uydurabilmelerini sağlayan bir derstir.” (İNÖ2)

“... İnsanların iyi bir toplumsal düzen ve sosyal yaşantısının artırılması için bu dersin temeli öğrencilere iyi kavratılmalıdır...” (MAÖ1)

“İçeriği ve müfredatı bakımından öğrencilerin sosyal ve kültürel yanlarını geliştirmelerine yardımcı olur. Sosyal hayata daha kolay adapte olurlar. Günlük yaşam için gerekli kültürel seviyeyi yakalarlar...” (İNÖ1)

“Bence her branştan sayısalcı olsun sözelci olsun muhakkak sosyal bilgiler dersi alması gerekiyor. Çünkü insanların kendilerini ifade edebilmesi için günümüzde çocuklarımıza hep söylüyorum belki çirkin bir kelime ama kendilerini pazarlayabilmeleri için gerekli. Demin anlatıyorum ODTÜ mezunu öğrenciler var işsiz oturuyorlar, kendilerini hiç ifade edemiyorlar sadece suspus oturuyorlar. Öğrenciler kendilerini ifade edebilmelerini, kendini işe girerken nasıl rapor yazacak cv yazacak bunları öğretiyoruz. Bir insan topluma gireceği zaman izafet teorisini bilmezse, karekök alamazsa eleştirilmez ama tarih, coğrafya sosyal bilgiler bilmediği zaman büyük sıkıntı. Dalga geçerler. Sosyal bilimler, sosyal bilgiler şart.”(CRÖ1)

“Sosyal bilgiler dersi hayata hazırlar. İnsanın aslında varoluş sebebi. İnsanlarla ilişkiler doğa ile ilişki, toplumsal bağlar vesaire bunları inceliyor bunları incelerken bilime başvuruyor. Bilimsel yöntemler kullanıyor. O yüzden sosyal bilgiler şarttır. Doğa bilimleri insanoğlunun başvurması gereken bilimlerdir. O yüzden sosyal bilgiler sosyal bilimler en önemli alanlardan biridir.” (TAÖ1)

10.2.2. Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından

Katılımcı branş öğretmenlerden üçü sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yeri hususunda sosyal bilgiler dersi kapsamına giren vatandaşlık eğitiminden yola çıkarak sosyal bilgiler dersinin vatandaşlık bilgisi ve bilinci oluşturma, etkili vatandaş olabilme, insan haklarını öğrenme, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme noktasındaki rollerine vurgu yapmışlardır. Bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“... Vatandaş olmanın sorumluluğunu, haklarını ve yasalarını öğrenmesini; çevreyi korumayı, iletişim kurmayı; yardımlaşma ve dayanışmanın önemini kavramayı sağlayan kazanımları içerir.” (SNÖ1)

“Sosyal bilgiler dersi her eğitim kademesinde öğrencinin seviyesine uygun olarak akademik içerikle, sosyal ve kültürel değerleri, bireyin gelecekteki ve içinde bulunduğu gelişim evresindeki vatandaşlık bilinci oluşturma açısından oldukça önemli bir yere sahiptir...” (RDÖ1)

“Sosyal Bilgiler yaşadığımız çevre hakkında bilgi verir. Vatandaş olmanın gereğini öğretir...” (EDÖ1)

10.2.3. Kültürel Değerler ve Tarih-Coğrafya Öğretimi Açısından

Görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir kısmının sosyal bilgiler öğretiminin toplum hayatındaki yerinde coğrafya eğitimi, kültürel değerler, öğrenme, koruma ve bunu tarih öğretimi ile birleştirerek geçmiş-gelecek bağlamında kültürel mirası öğretme noktasındaki önemi konusunda fikir birliği içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Öğrencilerin tarihe ait maddi ve manevi değerlerini bilmeleri tanımaları açısından önemli ve gerekli bir derstir... Kendi kültürüne ait olan ve olmayan değerleri ayırt edebilmesi açısından da önemlidir...” (MÜÖ2)

“... Öğrencinin tarih, coğrafya vb. konuları öğrenmesi, kendini geliştirmesi ve toplum içerisinde kendini ifade edebilmesi önemlidir... Yaşadığımız yerlerin tarihçesini, coğrafyasını, beşeri özelliklerini bilmek ve günümüz diğerlerince değerlendirmek ve günlük hayatta bunların uygulanması çok iyi olur.” (GSÖ1)

“Yaşadığımız yeri, coğrafyayı tanımak ve içinde bulunduğumuz toplumun tarihi, milli kültürel değerlerinin farkına varmamızı sağlamaktadır...” (TRÖ1)

“Toplumsal hafızanın canlı tutulması e bir sonraki nesillere aktarılması için önemlidir...” (MAÖ2)

“Normalde tüm öğrencilerin bilmesi gereken bir alan. Sosyal bilgiler olarak baktığımız takdirde tarih yönüyle geçmişini çok iyi bilmesini gerektiğini düşünüyoruz. Aynı zamanda coğrafi bilgilere tüm öğrencilerin sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Bu sadece üstün zekâlıların değil tüm insanların bilmesi gereken şeyler...” (FZÖ1)

“Ben sosyal bilgiler dersini kültürümüzü öğrenme, geçmiş, aynı zamanda kendi ülkemizin coğrafik yapısından tutun, hepsini öğrenme açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıyeten değerleri kazandırma açısından da önemli olduğunu düşünüyorum. Manevi değerlerin kazandırılması önemlidir.” (BYÖ1)

Önemlidir tabii. Sosyal bilgilerin içerisinde birçok disiplin var. Tarih, coğrafya, felsefe vesaire yani bunların kazandırılması özellikle tarih açısından düşünürsek geçmişimizi değerlerimizi bilip kültürel değerlerimizi korumak bunları geliştirmek,

gelecek nesillere aktarmak çok önemli o yüzden iyi bir eğitim verilmeli öğrencilere. O yüzden sosyal bilgilerin önemi hatta diğer branşlarla karşılaştırdığımızda birinci sıradadır diyebilirim. Özellikle tarih açısından söylüyorum. (SNÖ2)

“Aslında önemlidir ama gereksiz bilgiler tabii ki de bizi yormaktadır. O yüzden uzak kalmamıza sebep oluyor. Yani çok severek dinlediğimiz bir ders olmuyor. Sempatik gelmiyor. Benim 4. Sınıfa giden bir çocuğum var Milli Mücadele ile ilgili bir konu dördüncü sınıf öğrencisine unutulacak bilgiler ve zor geliyor. Ortaokulda da aynılarını görecektir ama hatırlamayacak. Keşke hatırlamamızı sağlayacak kadar bilgiler alsak. Biraz yüklemeye olduğunu düşünüyorum.” (GSÖ2)

10.2.4. İletişim Becerileri Açısından

Sosyal bilgiler öğretim programı, içerisinde farklı sınıf düzeylerinde iletişim konularını bulunduran üniteler içermektedir. Katılımcı öğretmenlerden ikisi sosyal bilgilerin bu dersi alan öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiği yönünde söylemlerde bulunmuşlardır. Bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“...Sosyal bilgiler diğer insanlarla iletişimi düzenler. Yardımlaşma ve dayanışma gücünü artırır. Bu anlamda yeri büyüktür.” (EDÖ1)

“...Toplum içerisinde bireylerle etkili iletişimi sağlayabilmek için sosyal bilgiler dersi gereklidir.” (BTÖ1)

11. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

11.1. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli /Zekâlı Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yerine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin “üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgilerin yeri nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar; vatandaşlık bilinci oluşturma, sosyalleşme ve sözel zekânın gelişimi, liderlik ve yaratıcılık özelliklerini geliştirme, araştırmacı ve sorgulayıcı olma, çok yönlü bakış açısı geliştirme olmak üzere 4 farklı kategoride değerlendirilmiştir.

11.1.1. Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından

Görüşmeye katılan öğretmenlerin bir kısmı üstün zekâlı/yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgilerin yerini sosyal bilgiler dersi kapsamına giren vatandaşlık eğitimine vurgu yapmıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlıların/ yeteneklilerin eğitiminde vatandaşlık bilgisi ve bilinci oluşturma, etkili vatandaş olabilme, haklarını ve sorumluluklarını öğretme yönündeki etkililiğini vurgulamışlardır. Bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Diğer soruda da belirttiğim sebeplerden dolayı, vatandaşlık bilinci geliştirme, demokratik tutum, insan haklarını öğrenme toplumsal yaşama uyumu sosyal bilgiler kazandırır...” (MÜZ1)

“... Çevresine tarihine, milli kültürüne merak besleyen bu öğrenciler için sosyal bilgiler dersi önemli bir farkındalık oluşturmaktadır.” (TRÖ1)

“Üstün yetenekli öğrencilere aslında bence yarışmalardan ya da başarılarından önce kendi değerlerimizin verilmesi gerekiyor. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi bu aşamada önemli. Fen bilgisi alanında tamam öğrenciler projeler yapıyor el becerilerini geliştiriyor, ufkunu geliştiriyor. Fakat kültürel gelişimin manevi değerlerin gelişimi için üstün yeteneklilerde öncelikle sosyal bilimlerin verilmesi gerekiyor” (BYÖ1)

11.1.2. Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı sosyal bilgilerin üstün yeteneklilerin eğitimindeki yerini açıklarken, onların sosyalleşme yeteneklerini geliştirmesi ve sözel zekâlarını geliştirmeleri açısından önemli bir yere sahip olduğu yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlere sahip katılımcı öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bu öğrencilerin sosyalleşme alanında yaşadıkları problemler ancak sosyal bilgiler dersiyle ortadan kaldırabilir bu nedenle sosyal bilgiler eğitimi onların eğitiminde önemlidir. Üstün yeteneklilerin eğitiminde bizim sosyal alanlara gelen öğrenciler değil de fen bilimleri alanına gelen öğrenciler konuşmuyor, kendilerini anlatamıyorlar. İstedikleri kadar iyi vasıfları olsun kendilerini ifade edemedikten sonra iş bulmaları bence ilerisinde zorlaşacaktır. Kendilerini toplum içerisinde ifade

edebilmeleri noktasında önemli görüyorum.” (CRÖ1)

“Üstün yetenekliler diğer insanlardan farklı düşünce ve davranışlar gösterebilirler. Daha ince ve detaylı düşünürler ancak sosyal yaşamdan, toplumdaki ayrı değillerdir. Üstün yeteneklilerin sosyal hayata katılması ve bilinçli bireyler olarak yetişmesinde, toplumun bir parçası olarak görmede, toplumdaki kendini ayrı tutmamasını sağlamada önemlidir. Bu anlamda üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgiler daha da önemlidir. (EDÖ1)

“Özellikle sosyal ve sözel zekânın gelişiminde farklı kültür, tarih ve coğrafyaları tanıyarak onlar hakkında bakış açısı geliştirmesi açısından gerekli bir eğitim olduğunu düşünüyorum.” (MÜZ2)

“... Farklı çocuklar ama benim derdim öğretim metoduyla alakalı. Doğru öğretim metoduyla aslında çok kıymetli bir ders benim nazarımda. Kıymetinin artırılması biraz müfredatla ilişkili. Doğru yürütüldüğü sürece aslında çok faydalı çocuğun sosyalleşmesi kendini ifade etmesi işte burada projeler üretmesi Bilim ve Sanat Merkezi adına konuşuyorum, o anlamda olumlu çok faydası var. Fakat ezber devreye girmemesi gerekli.” (GSÖ2)

“... Benim dersimde çocuğa hayatla ilgili değil daha çok bilimsel yönde eğitiyoruz. Oysa sosyal bilgilerle daha çok hayatı ve yaşadığı çevreyi tanıma imkânı daha fazladır.” (MAT1)

“...biz öğrencilerin yapmış oldukları deneylere baktığımız takdirde tarihle coğrafyayla ilgili projelere baktığımız takdirde kendilerini çok daha iyi geliştirebileceklerini, çok daha güzel yaratıcı fikirler üretebildiklerini görüyoruz. Bizim sayısal projelerden çok sosyaldeki projeler daha iyi. Geçen sene tarih hocamızın projesi TÜBİTAK'ta birinci oldu. Yılın en iyi araştırmacısı ödülünü aldılar. Dolayısıyla üstün yetenekliler bu dalda çok daha güzel şeyler sergileyebiliyorlar...” (FZÖ1)

“Şimdi üstün yeteneklilere bir misyon yüklemişler işte fen bilimleri, teknik bilimler ön planda olmalı diye bir misyon yüklemişler... Küçüklükten beri çocukların üzerinde bir baskı oluşmuş sen bilim insanı olacaksın ama bu bilim insanı baskısı sosyal bilimler üzerine yapılmamış, o vurgu temel bilimler işte teknik bilimler, bilişim alanı üzerine yapılmış, sosyal bilimlerin önemini şurada açıklayabilirim insan ilişkileri çok iyi gelişmemiş bu çocukların. İnsani ilişkileri geliştirmek adına

çok önemlidir. Biz ilk geldiğimiz zaman buradaki çalışmalara hep etkinlik gözüyle bakıyorlardı. Bilimsel anlamda hiç önem yüklenmiyordu. Yavaş yavaş bilimsel yük ve bilimsellik ön plana çıktıkça sosyal bilimlerde anlaşıldı ki evet sosyal bilimler gerekli. Yani bu çocuklar için sosyal bilgilerin çok büyük önemi var. Zaten bu merkezin en büyük başarıları sosyal bilimlerde geldi hem ulusal hem uluslararası yarışmalarda. Bunun önemi şudur hem öğrenci akran ilişkilerinde hem kuşaklar arası iletişimi daha fazla geliştirerek sosyal bilimlerine etkisini de devam ettiriyor.”(TAÖ1)

11.1.3. Liderlik ve Yaratıcılık Özelliklerini Geliştirme Açısından

Katılımcı öğretmenlerden bazıları sosyal bilgilerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitimindeki yerine ilişkin, onların yaratıcılık ve liderlik özelliklerini geliştirdiği yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Özel yetenekli öğrencilerin eğitimindeki en temel noktalardan biri ilgi ve yeteneklerini keşfedip bu doğrultuda yaratıcılıklarını ve gelişimlerini desteklemektir. Bu kapsamda sosyal bilgiler dersi çocukların var olan yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirmede olmazsa olmaz bir alandır.” (RDÖ1)

“... Üstün yetenekliler toplumun öncüleri olacaklardır. Toplumda lider konumunda bulunan bu kesimin sosyal bilgiler eğitimi tam olmalıdır ki liderlik ettikleri kesimi anlayabilsinler...” (BTÖ1)

“Üstün yetenekli öğrencilerde yine etraflarından başlayarak keşfetmelerine neden oluyor ama bu keşfetmelerinde yaratıcı yön de ortaya çıkıyor. Yeni fikirler ortaya çıkıyor. Yani diyelim ki madencilik konusunu söylediğimizde toplumda hep yer madenciliği dünyadaki madencilik düşünülürken üstün yetenekli öğrenci onu bir üst kademeye çıkartıp asteroit madenciliğini düşünebiliyor ya da Mars'ta bir madenciliği düşünebiliyor. Daha derinlemesine daha detaylandırabiliyor.” (SBÖ1)

“Üstün yeteneklilerin eğitiminde de sosyal bilgiler önemli bir yer tutuyor. Biz mesela ilkokul 2. ve 3. Sınıflara giriyoruz sınıf öğretmeni olarak, bizde sosyal bilgiler programı olarak ayrı bir program yok ama etkinliklerimiz içerisinde sosyal bilgiler kazanımları var. Değerler eğitimi, liderlik, girişimcilik olmak üzere üç modül var. Bunların üçüne de baktığımızda ayrı ayrı hepsi çok önemlidir üstün yetenekliler

eğitiminde.” (SNÖ2)

11.1.4. Araştırmacı, Sorgulayıcı Olma, Çok Yönlü Bakış Açısı Geliştirme Açısından

Sosyal bilgiler eğitiminin üstün zekâlıların eğitimindeki yerini konumlandırırken katılımcı öğretmenlerin bir kısmı üstün yeteneklilerin araştırmacı sorgulayıcı bireyler olma ve çok yönlü farklı bakış açılarını geliştirmedeki yerinin önemli olduğu şeklinde görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşlere sahip katılımcı öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“... Üstün yeteneklilerin araştıran, sorgulayan bireyler olarak yetişmeleri çok önemlidir. Bu konuda sosyal bilgiler son derece önemli galiba.” (İNÖ1)

“...Üstün yeteneklilerin eğitiminde araştırma becerisine sahip, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilen, bilimsel okur-yazarlığa sahip, bilimsel süreç becerilerine yönelik etkinliklerin yapılması amaçlanmaktadır. ... Bu açıdan sosyal bilgiler ile yeni gelişmelere açık, problem çözebilen bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır...” (SNÖ1)

“Üstün yetenekliler eğitiminde sosyal bilgilerin yeri tabii ki de önemlidir... Onlar daha hızlı öğrenip çok yönlü düşündükleri için daha çok önem taşır.” (GSÖ1)

“Üstün yetenekli bireylerin topluma ve geleceği bakış açıları diğer bireylerden farklıdır çok yönlüdür. Bu yüzden onların sosyal bilgiler becerileri yönünden desteklenmesi gereklidir.” (MAÖ2)

“... Sosyal bilgiler dersinde ezberden daha çok komuyu etraflıca öğrenip farklı yorumlar ve sentezler yapmaya çalışırlar. Sosyal bilgiler dersi üstün yetenekli bireylerin hayata farklı ve kapsamlı bakmasını sağlar.” (İNÖ2)

11.2. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Gerekliğine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin gerekliliğine yönelik görüşleri: “üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersi gerekli midir?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda; ilgi ve yeteneklerini geliştirme, sosyalleşme ve sözel zekânın gelişimi, toplumsal yaşama uyum, sosyal bilimler disiplinlerini öğrenme, üst

düzey bilişsel özelliklerini geliştirme açısından olmak üzere 5 ayrı kategoride değerlendirilmiştir.

11.2.1. İlgî ve Yeteneklerini Geliştirme Açısından

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli ve zekâlı öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmeleri açısından gerekli olduğuna yönelik görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“...İlgî ve yeteneklerinin tam olarak tespit edilip geliştirilebilmeleri için diğer alanlar kadar sosyal bilgiler de önemlidir...” (İNÖ1)

“...Bu alanda yetenekli çocukların kapasitelerini geliştirmede ayrıca insani değerleri barındıran birey olma yolunda sosyal bilgiler öğretmenlerine büyük görevler düştüğünü düşünmekteyim... Duygusal ve sosyal zekanın gelişimi açısından da sosyal bilgiler önemli bir yere sahiptir.” (RDÖ1)

“... Topluma duyarlı bireyler olmaları için gereklidir. Ayrıca ilgî ve yeteneklerinin tam olarak keşfedilip geliştirilmesi için son derece önemlidir... Zaten sosyal bilimler alanında olan bir insan olarak bunu birebir yaşamış olarak söylüyorum çocuklar çok fazla ihtiyaç duyuyorlar. Sarılıyorlar. Sosyal bilgilerin bu alandaki görevine eğer vurgu yaparsak sosyal bilgiler insanla alakalı olduğu için bu çocukların insani vasıfları geliştirilmeli insani vasıflar da bilimsel olarak geliştirilebilir. Sosyal bilgiler de bu bağlamda çok fazla gerekli bir alandır.” (TAÖ1)

11.2.2. Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı üstün zekâlılara verilen sosyal bilgiler dersinin sosyal ve sözel zekâlarını geliştirdiği ve aynı zamanda sosyalleşmelerini sağladığı yönünde hemfikir olmuşlardır. Bu görüşe sahip öğretmenlerin sözleri aşağıdaki gibidir:

“Gereklidir. Çünkü tarihini, kültürünü yaşadığı mekanı bilmeden öğrencilerin sosyalleşmeleri güçleşir. (MÜZ2)

“... Sosyalleşmenin yeterli ve dengeli olabilmesi için sosyal bilgiler dersi üstün zekâlı eğitiminin olmazsa olmazıdır.” (CRÖ1)

“...Yaşadığı çevredeki kişilerle iletişimde çok faydalı olacağını düşünmekteyim. Ayrıca bakış açılarını da bu ders sayesinde geliştirip, değiştirebilirler.” (MAT1)

“Her ders gibi gereklidir mutlaka. Üstün yetenekli algısı toplumumuz nazarında sadece hani sayısal alanda, hani matematikte iyiyse iyidir, kendini gösterir gibi ama öyle bir şey yok. Hani sözel zekâsı çok yüksek bir çocuk niye sayısalı çok iyi bilmekte ya da niye onla değerlendirilsin? Bu ülkenin iyi sözelciye de ihtiyacı var.” (GSÖ2)

11.2.3. Toplumsal Yaşama Uyum Açısından

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı üstün zekâlılara verilen sosyal bilgiler dersinin toplumsal yaşama uyum açısından gerekli olduğu yönünde fikir birliğinde bulunmuşlardır. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“...İletişim konusunda oluşabilecek risklere karşı toplum ve toplum içerisindeki yerini kavraması son derece önemlidir. Bu yüzden gereklidir.” (SNÖ1)

“Gereklidir. Topluma ayak uydurma ve düzen oluşturma açısından, becerilerinin gelişmesi açısından, sosyal bir varlık olarak sorumluluklarının farkında olmaları, empati kurabilmeleri, kendi çevrelerini tanımaları önemli bu yüzden sosyal bilgiler gereklidir. Bu öğrencilerin uyum sorunu diğerlerine göre daha fazladır...” (EDÖ1)

“Üstün yetenekli öğrenciler topluma karışmakta, uyum sağlamakta zorluk yaşayabilen bir kesimdir. Bu nedenle onlara sosyal bilgiler dersi ile bu eğitim verilmelidir...” (BTÖ1)

“Gereklidir. Önceki sorudaki sebeplerden dolayı, vatandaşlık bilinci kazandırma, demokratik tutum, insan hakları ve toplumsal yaşama uyum sosyal bilgiler dersi ile üstün yeteneklilerin kazanacağı önemli davranışlardır.” (MÜÖ1)

11.2.4. Sosyal Bilim Disiplinlerini Öğrenme Açısından

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı sosyal bilgilerin içerisinde birçok disiplinin yer alması ve bu disiplinlerin öğretiminin üstün zekâlılar eğitiminde önemli olduğuna ve bu açıdan sosyal bilgiler dersinin gerekli olduğuna yönelik görüş birliğinde bulunmuşlardır. Bu görüşe sahip öğretmenlerin sözleri aşağıdaki gibidir:

“Sosyal bilgiler dersi içerisinde pek çok disiplini barındırır. Buradan hareketle özel yetenekli çocukların tarih, kültür, coğrafya gibi disiplinlerin oluşturduğu sorulara cevap verme açısından bu dersin öğretimi oldukça fazla önem arz etmektedir.” (TRÖ1)

“Gereklidir... Meraklı oldukları için sosyal bilgiler dersi içeriği onların ilgisini

çeker... Özellikle tarihimiz ve tarihin içindeki mücadeleler, coğrafya ile ilgili terimler, olaylar, oluşumlar mutlaka onların ilgisi çekecektir...” (GSÖ1)

“Gereklidir... Yeni fikirler üretmek sadece bilgi edinmekle olmaz sosyal bilgiler bilgiyi farklı disiplinlerle birleştirme ve kullanmayı gerektirir.” (İNÖ2)

“Kesinlikle gereklidir. Öncelikle sosyal bilgilerde geçmiş, kendi ülkemizin değerleri, coğrafya vesaire hepsi öğretildiği için özellikle gereklidir.” (BYÖ1)

“Kesinlikle gereklidir. Şöyle bir şey var üstün yetenekli öğrenciler dendiğinde özellikle toplumda ve velilerde sadece sayısal alanlardaki öğrencilerin yetenekli olduğu düşünülüyor ama sözel alanlarda ki bunun altında sosyal bilgiler vardır. Sosyal bilgiler öğrencileri tarih ve coğrafya diyerek bir üste taşır. Bu taşımada sosyal bilgiler çok önemlidir. Yani geleceğin bir Halil İnalcıkları İlber Ortaylıları bu alandan çıkacaktır örnek olarak.” (SBÖ1)

11.2.5. Üst Düzey Bilişsel Özelliklerini Geliştirme Açısından

Sosyal bilgiler eğitiminin üstün zekalıların eğitimindeki gerekliliği konusunda katılımcı öğretmenlerin bir kısmı üstün yeteneklilerin üst düzey bilişsel özelliklerini geliştirmeleri açısından; araştırmacı sorgulayıcı, problem çözen, analiz ve sentez yeteneği gelişmiş, girişimcilik ve liderlik özelliklerini geliştirme ve çok yönlü farklı bakış açıları edinmedeki yerinin önemli olduğu şeklinde görüşlerde bulunmuşlardır. Bu görüşlere sahip katılımcı öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Kesinlikle gereklidir. Biraz önce de söylemiştim o dersi aldıkça o dersin içine girdikçe, yaratıcılıkları ve başka konulara bakış açıları her şey değişiyor. Geçmişle ilgili yapmış oldukları araştırmalardan çok şey çıkarabiliyorlar. İşte bunlar zamanında bunu yapmışlar nasıl yapmışlar niye yapmışlar şeklinde düşünüp bunların hakkında düşünüyorlar. Örneğin biz fizik dersinde öğrencilere yalıtımdan bahsediyoruz. Tarihsel açıdan bahsedildiğinde eski binaları, camileri incelediklerinde duvarların çok kalın olduğunu görebiliyorlar. Kalın yapılmasının sebebini o zamanlarda iyi bir yalıtım malzemesi kullanmışlar şeklide düşünebiliyorlar. Bunu öğrenciler incelediğinde hemen fen bilimleri ile ilişki kurabiliyorlar. Hemen öğrenciler direk söylüyorlar evet hocam biz sosyalde öğrenmiştik, görmüştük işte şu eski vardı şu cami vardı duvarları iki insanın sığacağı şeklinde genişti gibi şeyler söyleyebiliyorlar.” (FZÖ1)

“Evet gereklidir. Üstün yetenekli öğrenciler sosyal olgulara daha açık olduklarından ve daha meraklı olduklarından bu özelliklerinin daha çok geliştirilmesi için onların gereksinimlerini karşılayacak şekilde sosyal bilgiler dersi almalıdırlar.” (MAÖ2)

“Gereklidir... Üstün yeteneklilerde farklı kişilik yapıları olabiliyor. Mesela girişimcilik konusunda özgüven sıkıntısı yaşayan çocuklar var. Çocuk belki en üstün zekâlı olan ama kendini ifade edemiyor örneğin. Yani bu girişimcilik özelliklerinin kazandırılması, liderlik özelliklerinin geliştirilmesi gerekiyor. Bu yüzden önemlidir.” (SNÖ2)

11.3. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilgi ve Beceri Kazandırma Noktasında Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekliler eğitiminde sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasındaki yeterliliğine ilişkin BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin beşi farklı branşlarda eğitim verdiklerinden dolayı bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Altı katılımcı öğretmen yeterli görmüştür. Dört katılımcı öğretmen yeterli görmemiştir. Dört katılımcı öğretmen ise üstün yetenekli ve zekâlı öğrencilere sosyal bilgiler dersini veren öğretmene bağlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

11.3.1. Yeterli Görme Açısından

Sosyal bilgiler dersini sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasında yeterli gören öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Sosyal bilgiler müfredatına hâkim değilim. Ancak sosyal bilgiler içerik olarak sosyal bilgi ve beceriyi yeterli seviyede kazandırıyor diye düşünüyorum. Yeterli mi tam bilemiyorum. Sosyal bilgiler öğretmenin çalışmalarına zaman zaman şahit oluyorum. Güzel çalışmalar yapıyorlar. Yeterli bence.” (İNÖ1)

“... Yeterli ama daha fazla zenginleştirilmesi gerekli diye düşünüyorum.” (RDÖ1)

“... Yeterlidir. Üstün yetenekli öğrenciler zaten toplumsal yaşama, çevresine, insan haklarına duyarlı bireylerdir...” (MÜÖ1)

“Şu anda bizim bulunduğumuz kurum açısından biraz daha avantajlılar. Fakat aynı

zamanda BİLSEM'e kayıtlı olmayan birçok üstün yetenekli öğrenci mevcut. Sadece örgün eğitime devam ediyorlar. Bizim okulumuzda bunlara olanak sağlanırken diğer okullar maalesef bu konuda yeterli değil. Öğrenciler her istediği alanda istediği gibi kendini yetiştiremiyor. Maalesef öğretmen camiasında da kendini çok yetiştirme taraftarı olmayan öğretmenler var. Dolayısıyla oradaki çocuklar okuldaki öğretmenlerine sordukları takdirde öğrenmek istedikleri sorulara cevap bulamayabiliyorlar. Bu tür sıkıntılar var. Tabi BİLSEM bu açıdan daha avantajlı üstün yeteneklilerin ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirmeler yapıyor.” (FZÖ1)

“Evet. Yeterli görüyorum. Çünkü biz bir arada bulunma fırsatında bulduk. Normal bizim algıladığımız öğrencilik döneminden daha farklı işleniyor burada dersler etkinlik bazlı, görsel ağırlıklı, öğretmenler mesela oyunu kendi oluşturuyor. Biz beraber hatta bir kutu oyunu oluşturduk kalıcı öğretimi sağlamak adına. Burada birkaç level üst seviye bir öğretim yapılıyor. Kesinlikle faydalı.” (GSÖ2)

“Yeterlidir. Sosyal bilgiler dersi içerdiği disiplinler doğası gereği çevre ile ilişki kurularak kazandırılacak becerilerden oluşmaktadır. Bunun için özel yetenekli öğrencilerin bu derse yönelik kazanımları doğa ile iç içe gerçekleşmesine azami olarak dikkat edilmelidir.” (TRÖ1)

“Okullardaki yeterli değil tabi. Ama biz burada atölyeler kuruyoruz. Biz hep burada STEM yapıyoruz. Uygulamalı eğitim yapıyoruz. Arkeoloji ve jeoloji havuzumuz var. Bahçede seramız var. Seramızda sebzelerimiz var. Mesela atıkları geri dönüşümü öğretiyoruz. Çocuklara sıfır atık diyoruz. Her şeyden çöpe atmadan üretim yapmayı öğreniyorlar uygulamalı olarak. Eğitim uygulamaya dönük olduğu için. Biz arazi çalışmaları da çok yapıyoruz. Uygulama ile arazi birleşince ki sosyal bilgilerde olması gereken de bu. Bizdeki çalışmaları ve uygulamaları yeterli görüyorum.” (CRÖ1)

11.3.2. Öğretmene Bağlı Olması Açısından

Anlatan öğretmene bağlı olduğu yönünde görüşe sahip katılımcı öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Elbette iyi bir öğretmen tarafından verildiğinde yeterli olabilir...” (MAÖ1)

“Üstün yetenekli bireyler klasik ders anlatımından sıkılıyorlar... Sosyal bilgiler dersinin yeterli olması için üstün yetenekli bireye farklı yöntem ve teknikler

kullanılarak dersin işlenmesi gereklidir.” (İNÖ2)

“Öğretmene kalmış buradaki öğretmenle alakalı. Çünkü çerçeve bir program daha iki yıldır oluşmakta bu çerçeve program tabi ki biz de katılıyoruz o çalıştaylarda beraberiz ama BİLSEM öğretmenin yeteneğine kalıyor. Buraya gelince bu çerçeve programı genişletmek bu defa buradaki öğretmene kalıyor. Genişlettiği sürece bence güzel ve çok doğru bir alan ve çocuğun gelişimine çok katkı sunuyor ama kalıpların içinde kaldığı zaman olmuyor. Dört duvar arasında olmayacak bir defa bu iş. Dışarıyla bağlantılı olacak. Tarih açısından söylüyorum arşive gidecek bu çocuk. Alan tarayacak. İnsanlarla sürekli görüşme yapacak nitel gözlemler yapacak, yani her zaman alanı koklayacak içeride olmayacak. Onun için öğretmene kalmış. Bir de tabi öğrencinin sabır ve sebatına kalmış.” (TAÖ1)

“Bizim eğitim programımızda üstün yetenekli öğrencilerde kazanımlar var ancak derslerin içeriği bize bırakılmış vaziyette. Yani öğretmenin kendisini geliştirip öğrencileri geliştirmesiyle alakalı bize sadece kazanımlar veriliyor kazandırma aşaması bize ait. O yüzden aslında öğretmen kendisini ne kadar geliştirirse yeterli. Öğretmen kendini geliştiremezse yetersizdir. Bizde iş tamamen öğretmende bitiyor.” (SBÖ1)

11.3.3. Yeterli Görmeme Açısından

Sosyal bilgiler dersini sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasında yeterli görmeyen öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir

“Hayır. Yeterli değil bence. Daha çok araştırmaya, düşünmeye gerekirse yerinde görmeyi gerektiren ödevler verilmelidir. Gezi-gözlem daha çok yapılmalıdır. Çok çeşitli kaynaklar gösterilmelidir.” (GSÖ1)

“BİLSEM 'de daha çok geliştirilmesi kanaatindeyim. Daha çok önem verilmesi kanaatindeyim. Direk Bilim ve Sanat Merkezi olunca deney ya da sadece sanat olarak bakılmaması gerekiyor. Sosyal bilimlerin daha önem kazanması gerektiğini düşünüyorum.” (BYÖ1)

“Üstün yeteneklilerin programına bu konuda eksikliklerin olduğunu düşünüyorum. Çerçeve programlara baktığımız zaman çok böyle uzmanlar tarafından hazırlanmış olan program yok Bilim ve Sanat Merkezlerinde bizim mesela programlarımız çeşitli Bilim ve Sanat Merkezlerinde çalışan öğretmenlerin hazırladığı etkinlik

örneklerinden oluşuyor. Bakıyoruz mesela bu etkinliklere sosyal bilgilere baktığımızda beceriler boyutunda yeterli olmuyor ya da yanlış hazırlanan etkinlikler oluyor galiba tam bir kontrolden geçmiyor uzmanlar tarafından hazırlanmadığı için. Yani çocukların düzeyine uygun olmuyor bu etkinlikler bazen baktığımızda sıkıntılı ve çocukların duymaması gereken ifadeler olabiliyor. Bunlara dikkat edilmesi lazım. Sosyal beceri konusunda daha iyi etkinlikler hazırlanmalıdır. Sosyal bilgiler alanında kazandırılması gereken birçok beceri var... Bu yüzden program hazırlanmasında etkinliklerin hazırlanmasında daha dikkatli olunmalı ve uzmanlar tarafından hazırlanması gerektiğini düşünüyorum.” (SNÖ2)

“...Sosyal bilgiler dersi daha çok sosyal çevre ile yaparak, yaşayarak öğrenmeyi sağlıyor. Bu anlamda Bilim ve Sanat Merkezlerindeki daha çok şanslı. Fakat buraya gelmeyen öğrencilerin bu imkânı bulabildiğini sanmıyorum. Sosyal bilgiler dersinin öğrenciliğimizden hatırladığım bir müfredatı var. Hatırladığım işte yönetim birimleri vesaire konusunda bir köyü görmeden bunu soyut bir kavram olarak görmesini yeterli bulmuyorum. Hani örneğin köye gitmeleri, muhtar ne iş yapar, aza ne iş yapar onu bilmeli, vali ne iş yapar onu bilmeli, bunu bizzat yerinde görmeleri gerekli. Pazara gitmeli manava gitmeli. Bu anlamda çok yeterli bulmuyorum açıkçası.” (EDÖ1)

11.3.4. Konu Hakkında Yeterli Bilgiye Sahip Olmama Açısından

Konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirten öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Açıkçası alanımdan dolayı sosyal bilgilerin kazanımlarına hakim değilim. O yüzden net bir şey söyleyemiyorum.” (BTÖ1)

“Sosyal bilgilerin içerik kısmı hakkında bilgi sahibi olmamakla birlikte; sadece sınav odaklı bilginin çok kalıcı olmayacağı kanaatindeyim ve öğrenilen her bilginin kalıcı olması için mutlaka somut unsurlarla desteklenmelidir.” (MÜÖ2)

“Üstün yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasında sadece modüllerin isimleri ve kurumumuzda genel uygulamalar kadar bilgi düzeyine sahibim. Uygulanan etkinliklerin içeriği konusunda bilgi sahibi değilim.” (SNÖ1)

“Branşım gereği bu konuda fikrim yok açıkçası.” (MAÖ2)

11.4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Toplumsal Sorun ve Olaylara Yaklaşımına Nasıl Etki Ettiğine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımına nasıl etki ettiğine ilişkin görüşleri: “Sosyal bilgiler dersi üstün yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımına nasıl etki eder?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda; Güncel bağlantılar kurabilme, toplumsal sorun ve olaylara duyarlılığın artması, problem çözme becerilerinin gelişimi ve farklı bakış açıları kazanma, tarih ve kültür öğrenimi açısından olmak üzere dört farklı kategoride değerlendirilmiştir.

11.4.1. Güncel Bağlantılar Kurabilme Açısından

Katılımcı öğretmenlerden üçü sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımına güncel bağlantılar kurabilmesi açısından olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Olumlu yönde etki edeceğini düşünüyorum. Çünkü güncel olaylar ve konular arasında bağlantılar kurularak planlamalar etkinlikler yapılmaktadır...” (SNÖ1)

“... Bu derste güncel toplumsal olaylar incelenip üstüne tartışılabilirse üstün yetenekli öğrencilerin düşünceleri öğrenilir. Olayların sonuçlarına göre genel doğrular ve yanlışları görmeleri sağlanabilir.” (BTÖ1)

“Şöyle söyleyeyim. Üç senedir iyi projeler hazırlıyoruz. Proje üzerinden gideceğim tarihsel olayları olguları gerçeklikleri, günün koşullarıyla karşılaştırıp ona uygun projeler geliştirdikleri sürece çok güzel olayları algılayabiliyorlar. Ben size bir örnek vereyim geçen sene bizim bir öğrencimiz Türkiye birincisi oldu. Orta Asya’da Türkistan’da bir gelenek bir uygulama çadırda kalan son çocuk işte çadırda odun yanmasına katkı sunuyor ve çadırın dağılmasını engelliyor. Onu günümüze nasıl uyarlarız diye bir proje hazırladı. Bunu topluma yaydı. Yaşlı insanlarla bizim çocuklarımızı bir araya getirip kuşaklar arası kaynaştırma modeli oluşturdu. O proje sayesinde uzun süreli kaynaştırma süreci hala merkezimizde devam ediyor. Tarihsel

bir olayı günümüze yansıtmiş oldu. Yani çocuklar özgür bırakılırsa düşünceleri özgürleştirilirse çok güzel projeler çıkabiliyor. Üstün zekâlı öğrencilere sosyal bilgiler eğitimi verilirken proje ve etkinliklerle güncel toplumsal sorun ve olaylar yer almaktadır... Bu da bu çocukların bu konudaki duyarlılığının fazlasıyla artırmaktadır” (TAÖ1)

11.4.2. Toplumsal Sorun ve Olaylara Duyarlılığın Artması Açısından

katılımcı öğretmenlerden yedisi sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımında duyarlılıklarının artması açısından olumlu bir etkisi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Sosyal bilgiler anladığım kadarıyla toplumsal yaşam ile doğrudan ilgili bir ders. Bu açıdan bakılınca bu ders toplumsal sorun ve olaylar konusunda gerekli bilinci ve duyarlılığı kazandırıyor...” (İNÖ1)

“Toplumsal olaylara farkındalık ve duyarlılıkları daha da artabilir bu ders sayesinde...” (İNÖ2)

“... Doğaya, insana, topluma yaklaşımda adil demokratik, duyarlı olmasına olumlu katkı sağlar.” (MÜÖ1)

“Olumlu yönde etki edeceği kanaatindeyim çünkü toplumsal sorunlar zaten öncelikli olarak sosyal bilgiler dersinde işleniyor. Bu da duyarlılıklarını artırıyor. Daha sonra acaba hani ne yapılabilir? Noktasında biz fen bilimleri olarak devreye girebiliyoruz bazen. Fakat çoğunlukla sosyal bilgiler dersi ilk başta önemli zaten.” (BYÖ1)

“Üstün yetenekli çocuklar farklı özellikler gösteriyor. Ben 17 yıldır bu çocuklarla çalışıyorum. Dolayısıyla çok duyarlı çocuklar da var. Hatta aşırı duyarlılar. Bir taraftan da bu duyarlılığa sahip olmayan, empati kuramayan çocuklar var. Hani toplumda kimler yaşıyor, kendi sosyal statüsünün dışında kimler var? Farkında değil. Benim gördüğüm örnekler yani arkadaşların çalışmalarından gördüğüm sosyal bilgiler bu anlamda epey iş görüyor. Yardımcı oluyor çocuklara. Benim 17 yıllık sürecimde asosyal çocukların Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim sayesinde sosyalleştiklerini de gördüm. Bunda sosyal bilgilerin payı olduğunu düşünüyorum.” (EDÖ1)

“İyi etkiliyor. Sunum vardı mesela orada biz orada bir fotoğraf gösterdik. Çekilen

fotoğrafta farklı açılar var. Ben o fotoğrafta yorum yapmalarını istedim, fotoğrafın yerinde olmak isterdiniz şeklinde bir soru sordum. Orada işte çöpten ekmek yiyenler var, bir de orada gazetecinin fotoğrafı var objektife ağlayarak fotoğraf çekiyor. İkisi de olmayız dedi çocuklar. İkisinin de hali çok kötü dediler. Peki siz bu fotoğrafın neresindesiniz? diye sordum. Onlar biz bu fotoğrafta çevre sorunlarına duyarlı, sıfır çöp çıkarmaya çalışan, israfa karşı insanlarız dediler. Onlar çok projeler yapıyor toplumsal sorun ve olaylarla alakalı. Çevre konusunda özellikle burada proje ve uygulamalar yapıyorlar ve öğreniyorlar.”(CRÖ2)

“Üstün yetenekli çocuklar ileride önemli yerlere gelecekler. Ülkede mühendis, doktor, kaymakam, savcı gibi birçok önemli mesleklere sahip olacaklar toplumsal becerilerini iyi geliştirmeleri gerekir bu konuda. Yani olaylara sorunlara yaklaşımı daha adil olmalıdır, eşitlikçi olmalıdır. Bu çocuklarda benim gözlemlediğim çok fazla paylaşımcılık özellikleri yok biraz bencillik gördüm. Eşyasını olsun başka bir şeyini olsun paylaşmıyorlar. Bu becerilerin geliştirilmesi lazım. Sosyal bilgiler programının burada da bir eksikliğinden söz edilebilir.” (SNÖ2)

11.4.3. Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi ve Farklı Bakış Açılıarı Kazanma Açısından

katılımcı öğretmenlerden beşi sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımında onların problem çözme gibi üst düzey becerilerinin gelişmesi ve farklı bakış açıları edinmeleri açısından olumlu bir etkisi olduğu yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Şimdi şöyle söyleyeyim; küçük sorunlara değil de daha büyük sorunlarda mesela ülkeyle alakalı sorunlarda sosyal bilgiler dersi kesinlikle öğrencileri etkiliyor. Yani mesela ekonomik sorunlar deniliyor işsizlik sorunu deniliyor. Üstün yetenekli ve sosyal bilgiler dersini almış öğrenci bu ekonomik sorunu nasıl çözerim diye mesela bir yatırım stratejisi geliştirebiliyor. Ama eğer bu dersi almadıysa veya normal bir eğitim görüyorsa normal zekâlı bir öğrenciyse nasıl işe girerim? Derken üstün zekâlı ben bunu nasıl çözebilirim? Diyor. Problem çözebiliyor. Çözdüğü sorunlar genelde tek kendisiyle alakalı değil daha çok toplumsal ve ülkesel olarak çözüyor. Yani evrensel olarak düşünebiliyor. Kendi branşım adına biz öğrencilerin zihinlerini açmaya çalışıyoruz. Zihinlerini dünyanın bile dışına çıkarmaya çalışıyoruz.”(SBÖ1)

“Sosyal bilgiler dersi özel yetenekli öğrencilerin duygusal ve sosyal zekâlarının gelişmesine katkı sağladığı için bu da öğrencilerin toplumsal hayatta karşılaştığı sorun ve olayları anlamada ve çözüme yaşıtlarına göre daha üst düzey bilgi ve beceri kullanmasını sağlayacaktır...” (RDÖ1)

“... Sosyal bilgiler dersi üstün zekâlıların bakış açılarını değiştirebileceği derslerin içinde en önemlisi gibi geliyor bana o yüzden üstün yetenekli öğrencilerin bakış açılarını olumlu yönde fazlasıyla değiştireceğini düşünüyorum.” (MAÖ1)

“Üstün yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara bakış açlarına çok yönlü bakış açısı kazandırabilir. Farklılık katabilir diye düşünüyorum.” (MAÖ2)

“Olumlu etkileyeceğini düşünüyorum. Neden? Çünkü daha derinlemesine düşünme yetenekleri biraz daha gelişiyor. Üstün yetenekli öğrencilerin hepsinde olan özelliklerden bir tanesi. Bir olay olduğu taktirde bu olay oldu deyip geçmiyor. Bu olayın nedenlerine araştırıyor. Derinlemesine girmeye çalışıyorlar. Öğrenciler burada verilen bilgilerden yola çıkarak bu incelemelerini detaylı düşünmelerini sürdürebildikleri taktirde bu sefer çevresindeki karşılaştıkları her türlü olayla ilgili irdelemelere girmeye başlıyorlar. Bu tür olaylarla da toplumsal olayları olayın nedenlerini, sonuçlarını çok daha iyi irdeleyebildiklerini düşünüyorum...” (FZÖ1)

11.4.4. Tarih ve Kültür Öğrenimi Açısından

Katılımcı öğretmenlerden dördü sosyal bilgiler dersinin üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımında tarih ve kültür öğrenimi, milli değerlerin öğrenimi açısından olumlu bir etki oluşturacağı yönünde görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşlere sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Bu ders, tarihi bir bakış açısı ile kazanımları ele aldığı için toplumsal olaylara nötr kalması düşünülemez. Özel yetenekli öğrencinin tarihi, milli bir bilinçle olayların farkına varmasına vesile olur...” (TRÖ1)

“Olumlu bir etkisi kesindir. Çünkü kendi kültürünü başka kültürleri öğrenci öğrenmekte ve bir toplumsal olayı, bulguyu irdelemeden mutlaka hoşlanacaktır...” (GSÖ1)

“Geçmişini doğru bilen ya da ülkesini, sosyal bilgileri geniş bazlı düşünecek olursak ilk tarih geliyor akla ama hepsi var. Bir enstrüman çalmak nasıl bir öğrenci için artıyla sosyal bilgiler öğrenmek de artıdır.” (GSÖ2)

“Tarihini, kültürünü, coğrafyasını, ekonomisini vesaire bilen öğrenci yaşadığı toplumun sorunlarına farklı penceren bakabilmeyi bu dersler yardımıyla öğrenebilir ve kendini geliştirebilir...” (MÜÖ2)

11.5. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersinin Gelecekte Sosyal Bilimlerin Gelişmesine Etkisine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin görüşleri “Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersinin Gelecekte Sosyal Bilimlerin Gelişmesine etki eder mi?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu etki edeceği yönünde fikir birliğinde bulunurken, dört öğretmen etki etmeyeceği yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. İki öğretmen ise sosyal bilgilerin içeriği hakkında fikir sahibi olmadığından bu konuda görüş belirtemeyeceğini ifade etmiştir.

11.5.1. Etki Etmemesi Açısından

Üstün zekâlı/yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersinin sosyal bilimlerin gelişmesine etki etmeyeceği yönünde görüş bildiren öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Ülkemizde üstün yetenekli bireyler yetiştirilirken genellikle sayısal alanlarda başarılı olacakları ön yargısıyla yetiştiriliyor. Bu sebeple bahsi geçen bireylerin sosyal bilimlerin gelişmesine etki edecek bilimsel ortamlarda çalışmalar yapacaklarını düşünmüyorum.” (İNÖ2)

“... Ülkemizde üstün yetenekli denilince hemen matematik ve fen bilimleri algılandığı için sosyal bilimlerin gelişmesinde etki edeceğini düşünmüyorum.” (MAÖ1)

“Yani bu biraz da buradaki öğrencilerimizin gelecekte hangi kurumlarda olacaklarına bağlıdır. Eğer buradaki öğrencilerimiz eğitim öğretim ile ilgili bir alanda yer alıp bunu ileride, biz bunun çok büyük faydasını görmüştük deyip geliştirecek şekilde adımlar atarlarsa faydası olur. Onun dışında sadece kendilerine faydası olur. Onun dışında sosyal bilgilerde öğrendikleri, geliştirdikleri problem çözme yetenekleriyle çevrelerindeki insanlara faydalı olabilirler diye düşünüyorum.”

Fakat çok genel anlamda toplumu etkileyecek bir şey olacağını çok zannetmiyorum.”(FZÖ1)

“Gelecekte bu öğrencilerin arasından bürokrat, devlet kademesine gelenler olursa etki eder. Ancak öyle bir yere gelemelerse ben Türkiye’de sosyal bilimlerin geleceğini çok parlak görmüyorum. Kendi alanım coğrafya da dâhil. Öğretmen olarak atananlar zaten çok az. Bu çocukların geleceği yere bağlı. Eğer öyle bir yerlere geçerlerse etkisi olabilir. Bu çocukların çoğu zaten mühendis, doktor olmak istiyor. Sosyal bilimlere çok faydalı olacağını düşünmüyorum öyle olursa. Maalesef bu konuda karamsarım.” (CRÖ1)

11.5.2. Etki Etmesi Açısından

Üstün zekâlı/yeteneklilere verilen sosyal bilgilerin sosyal bilimlerin gelişmesine etki edeceği yönünde görüş bildiren öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Bu ders kesinlikle gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki eder. Çünkü buradan çıkacak öğrenciler hepsi özellikle sözel sayısal alanlarda zeki öğrenciler yani sadece tarihte diyemeyiz sadece matematikte de diyemeyiz. Her ikisinde de yetenekli ve zeki öğrenciler. Bir süre sonra özellikle ilgi alanlarının içerisinde sosyal bilgiler bir üst kısmı tarih, coğrafya, felsefe gibi alanlara yöneldikçe bu disiplinleri daha da geliştirecek kişiler haline geleceklerdir. Yani mesela burada bu dersi alan öğrenci yeri ve zamanı geldiğinde tarih ve coğrafya öğretmenliğini tercih ederse 15-20 yıl sonra benden daha yararlı olacak böyle de bir gerçek var. Bu da otomatik olarak bilimin de gelişmesini sağlayacak. Yani geleceğin akademisyenleri sadece onların arasından çıkacak ya da en iyileri onların arasından çıkacak diyelim.” (SBÖ1)

“... Sosyal bilgiler bireyin kendisini tanıma serüvenine de destek olabileceği görülmektedir. Kendisini sosyal bilimlere yakın hissedenden bireyler elbette ki gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki edecektir.” (SNÖ1)

“Etki eder... Sosyal bilimler eğitimi şu anda üstün yeteneklilerde yeterli görmüyorum. Daha fazla bir şeyler yapılmalıdır tekrar baştan yapılandırılmalıdır... Üstün yetenekli öğrenci sayısı gittikçe fazlalaşıyor BİLSEM’lerde. Bu çocuklar geleceğe yön verecek öğrenciler. Bu öğrencileri sosyal bilgiler alanında ne kadar iyi geliştirebilirsek topluma yön vermesi de o şekilde daha faydalı olur. Sosyal bilimlerin gelişmesi açısından daha iyi olur diye düşünüyorum.” (SNÖ2)

“Etki eder. Bu çocuklar nesnelere çok güzel kavrayabiliyorlar anlayabiliyorlar. Merak duygusu diyelim buna. Etrafında baktığı şeyi merakla incelediği zaman en azından bu tür çocuklar onun üzerine nasıl kafa yoracağını bilir yine kendi alanıyla ilgili söyleyeyim o nesne üzerinden o insanın hayatını anlayabiliyorlar. Bizim öğrencilerden biri mesela bir çalgı üzerinden Orta Asya Türklerinin yaşamını ele aldı, çözdü. Yani bu tamamen teorik tarihçilikten sistematik ve uygulamalı tarihçiliğe geçiştir. Yani bunun ilerde büyük katkılar sağlayacağını düşünüyorum Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerle ilgili birçok disiplini içermektedir... Bu çocuklar sadece doktor mühendis olmayacaklar ilgi ve yeteneklerine göre meslek seçeceklerdir. Sosyal bilimler alanında ilerlemek istemeleri o bilim alanlarında değerli sosyal bilim insanlarının yetişmesini sağlayacaktır.” (TAÖ1)

“... Bu alanla ilgili ve yetenekli olan özel yetenekli öğrencilerle aldıkları eğitimle geleceğin bilim insanları olma adaydır.” (RDÖ1)

“Ben kendi örneklerimizden hareketle ister istemez yorum yapıyorum. Sosyal bilgiler dersine katılan ve edebiyat derslerine gelen çocuklar var. Gayet olumlu izlenimler bırakıyorlar bende açıkçası bu çocukların ileride de Türkiye'nin kaderinde önemli noktalarına geleceklerine inanıyorum. Sosyal bilimlerde de önemli yerlere geleceklerine inanıyorum.” (EDÖ1)

“... Sosyal bilgiler sayesinde en başta başarılı tarihçi, coğrafyacılar yetişecektir. Çünkü bu alanda ilgi ve yeteneği olan üstün yetenekli öğrenciler geliştirme imkânı elde edeceklerdir.” (İNÖ1)

“... Bu öğrencilere katkı sağlayan her değer doğrudan ve dolaylı olarak uğraş alanlarına da katkı sağlayacaktır. Sosyal bilimler de bu alanlardan biridir.” (TRÖ1)

“Evet, etki eder. Çünkü üstün yetenekli öğrencilerin hayata ve olaylara farklı bakış açıları elbette sosyal bilimlerin gelişmesinde de rol oynar diye düşünüyorum.” (MAÖ2)

“ Elbette ki etki eder... Üstün yetenekli öğrenciler olayları mutlaka analiz eder, sorgular, yorumlar tartışmalara katılabilir, tartışmalara yön verebilir, başka değişik fikirler sunabilir.” (GSÖ1)

“Kesinlikle yüzde yüz net söylüyorum etki eder. Burada çocuk doğru yönlendirildiği sürece eşittir iyi akademisyen demektir. Yani ülkemizin en büyük sıkıntısı iyi akademisyendir. Buradaki çocuklar daha farklıdır. Zekâ düzeyi daha yüksektir.

Algılama, analiz etme, yorumlama kapasitesi daha iyidir. Bunlardan çok iyi akademisyenler çıkar.” (GSÖ2)

“Mutlaka etki eder... Öğrenciler bilgi, duyarlılık ve davranışlarıyla katkı sunarlar.” (MÜÖ1)

“Son zamanlarda zaten önem verilmeye başlandı. İleride etki edeceğini düşünüyorum. Ben bilimsel etik kurallarından tutun da manevi değerlere milli değerlere kadar sosyal bilimlerin etkili olduğunu düşünüyorum. Bilim ve Sanat Merkezlerinde de sosyal bilimlerin iyice gelişmesi artarak devam edecektir. Bu da öğrencilerin gelecekte bu alanlara yönelmesine etki edeceğini düşünüyorum.” (BYÖ1)

11.6. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Açısından Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersi Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan katılımcı öğretmenlerin görüşleri “Değerler eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitimini yeterli görüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar doğrultusunda; Yeterli görme açısından, yeterli görmeme açısından ve öğretmene bağlı olması açısından olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Ayrıca beş katılımcı öğretmen sosyal bilgilerin kazanımlarını ve değerlerini bilmediklerini bu yüzden bu konuda görüş sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

11.6.1. Yeterli Görme Açısından

Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı değerler eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitimini yeterli gördüklerine ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Bunların bir kısmı temel değerler açısından yeterli görürken bir kısmı vatandaşlık değerleri açısından değerler eğitimini yeterli gördüklerine yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu görüşlere sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Özel yetenekli öğrencilerin sahip olması gereken değerleri edinmede sosyal bilgiler dersi çok önemli temeller oluşturmaktadır. Bu yadsınamayacak bir gerçektir. Tabi bu sadece sosyal bilgiler dersinin değil diğer tüm alanların da görevidir. Ama şüphesiz ki en temel donanımları sosyal bilgiler dersi oluşturmaktadır.” (RDÖ1)

“Yeterlidir. Üstün yetenekli öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışlarına yansımaktadır.” (MÜÖ1)

“Değerler eğitimi her branşın özenle üzerinde durması gereken bir konudur... Sosyal bilgiler dersinin içeriğini tam olarak bilmiyorum ama toplum hayatı ile doğrudan ilgili olan bu ders mutlaka yeterlidir diyorum...” (İNÖ1)

“Değerler eğitimi içinde barındırdığı hususlar açısından sosyal bilgiler dersine doğrudan etki etmektedir... Değerler eğitimi ile sosyal bilimler arasında doğrudan korelasyon vardır. Yeterlidir ancak bu hususta biraz daha gayret gerekmektedir.” (TRÖ1)

“Biz sosyal bilimler olarak uğraşıyoruz bu konuda. Projeler yapılıyor. Geçen sene ödül aldı coğrafya ve tarih alanlarında yapılan iki projemiz. Biz Antalya BİLSEM olarak değerleri eğitimi konusunda çok çalışıyoruz. Çünkü benim gözümde çocuk istediği kadar iyi olsun, yere arkadaşının montunun üzerine basıp geçiyorsa iyi değildir. Ben özellikle üstün yeteneklilerin eğitiminde çok önemli olduğunu düşünüyorum değerler eğitiminin. Bunlar hepsi iyi bir yere gelecek de içlerindeki vicdanlarıyla gelsinler insani değerlerle gelsinler. Eğer bu eğitim olmazsa eyvahlar olsun bu çocuklar çok tehlikeli olurlar. Biz burada değerler eğitimi açısından sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler olarak elimizden geleni yapıyoruz. İki yılda baya çok yol kat ettik. Yardımlaşma var, atölye çalışmaları var, küme çalışmaları, sosyal sorumluluk projeleri var bunlar devam ettikçe yeterli görüyorum.”(CRÖ1)

“Evet. Yeterli görüyorum. Zaten değerler eğitiminin %80’ini sosyal bilgiler veriyor bu öğrencilere. Bu konuda da oldukça yeterli olduğunu düşünüyorum.” (BYÖ1)

11.6.2. Yeterli Görmeme Açısından

Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı değerler eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitimini yeterli görmediklerine ilişkin görüşler belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Değerler eğitimi bizim konularımızın içine dâhil edilmiş vaziyette. Kazanımların içerisine dâhil edilmiş vaziyette. Yeterli mi dersiniz keşke ders saatimiz fazla olsa da yeterli diyebilsem ama bütün branşlara dağılım açısından yeterli olabilir. Sosyal bilgilerde biraz daha fazla alana kazandırabilir. Yani biz burada bilim adamı yetiştirmeye çalışırken bazen insani değerler açısından o değerleri vermeye vaktimiz

olmayabiliyor.” (SBÖ1)

“... Değerler eğitimi için verilen veya uygulanan çalışmaların faydalı olduğunu düşünüyorum. Ama yeterliliği noktası tüm alanlar için tartışılır.” (MÜÖ2)

“Değerler eğitimi açısından yeterli değil aslında... Üstün yetenekli çocuğa hitap etmek adına kaynaklar çoğaltılmalı ve bu kaynakların ulaşılır olması için gayret sarf edilmelidir.” (GSÖ1)

“... Modül isimleri ve etkinlik isimlerine bakıldığında değerler noktasında çalışmalar olduğu gözleniyor. Elbette ki her gelen yeni öğrenci grubu yeni bir nesil, yeni ve farklı davranışlara sahip olduğu için hiçbir zaman yeterli olmayacaktır. Her yıl öğrenci grubunun dinamiği doğrultusunda revize edilmelidir.” (SNÖ1)

“Değerler eğitimi açısından bizim ilkokul kısmına baktığımız zaman yaklaşık 1- 1,5 aylık bir değerler eğitimi süreci var üstün yeteneklilerde değerler eğitimi destek eğitiminin ilk aşaması. Karakter eğitimi adı altında geçiyor değerler eğitimi konuları. Orada saygı, sevgi, eşitlik, adalet gibi kavramlar var. Bunlarda sıkıntılar var tabii, bazı etkinlikler çocukların ilgisine yeteneklerine göre düzenlenmemiş gibi gözüküyor. Yani çocuklar açısından bu etkinlikler sıkıcı olarak gözüküyor. Değerler eğitimi önemli. Dediğim gibi bu çocuklarda bazen saygı, sevgi, iletişim becerileri gelişmemiş oluyor. Bunları geliştirmek lazım. Özellikle paylaşımcılık konusunda sıkıntılar var. Özgüven konusunda büyük sıkıntıları var bu çocukların. Bunları geliştirmek için değerler eğitimi programının daha etkili hazırlanması lazım. Uzmanlar tarafından, akademisyenler tarafından elden geçirilmesi lazım diye düşünüyorum. Bu konuda biraz yetersiz kalıyor sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi. Süre olarak yeterli değerler eğitimi için ama yapılan etkinlikler önemli. Çerçeve programın en azından daha düzenli daha faydalı olması lazım. Değerler eğitimi açısından o yüzden biraz eksik görüyorum. Geliştirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.” (SNÖ2)

“Değerler eğitimini biz edebi metinlerle bunun verilmesinin daha doğru olduğunu düşünüyoruz... Yani değerler eğitimi çok teorik olarak olacak bir şey değil. Daha çok örnekler içerisinde, sosyal hayata karışarak bu bilinç daha çok birebir örneklerle karşılaşırsa çok daha etkili olur diye düşünüyorum açıkçası. Sadece iyi olun, çevrenize yardımcı olun, yaşlılara saygılı olun falan gibi şeyler diyerek kazandırılmaz. Eğer öyle olsaydı çok daha iyi bir toplumda yaşıyor olurduk. Demek

ki bir yerlerde bir aksayan yanlar var. Bunda sosyal bilgilerin payı nedir tam bilemiyorum. Genel anlamda sistemsal bir eksiklik var sanki. BİLSEM 'de sonuçta MEB'e bağlı bir kurum. Belki normal okullara göre daha yeterlidir. Ancak tam anlamda ihtiyaca cevap veriyor dersek yalan söylemiş oluruz. Yeterli bulmuyorum.” (EDÖ1)

11.6.3. Öğretmene Bağlı Olması Açısından

İki katılımcı öğretmen değerler eğitimi açısından üstün yeteneklilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitiminin yeterliliğinin öğretmene bağlı olduğu yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip öğretmenlerin ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Belirli konularda belirli değerlerin verilmesi isteniyor bu fizik dersinde de aynı. Normalde gerçekten bu değerleri öğrencilere kazandırmamız gerekiyor. Bir sorumluluk bilincinin öğrencide oluşması gerekiyor, tarih bilincinin öğrencide olması gerekiyor. Bunu da uygun şekilde öğrenciyi sıkmadan verilmesi gerekiyor. Bize sadece kazandıracığımız değerler veriliyor bunu nasıl kazandırılacağı öğretmene kalmış bir şey. Öğretmen eğer o konuda bilgisi varsa nasıl vereceğini biliyorsa çok etkili olabiliyor. Fakat öğretmen sadece bilgi boyutunda verirse çok bir anlamı kalmıyor. Öğretmenin hangi konu içerisinde hangi değeri nasıl kazandıracığını bilmesi gerekiyor. Öğretmede bitiyor. Bakanlığımız şu anda bu konuda net bir program belirlemiş değil şu konunun içinde şunu vereceksin veya bu değerlerin nasıl kazandırılmasına ilişkin örnekler vesaire yok.” (FZÖ1)

“Değer kazanımı sağlıyor evet. Değerleri tanıma, geleneksel el sanatlarından, geçmişteki insanların yaşantıları üzerinden bugüne aktarım hepsi, saygı sevgi, hoşgörü, ulusal değerleri tanıma ve evrensel değerleri tanıma bunların hepsi tabi ki, sadece bu üstün yeteneklilerle de alakalı değil doğru yaklaşım ve doğru yöntemi bulunduğu sürece sosyal bilgiler eğitimi her zaman değerlere katkı sağlayacaktır. Fakat bu insanla alakalıdır. Bilim ve Sanat Merkezleri belli bir program dâhilinde gitmezler inisiyatifte bırakılmış bir programdır. Ben buna çok önem veriyorum. Kalıplaşmış şeyler her zaman insanları daraltır, genişletirseniz ve insanların inisiyatifine bırakırsanız bunu evet çok faydalı olacaktır. Değer kazanım konusunda da çok yardımcı olacaktır diye düşünüyorum. Tabi sosyal bilgiler öğretmenleri yaptığı sürece yeterli olur.” (TAÖ1)

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bulgularından yola çıkarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

12. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Toplum Hayatındaki Yerine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin toplum hayatındaki yeri ve önemine ilişkin görüşlerinin 4 farklı kategori altında toplandığı belirlenmiştir.

a) Toplumsal Hayata Uyum Açısından

Katılımcıların altısının sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin toplumsal hayata uyum ve toplumu anlama noktasında önemli bir role sahip olduğuna ilişkin düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir.

b) Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından

Katılımcıların üçünün sosyal bilgiler dersinin kapsamına giren vatandaşlık eğitimine vurgu yaparak tüm öğrencilerde vatandaşlık bilgisi ve bilinci oluşturma, etkili vatandaşlık, insan hakları bilgisi ve sorumlu vatandaş gibi özelliklerin yerleştirilmesinde önemli bir rolü olduğunu vurguladıkları ortaya çıkmıştır.

c) Kültürel Değerler ve Tarih-Coğrafya Öğretimi Açısından

Katılımcıların sekizi sosyal bilgiler dersinin öğrencilere yaşadığımız yerin coğrafyası, kültürel değerleri öğrenme, koruma ve bunu tarih öğretimi ile bütünleştirerek geçmiş-gelecek bağlamındaki öğretiminin gerekliliğine işaret ettikleri belirlenmiştir.

d) İletişim Becerileri Açısından

Katılımcı öğretmenlerden ikisinin, üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerde iletişim

becerilerinin çoğunlukla düşük düzeyde olduğunu gözlemledikleri ve sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştirmesindeki rolüne vurgu yaptıkları ortaya çıkmıştır.

13. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli/Zekâlı Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yerine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yerine ilişkin görüşlerinin 4 farklı kategori altında toplandığı belirlenmiştir.

a) Vatandaşlık Bilinci Oluşturma Açısından

Katılımcıların üçünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerde vatandaşlık bilgisi ve bilinci oluşturma, etkili vatandaş olabilme ile haklarını ve sorumluluklarını öğrenme gibi bilgi ve becerilerin geliştirilmesindeki rolünü vurguladıkları tespit edilmiştir.

b) Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından

Katılımcılardan yedisinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sözel zekalarını geliştirdiği ve sosyalleşmelerini sağladığı yönünde görüşlere sahip oldukları tespit edilmiştir.

c) Liderlik ve Yaratıcılık Özelliklerini Geliştirme Açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin yaratıcılık ve liderlik özelliklerinin gelişmesinde önemli bir role sahip olduğu yönünde görüşleri olduğu tespit edilmiştir.

d) Araştırmacı, Sorgulayıcı Olma, Çok Yönlü Bakış Açısı Geliştirme Açısından

Katılımcılardan beşinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere

araştırmacı-sorgulayıcı ve çoklu perspektif kazandırmadaki rolüne işaret ettikleri tespit edilmiştir.

14. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Gerekliğine Yönelik Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin gerekliliği konusundaki görüşlerinin 5 farklı kategoride toplandığı tespit edilmiştir.

a) İlgi ve Yeteneklerini Geliştirme Açısından

Katılımcılardan üçünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerindeki rolüne vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

b) Sosyalleşme ve Sözel Zekânın Gelişimi Açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sözel zekâlarını geliştirdikleri ve iletişim becerilerinin zayıf olduğunu düşündükleri bu öğrencilerin sosyalleşmelerini geliştirdiği konusunda görüş birliği içerisinde oldukları belirlenmiştir.

c) Toplumsal Yaşama Uyum Açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin toplumsal hayata uyumları açısından gerekliliğine vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

d) Sosyal Bilim Disiplinlerini Öğrenme Açısından

Katılımcılardan beşinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin çok disiplinli yapısının öğretilmesi açısından

önemine vurgu yaptıkları belirlenmiştir.

e) Üst Düzey Bilişsel Özellikleri Geliştirme Açısından

Katılımcılardan üçünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı/ yetenekli öğrencilerin üst düzey bilişsel özellikleri edinmede, araştırmacı-sorgulayıcı, problem çözen, analiz ve sentez yeteneği gelişmiş, girişimci, liderlik ve çoklu perspektif kazandırmadaki önemine dikkat çektikleri tespit edilmiştir. Yıldız (2010)'ın yüksek lisans tez çalışmasında da Bilim ve Sanat Merkezleri'nin öğretmen, öğrenci ve velilere göre, üstün yetenekli öğrencilerin yaratıcılık, iletişim, problem çözme becerilerine yüksek düzeyde katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmanın araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir.

15. Öğretmenlerin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin Sosyal Bilgi ve Beceri Kazandırma Noktasında Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler dersinin sosyal bilgi ve beceri kazandırma konusundaki yeterliliğine ilişkin görüşleri 4 farklı kategori altında toplanmıştır.

a) Yeterli görme açısından

Katılımcılardan yedisinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere bilgi ve beceri kazandırma noktasında yeterli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

b) Öğretmene bağlı olması açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere bilgi ve beceri kazandırma durumunu dersin öğretmeni ile ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı BİLSEM'in

yapılandırılmış bir programa sahip olmasından kaynaklanan, uzmanlar tarafından hazırlanmış program çerçevesi ve etkinlik örneklerinin eksiliğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda BİLSEM yönergesine göre daha çok etkinlik ve proje ağırlıklı eğitim-öğretim süreci yürüttüklerinden ve bu açıdan bazı bilgi, beceri ve değerlerin kazanımında öğretmenlerin yeterliliğine bağlı olduğunun altını çizmişlerdir. Bu sonuç Mertol (2015)'un doktora tez çalışmasında; Türkiye'de farklılaştırma etkinlikleri için öğretmenlerin faydalanacağı resmi bir kaynak eksikliğinden bahsetmiş ve ABD'de üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere sosyal bilgiler eğitimi veren öğretmenlerin faydalandığı eğitim bakanlığının resmi sitesinde üstün zekâlı çocuklar için hazırlanmış ders planları ve etkinlik örneklerinin bulunduğu sonucuyla paralellik göstermektedir.

c) Yeterli görmeme açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmada yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler BİLSEM yönergesinin yeterli olmadığı yönünde ifadeler belirtmişlerdir. Özkan (2009) yüksek lisans tez çalışmasında Bilim ve Sanat Merkezlerinde yönetmelik yerine yönergeye dayalı eğitim-öğretim yürütülmesinin problemler oluşturduğu BİLSEM'de uygulanması için MEB tarafından program hazırlanıp üniversitelerdeki uzmanlar, TÜBİTAK gibi kurumlar tarafından zenginleştirilip geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu, sonucuna ulaşmıştır. Sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmada yeterli görmeyen katılımcı öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgular bu sonuçla paralellik göstermektedir.

d) Konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmama açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmada etkili olup olmadığı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündükleri tespit edilmiştir.

16. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Toplumsal Sorun ve Olaylara Yaklaşımına Nasıl Etki Ettiğine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri 4 farklı kategori altında toplanmıştır.

a) Güncel Bağlantılar Kurabilme Açısından

Katılımcılardan üçünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere toplumsal sorun ve olaylara yaklaşırken günlük yaşamla ilişki, güncel bağlantılar kurma konusunda etkili olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

b) Toplumsal Sorun ve Olaylara Duyarlılığın Artması Açısından

Katılımcılardan yedisinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere toplumsal sorun ve olaylara olan yaklaşımlarında duyarlılıklarının daha fazla artması hususunda etkili olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

c) Problem Çözme Becerilerinin Gelişimi ve Farklı Bakış Açıları Kazanma Açısından

Katılımcılardan beşinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımlarında üst düzey becerilerini geliştirme ve farklı bakış açılarını edinme hususunda etkili olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

d) Tarih ve Kültür Öğrenimi Açısından

Katılımcılardan dördünün sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımlarında tarih ve kültür öğrenimi ile milli değerlerin kazandırılması konusunda etkili olduğunu düşündükleri tespit

edilmiştir.

17. Öğretmenlerin Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersinin Gelecekte Sosyal Bilimlerin Gelişmesine Etkisine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etkisine görüşleri 2 farklı kategori altında toplanmıştır.

a) Etki etmemesi açısından

Katılımcı öğretmenlerden dördü sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki etmeyeceğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ifadelerinde Türkiye’de sosyal bilimlerden daha çok fen bilimlerine ağırlık verilmesi gerektiği şeklinde bir algı olduğunu ve çocukların genellikle doktor, mühendis gibi sayısal alanlara yönlendirildiklerini belirterek bu görüş üzerinde fikir birliğinde buldukları tespit edilmiştir.

b) Etki etmesi açısından

Katılımcı öğretmenlerden on üçü sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki edeceğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerini Antalya Bilim ve Sanat Merkezi’nde sonradan açılan sosyal bilimlerin diğer bilimlerden önce TÜBİTAK Genç Araştırmacı ödülünü aldıklarını vurgulayarak destekledikleri tespit edilmiştir.

18. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Açısından Üstün Yeteneklilere Verilen Sosyal Bilgiler Dersi Eğitiminin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi açısından yeterliliğine ilişkin görüşleri 3 farklı kategori altında toplanmıştır.

a) Yeterli Görme Açısından

Katılımcılardan altısının sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi açısından altı öğretmenin yeterli olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

b) Yeterli Görmeme Açısından

Katılımcılardan beşinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi açısından yeterli görmedikleri tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni de bu görüşe sahip katılımcı öğretmenlerden biri olması Mertol (2015)'un doktora tez çalışmasında sosyal bilgiler dersleri içerisinde önemli yeri olan değerler eğitiminin ABD ve Türkiye'de üstün zekâlılara sosyal bilgiler eğitimi veren öğretmenlerin yeterli görmediği sonucuyla paralellik göstermektedir.

c) Öğretmene Bağlı Olması Açısından

Katılımcılardan ikisinin sosyal bilgiler dersinin üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi açısından yeterli olma durumunun dersin öğretmenine bağlı olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

ÖNERİLER

19. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- ✓ Bilim ve Sanat Merkezlerinde üstün yetenekli/zekâlı çocuklar için uygulanan sosyal bilgiler eğitimi için alan uzmanları ve akademisyenler tarafından çerçeve program oluşturulup, genişletilmelidir.
- ✓ Bilim ve sanat merkezlerinde öğretmenlerin ulaşabileceği uzmanlar tarafından incelenmiş ve onaylanmış sosyal bilgiler eğitimine yönelik güncel etkinlik örnekleri bulunmalıdır.

- ✓ Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenler kişisel ve akademik olarak kendilerini geliştirmeye yönelik teşvik edilmelidir.
- ✓ Bilim ve Sanat Merkezlerinde sosyal bilimler projelerini artırmaya yönelik üstün zekâlı/yetenekli öğrenciler ve öğretmenler teşvik edilmelidir.
- ✓ Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitiminde sosyal becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler artırılmalıdır.

20. Araştırmaya Yönelik Öneriler

- ✓ Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemini belirlemeye yönelik olarak öğretmen boyutunda nicel çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemini belirlemeye yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenleriyle nicel ve nitel çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemini belirlemeye yönelik olarak öğrenciler boyutunda nitel ve nicel çalışmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkaş, E. Tortop, H. S. (2015). Üstün yetenekliler eğitiminde farklılaştırma: temel kavramlar, modellerin karşılaştırılması ve öneriler. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2), 31-44
- Akyüz Y. (2011). *Türk eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Atalay, Z. Ö. (2014). *Farklılaştırılmış sosyal bilgiler öğretiminin üstün zekâlı öğrencilerin akademik başarı, tutum, eleştirel düşünme ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ataman, A. (2018). *Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler Konusunda Bilinmesi Gerekenler*. Ankara: Vize Yayıncılık
- Ataman, A. (2011). Üstün zekalı/yetenekli çocuklar. Ataman, A. (Edt.). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bulut, S. Taylı, A. (2006). Cumhuriyet dönemi üstün yetenekliler eğitim politikası. *Abant İzzet Baysal University Graduate School of Social Sciences*, 12, 33-33
- Camcı Erdoğan, S. (2017). Koşut (Paralel) Öğretim Programı Modeli, Serap Emir (Ed.), *Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Program Tasarımı*, (s. 97-121) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Cevher Kılıç, V. (2017). Türkiye’de Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklara Yönelik Bir Eğitim Politikası Oluşturulamaması Sorunu Üzerine Bir Değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 145-154.
- Creel Henry, L. E. (2015). The Teachers’ Perspective of Critical Thinking Skills Development in Middle School Gifted Students in the Social Studies Classroom Through the use of Primary Sources. Unpublished Doctoral Dissertation. Liberty University, Lynchburg, VA.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry&Research Design Choosing Among Five Approaches. Second Edition*. London:Sage Publication
- Dağlıoğlu, H. E. (2018). Erken Çocuklukta Üstün Zeka/Yetenek. Ayşegül Ataman (Ed.). *Üstün Zekâlılar Ve Üstün Yetenekliler Konusunda Bilinmesi Gerekenler*, (s. 34-67) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

- Davaslıgil, U. (2004). Üstün Çocuklar, Yer aldığı eser R. Şirin, A. Kulaksızoğlu & A. E. Bilgili (Ed.), *Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 63, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi.
- Davaslıgil, Ü. Zeana, M. (2004). Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Demirkaya, H. (2011). Sosyal Bilgilerde Düşünme ve Soru Sorma Becerileri. Tay, B. Öcal, A. *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (s.400-431) Ankara: Pegem Akdemi Yayıncılık
- Duman, M. (2013). *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Bireylere Yönelik Eğitim Modelleri ve Öğretimsel Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M., Tekcan, N. ve Cürebal, F. (2004). Üstün ve Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bir Okul Modeli: TEVİTÖL. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2001). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri, Özel Eğitim*. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Gagné, F. (1995) From Giftedness to talent: A developmental model and its impact on the language of the field. *Roepfer Review*, 18(2), 103-111.
- Hollingworth, L. (1942). *Children above 180 IQ. Origin and Development*. New York: World Books
- Işık, A. ve Güneş, E . (2017). Türk tarihinde özel yeteneklilerin eğitimi: osmanlı enderun mektebi. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4 (3), 1-13.
- İpşirli, M. (1995). Enderun. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 11, ss. 186-187). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Johnsen, S. K. (2011). *Identifying Gifted Students: A Practical Guide*. Waco, Tex: Prufrock Press.
- Kanevsky, L. S., & Clelland, D. (2013). Accelerating gifted students in Canada: Policies and possibilities. *Canadian Journal of Education*, 36(3), 229–271.
- Karabey, B. ve Yürümezoğlu, K. (2015). Yaratıcılık ve üstün yetenekliliğin bazı zeka kuramları açısından değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca*

Eğitim Fakültesi Dergisi, (40), 86-107.

- Köç, A. (2013). *Enderunlu Abdüllatif Ayine-i Derun*. İstanbul: Çamlıca Yayınevi
- Marland, S. P. Jr. (1972). Education of the gifted and talented: Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education and background papers submitted to the U.S. Office of Education. 2 vols (Government Documents, Y4.L 11/2: G36). Washington, DC: U.S. Government Printing Office
- MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu. Ankara
- MEB. (2007). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.
- MEB. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. Kasım, 2001. Tebliğler Dergisi, 370 Sayılı Yönerge
- Mertol, H., Doğdu, M. ve Yılar, B. M. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin sosyal bilgiler derslerine ilişkin metaforik algıları. *Journal of Gifted Education Resarch, 1(3)*, 176-183.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: A Guide To Desing And Implementation*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers
- NCSS (1994). Curriculum Standards For Social Studies: Expectations Of Excellence, NCSS Bulletin 89. Washington, DC
- ÖYBSUP (2013). Üstün yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı 2013-2017. Erişim tarihi 07.11.2018, http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/10_ek-1_ustunyetenekliler.pdf
- Özel Eğitim Konseyi (1991). Raporlar – Görüşmeler – Kararlar, 13 – 15 Mayıs Ankara: MEB
- Özcan, D. Mertol, H. 2015. *Üstün Zekâlılarda Sosyal Bilgiler Öğretimi* (H. Uzunboylu Ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Özkan, D. (2009). Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Örgütsel Etkinliği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyaprak, M. (2017). Süreç Becerilerinin Öğretimi. Emir, S. (Ed.), *Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Program Tasarımı*, (s.171-199) Ankara: Pegem

- Parr, J. (1984). Guilford's Structure of Intellect Theory: An Evaluation of the Three Dimensional Model and the Implications for Its Use in the Education of the Gifted Child, A Thesis Presented To the Faculty of the Department of Psychology Western Kentucky University Bowling Green, Kentucky
- Renzulli, J. S. (2011). What makes giftedness?: Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan*, 92(8), 81–88.
- Robinson, N. M. (2008). *The Social World Of Gifted Children And Youth. Handbook Of Giftedness In Children*. Steven, I. (Ed.), Florida State University, Tallahassee, USA, Pfeiffer, Springer Media Press
- Sak, U. (2010). *Üstün Zekâlılar Özellikleri Tanulanmaları Eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Sak, U. (2014). Üstün Zekalı Öğrenciler. İbrahim H. Diken (Ed.), *Özel Eğitim*, (s.499-533) Ankara: Pegem Akademi
- Sampson, C. (2013). Social and emotional issues of gifted young children. *APEX: The New Zealand Journal of Gifted Education*, 18(1), 1-13.
- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (bilsem örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Tan, S. (2018). Hızlandırma ve Gruplama Modelleri. Şahin, F. (Ed.), *Özel Yetenekli Öğrenciler ve Eğitimleri*, (s.24-42) Ankara: Anı Yayıncılık
- Terman, L. M. (1959). *Genetic Studies of Genius: The Gifted Group at Mid-Life*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Tokcan, H. Demirkaya, H. (2012). Sosyal Bilgilerde Strateji, Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler. Safran, M. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (s.435-471) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Tomlinson, C. A., Kaplan, S. N., Renzulli, J. S., Purcell, J., Leppien, J. Burns, D., Strickland, C. A. ve Inbeau, M.B. (2009). *The Parallel Curriculum: A Design To Develop High Potential And Challenge High-Ability Learners*. (2nd ed.) Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Türkman, B. Genel Eğitim Programının Özel Yetenekli Öğrencilerin İhtiyaçlarına Göre Farklılaştırma Stratejileri. Emir, S. (Ed.), *Özel Yeteneklilerin Eğitiminde*

- Program Tasarımı*, (s.25-43) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Uzun, A. (2006). *Üstün Veya Özel Yetenekli Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- VanTassel-Baska, J. (2000). Curriculum policy development for secondary gifted programs: A prescription for reform coherence. *NASSP Bulletin*, 84(615), 14–29.
- Van Tassel-Baska, J., & Brown, E. F. (2007). Towards Best Practice: An Analysis of the Efficacy of Curriculum Models in Gifted Education. *Gifted Child Quarterly*, 51, 342-358.
- Walker, B., Hafenstein, N. L., & Crow-Enslow, L. (1999). Meeting the needs of gifted learners in the early childhood classroom. *Young Children*, 54(1), 32–36
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldız, H. (2010). *Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim ve Sanat Merkezleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- İnternet Kaynağı : <http://turkiyeustunzekalilarokulu.com> Erişim tarihi: 22.10.2018

EKLER

Ek 1. Araştırma İzin Belgesi

ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.23455693
Konu : Anket Uygulaması

05.12.2018

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Ülkü Tuğçe ÇAL'ın "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi" adlı araştırmasını, İlimiz Kepez İlçesi Antalya Bilim Sanat Merkezinde uygulama isteği ile ilgili 15/11/2018 tarih ve 38095 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 05/12/2018 tarihinde incelenerek "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi" isimli araştırmasını, İlimiz Kepez İlçesinde bulunan Antalya Bilim Sanat Merkezinde, görev yapan öğretmenlere, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 23/02/2015 tarih ve 5347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet GÜRÇAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
05.12.2018

Yüksel ARSLAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu

Bu görüşme formunda; "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi" ismini yüksek lisans tez konusu kapsamında Antalya İli Kepez İlçesi'ndeki Bilim ve Sanat Merkezi'nde görev yapan öğretmenlere "üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgiler eğitiminin yeri ve önemi hususunda düşüncelerini ifade etmeleri istenecektir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilecek ve araştırmacı tarafından görüşme formuna kaydedilecektir.

Arş. Gör. Ülkü Tuğçe ÇAL

Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Araştırma Görevlisi ve Yüksek Lisans Öğrencisi

GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Konusu:

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi

Görüşme Yeri: Antalya Kepez ilçesindeki Bilim Sanat Merkezi öğretmen odası

Görüşme Soruları

1. Cinsiyet
() Kadın () Erkek
2. Mesleki Kıdeminiz
3.
() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 yıl () 16-20 Yıl () 21 Yıl üzeri
4. Branşınız
5. Kaç yıldır üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermekttesiniz?
() 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 yıl () 16-20 Yıl () 21 Yıl üzeri
6. Eğitim Durumunuz
() Lisans () Yüksek Lisans () Doktora
7. Sosyal bilgiler dersinin eğitim ve toplum hayatındaki yeri nedir? Lütfen açıklayınız.
8. Üstün yeteneklilerin eğitiminde sosyal bilgilerin yeri nedir?
9. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde Sosyal bilgiler dersi gerekli midir? Lütfen açıklayınız.
10. Üstün yetenekli öğrencilere verilen Sosyal Bilgiler dersinin sosyal bilgi ve beceri kazandırma noktasında yeterli görüyor musunuz bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
11. Sosyal Bilgiler dersi üstün yetenekli öğrencilerin toplumsal sorun ve olaylara yaklaşımına nasıl etki eder?
12. Üstün yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersi gelecekte sosyal bilimlerin gelişmesine etki eder mi bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
13. Değerler eğitimi açısından üstün yetenekli öğrencilere verilen sosyal bilgiler dersi eğitimini yeterli görüyor musunuz? Sizce önemi nedir?

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Ülkü Tuğçe ÇAL

Doğum Yeri ve Tarihi: Çorum 05.04.1994

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi – Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü

2012-2016

Yüksek Lisans Öğrenimi: Akdeniz Üniversitesi- Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve

Sosyal Bilimler Anabilim Dalı 2018

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar:

2017 - : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Görevlisi

İletişim

e-posta Adresi: tugcecal4@gmail.com

ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

ORIJINALLIK RAPORU

Prof.Dr.Hilmi DEMIRKAYA

%6

BENZERLIK ENDEKSI

%6

İNTERNET
KAYNAKLARI

%2

YAYINLAR

%2

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

tuzyeksav.org.tr

İnternet Kaynağı

%2

2

earsiv.atauni.edu.tr

İnternet Kaynağı

%2

3

Submitted to Mugla University

Öğrenci Ödevi

<%1

4

jsser.org

İnternet Kaynağı

<%1

5

files.eric.ed.gov

İnternet Kaynağı

<%1

6

kefad.ahievran.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

7

library.cu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

8

acikerisim.deu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

Prof. Dr. Hilmi DEMIRKAYA

9	Submitted to Omer Halisdemir University Öğrenci Ödevi	<% 1
10	orgm.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	www.1bilgi.com İnternet Kaynağı	<% 1
12	Submitted to TechKnowledge Öğrenci Ödevi	<% 1

Alıntıları çıkart üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< 35 words

Bibliyografyayı Çıkart üzerinde